

blanda

PUBLICACIÓ DE L'ARXIU MUNICIPAL DE BLANES

PREU: 500 pta.

RECERQUES

- Carles Bas i Peyred. *Records de la pesca d'ahir*
- Josep Bota-Gibert. *En el centenari d'Àngel Planells*
- Montserrat Casas i Miranda.
Els efectes del turisme a la Vila de Blanes
- Miquel Àngel Ferrés i Fluvià.
Des de la Parròquia de Santa Maria
- Pau Gerez i Alum. *Roig i Jalpí.*
Deu anys d'un homenatge; una explicació
- Susanna Manzano i Antoni Reyes.
El programa municipal d'excavacions arqueològiques
- Josep Maria Pons i Guri.
A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes
- Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys
Quim Serrano i Bou. *Un exercici de memòria*
Antonio Selvaggi. *Les preguntes són les respostes.*
De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes
- Isidre Serra i Cervantes.
L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998
- Josep Trias i Figueras. *"La herencia de la lepra"*
Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas
- Pep Vila i Medinyà.
Papers de Joaquim Ruyra

PRESENTACIONS

- Presentació de l'Il·ltre. Alcalde de Blanes
Ramon Ramos i Argimón
- Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu
Josep Trias i Figueras

NOTÍCIES DE L'ARXIU

- Breu Noticiari de l'Arxiu
- L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal
- Donacions i cessions 2001

BIBLIOGRAFIA

- Novetats bibliogràfiques amb informació de Blanes

Sumari

Presentacions

Presentació de l'Il·ltre. Alcalde de Blanes Ramon Ramos i Argimón	3
Presentació del Sr. Regidor responsable de l'Arxiu Josep Trias i Figueras	5

Recerques

Carles Bas i Peyred. <i>Records de la pesca d'ahir</i>	7-10
Josep Bota-Gibert. <i>En el centenari d'Àngel Planells</i>	11-26
Montserrat Casas i Miranda. <i>Els efectes del turisme a la Vila de Blanes</i>	27-38
Miquel Àngel Ferrés i Fluvià. <i>Des de la Parròquia de Santa Maria</i>	39-42
Pau Gerez i Alum. <i>Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació</i>	43-48
Susanna Manzano i Antoni Reyes. <i>El programa municipal d'excavacions arqueològiques</i>	49-59
Josep Maria Pons i Guri. <i>A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes</i>	61-64
Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys	
Quim Serrano i Bou. <i>Un exercici de memòria</i>	65-70
Antonio Selvaggi. <i>Les preguntes són les respostes.</i> <i>De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes</i>	71-74
Isidre Serra i Cervantes. <i>L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998</i>	75-91
Josep Trias i Figueras. <i>"La herencia de la lepra"</i> <i>Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas</i>	93-97
Pep Vila i Medinyà. <i>Papers de Joaquim Ruyra</i>	99-105

Notícies de l'Arxiu

Breu Noticiari de l'Arxiu	107-112
L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal	113-123
Donacions i cessions 2001	125-130

Bibliografia

Els tres dalls. <i>Per Jaume Reixach</i>	131-132
L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres. <i>Per Neus Baltrons i Graboleda</i>	133-134
Quaderns de la Selva, núms. 12 i 13. Estudis en honor de Josep M. Pons i Guri. <i>Per Josep M. Crosas</i>	135-136
El dia que em vaig conèixer. <i>Per Joaquim Abril i Roig</i>	137
Pastors i Misteris. <i>Per M. Àngela Sagrera i Perpiñà</i>	139-140
Catàleg de Paisatges Viscuts. Blanes, Floch i Torres i Junceda. <i>Per Alèxia Roura i Valls</i>	141-142

(...) I de la mateixa manera que he tingut una cura extrema en el registre i conservació dels documents de la Cúria, l'he tinguda també amb els meus papers privats, la meua memòria és bona però no solament tinc al meu estudi llibres que me la refresquen, sinó que hi guarde armaris plens de notes i de cartes enviades o rebudes, tot ordenat en calaixos i lleixes, ben lligat i fàcil de trobar; quan puc dedicar-hi alguna estona encara trobe gust a ser el meu propi arxiver i el meu propi secretari privat. (...).

Borja Papa de Joan F. Mira

Edita: Ajuntament de Blanes - Arxiu Municipal de Blanes

Regidor responsable: Josep Trias i Figueras

Coordinació: Arxiu Municipal de Blanes
(Antoni Reyes i Valent i Joaquim Roura i Roger)

Textos no signats: Arxiu Municipal de Blanes
(Antoni Reyes i Valent)

Impressió: Indústria Gràfica Montserrat, s.a.

Dipòsit Legal: GI-I 126-98

Assessorament lingüístic:
Servei Municipal de Català (Elisa Sola i Ramos)

Fotografia portada: Patronat Municipal de Turisme

Disseny logotip de l'Arxiu: Pepe Álvarez

Mapa de contraportada: Anna Palmada (Geògrafa)

Agraïm l'assessorament tècnic i la col·laboració de:
Dept. de Recursos Tecnològics de l'Ajuntament de Blanes

Blanda es pot adquirir als següents llocs:

Llibreries:	Bitlloch	Espigulé	Segura
	Blanes II	Laia	La Piona (Malgrat)
	Campany	La Plantera	La Llopa (Calella)
	Costa Brava	Llibresca	Llibreria 22 (Girona)
	El Cel	Maves	
	Enric	Sant Jordi	

*Els articles signats són responsabilitat de les persones que els signen. Les opinions que s'hi expressen no reflecteixen necessàriament el punt de vista dels editors de la publicació.

Presentació

R A M O N R A M O S I A R G I M Ó N

Benvolguts lectors de *Blanda*, novament m'adreço a vosaltres per presentar-vos l'últim volum de la revista del nostre Arxiu Municipal. Per aquestes dates, quan l'any es va acabant, és quan des de l'Arxiu ens fan partícips del que ha estat la seva feina relacionada amb el foment de la investigació i la protecció del patrimoni documental.

És en aquests mesos de fred quan surten a la llum els fruits del treball de tota una temporada. I, en certa manera, podríem dir que aquests resultats s'assemblen als fruits de l'hivern. Uns fruits que no són massa espectaculars ni de colors llampants, però d'un gust intens i amb molt de contingut. Amb uns retrobem els gustos i les olors enyorades que feia molt que no sentíem i amb els altres evoquem coses que sentim igualment nostres perquè ens fan retrobar amb la nostra història, amb les tradicions i amb els costums de la nostra Vila. És per això que el retrobament anual amb la revista *Blanda* és un motiu de satisfacció i d'alegria.

Com de costum, la revista ve farcida de notícies i articles que ens apropen a les investigacions més noves sobre la realitat que tenim més propera i sobre el patrimoni que l'Arxiu té la missió de protegir. Aquesta varietat fa que la revista esdevingui del tot oberta i que, fàcilment, hi pugueu trobar temes que us seran ràpidament atractius. S'hi parla de la pesca, del turisme, d'art, d'arqueologia, de literatura, de paisatge i, fins i tot, de medicina. Vet aquí, una veritable mostra del potencial científic i cultural que som capaços de generar.

Ben mirat, potser caldria remarcar que aquests darrers temps estan essent molt fèrtils en publicacions que tenen per objecte la nostra Vila. Estic pensant, entre d'altres, en *Els Tres Dalls* i els *Pastors i Misteris* de Pere Puig i Llena, en el nou llibre de Jaume Reixach, *El dia que em vaig conèixer*, en el catàleg de l'exposició *Paisatges Viscuts. Blanes, Folch i Torres i Junceda*, en les fotografies de *Blanes, imatges i records*, en *El llibre dels pregons de la Vila* de Jesús Crous o en les actes de les jornades sobre *Guerra Civil i Franquisme*. Tots plegats ens hem de sentir cofois d'aquesta embranzida de coneixements que té per protagonista tant el sector públic que represento com la societat civil.

Aquesta gran activitat és molt important perquè des de diferents camps es va ampliant el coneixement que tenim de Blanes. Cap a l'exterior, significa una projecció del que es fa al municipi i, cap a l'interior, un estímul per a noves investigacions i un gaudi per als entusiastes de tot el que "es cou" a la Vila. Això parla, ni més ni menys, del batec i de la vitalitat de la nostra societat.

Revistes com *Blanda* ajuden a definir, fer conèixer i enfortir la identitat que tenim com a societat i que no podem permetre que corri cap mena de perill. D'aquesta societat, que tots perceben com a complexa i diversa, n'hem de saber aprofitar les seves noves aportacions tot refermant la manera de ser originària.

Aquesta circulació de coneixements ha d'ajudar a refermar el sentiment de pertinença a una comunitat. Una comunitat per a la qual estem esmerçant molts esforços i que pretenem que tingui grans expectatives de futur. El projecte Isozaki, la política d'establiments hotelers de qualitat o el futur teatre en són exemples ben clars.

Perquè, què seria d'un poble sense tot això? En un món que canvia tan ràpidament com el nostre cal estar molt atent a les expectatives que sorgeixen. Des del nivell local ens hem de plantejar el futur tenint en compte el que està passant arreu sense oblidar que pertanyem a un grup concret que viu i es relaciona en un territori concret. Un tros de territori que s'anomena Blanes i que pertany a la gent que el fa dia a dia. I tant el construeixen els que pensen en el seu futur com els que esmercen esforços per comprendre el seu passat, un passat que tant pot ser ben proper com llunyà. La revista *Blanda* esdevé, doncs, un bon exemple de construcció de ciutat.

Que així sigui per molt anys.

Ramon Ramos i Argimón. Alcalde de Blanes

Presentació

J O S E P T R I A S I F I G U E R A S

“El patrimoni històric és un dels testimonis fonamentals de la trajectòria històrica i d'identitat d'una col·lectivitat nacional. Els béns que l'integren constitueixen una herència insubstituïble que cal transmetre en les millors condicions a les generacions futures. La protecció, la conservació, l'acreciment, la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni cultural és una de les obligacions fonamentals que tenen els poders públics”.

He volgut començar la presentació del quart número de la revista de l'Arxiu amb aquest fragment que pertany a la Llei 9/1993 del patrimoni cultural català perquè és com una mena de declaració general de principis. Una declaració que situa perfectament quina és la voluntat dels responsables polítics locals envers el patrimoni que conservem i, més concretament, en relació al que atresora l'Arxiu Municipal de Blanes.

Si desgranem una mica la responsabilitat que aquest text legislatiu fa recaure sobre els poders públics ens adonarem que pel que fa a la protecció i la conservació del patrimoni documental ara mateix, a nivell local, podem estar satisfets atès que comptem amb un edifici i unes instal·lacions adequades per a poder assegurar-ho. Quant a fer créixer els fons, els darrers números de la revista *Blanda* són el testimoni que les donacions i cessions no han parat de créixer des de 1996. I en darrer lloc, pel que fa a la investigació i la difusió del coneixement del patrimoni, des de l'Arxiu, els darrers anys s'han fet diverses accions encaminades a aquesta finalitat. I una de les més importants és la publicació de la revista *Blanda*.

Efectivament, amb aquest quart número no fem res més que renovar les intencions per les quals va sortir a la llum la revista: fer conèixer al gran públic el patrimoni que guardem a l'Arxiu, anar presentant la feina que s'hi fa i en darrer lloc fomentar la investigació i la recerca històrica, tot posant les bases per a una renovació de la historiografia local. No entraré en la valoració sobre en quina mesura hem aconseguit els nostres objectius o no. Això ho deixo per a la vostra consideració. En tot cas, només vull ressaltar l'enorme il·lusió i la gran feinada que, com a responsable de l'equip, us puc dir que tots hem fet.

Aquest quart número introdueix pocs canvis en relació als números anteriors i en certa manera és un volum de transició a l'espera que l'any vinent hi hagi canvis substancials. Enguany, l'apartat de recerques torna a ampliar-se en relació a l'any passat. Hi trobareu un major nombre d'articles, però, en general, d'una extensió menor. D'altra banda, en l'apartat de les notícies de l'Arxiu, a més dels espais dedicats a l'anàlisi o la descripció de patrimoni, aquesta vegada hem inclòs un apartat de noticiari pròpiament dit. Més o menys breument, difonem notícies d'interès al voltant del servei.

Per qüestions relacionades amb diversos canvis dels organitzadors, enguany no publiquem els guanyadors del premi de recerca Bru Centrich. Probablement es farà més endavant.

Per finalitzar només us vull transmetre la nostra voluntat de seguir treballant pel bé del patrimoni documental blanenc. Una voluntat que es veu enormement reforçada gràcies a la bona acollida que fins ara heu dispensat a la nostra revista. Espero que aquest número que teniu a les mans us el sentiu tan vostre com tots els altres.

Josep Trias i Figueras. Regidor responsable de l'Arxiu

Records de la pesca d'ahir

C A R L E S B A S I P E Y R E D

Autor: Desconegut
Procedència: AMBL

En l'ofici o art de la pesca, potser d'una manera molt evident i quasi traumàtica, les noves tecnologies han impactat la seva manera d'actuar. Voldria aprofitar la possibilitat de fer-me sentir a través de les pàgines de la revista BLANDA, per a recordar, ni que sigui molt per sobre, amb quatre trets mal girbats, la manera com els nostres vells pescadors s'orientaven i reconeixien els seus llocs de pesca, on esperaven trobar el peix que després durien a la subhasta amb l'esperança que amb una bona quantitat de peix, una adequada qualitat i una cotització favorable, arrodonissin econòmicament la jornada de pesca. Quan hom constata com avui els pescadors orienten les seves pesqueres, ens adonem de com han canviat les tècniques. Avui es disposa d'aparells per a mesurar fondàries de forma automàtica i fins i tot és possible entrellucar la presència del peix per mitjà de les ecosondes. És possible conèixer el lloc on es troben emprant els goniòmetres i els registres via satèl·lit. El servei generalitzat dels radiotelèfons faciliten no sols les comunicacions sinó fins i tot a voltes propicia una millor venda, en arribar a port, especialment pel que fa a algunes pesqueres.

Avui aquí farem esment de com abans els pescadors se situaven en els llocs de pesca i com esquivaven els esculls, ganxos, i altres perills situats en els fons marins freqüentats durant les feines de pesca. Jo, ara tants anys després, encara em sento meravellat per la capacitat d'aquells homes pescadors de Blanes, i és clar de molts altres llocs, que eren capaços de retenir en la seva memòria una gran quantitat de punts -senyes- cadascun d'ells perfectament situats per l'encreuament de dues enfilacions. Cada enfilació requeria conèixer dos llocs perfectament identificats, situats en terra. Si hom té en compte que en zones de pesca com les de la costa catalana i, en particular, en les situades a l'entorn de Blanes on els caladors unes vegades són estrets i altres van canviant de direcció, hom comprendrà la gran quantitat d'informació emmagatzemada en el cervell d'aquells homes d'experiència rude però en els cervells dels quals hi havia un autèntic "banc

de dades", tot emprant la terminologia moderna. I el més important és que això, tota aquesta munió d'informació, havia estat heretada, passava de pares a fills sense ni adornar-se'n. I encara que per als foranis, aliens a les tasques quotidianes de la pesca, semblava no tenir importància, per als pescadors era el coneixement bàsic. Sense ell o quan aquest coneixement no podia ésser emprat, ja fos per excessiva llunyania de la costa o en dies de boira, la pesca esdevenia impossible.

La necessitat de mantenir, millorar i transmetre aquestes informacions feia que alguns pescadors, diguem-ne il·lustrats, dibuixessin unes cartes marines extraordinàriament interessants, molt útils, encara que ben diferents del que haurien estat una carta nàutica ortodoxa des del punt de vista de la cartografia nàutica. Aquestes interessants cartes dibuixen totes les senyes d'interès per als pescadors, referides a la que ells anomenen la senya mestra o punt de referència. Aquí a Blanes aquesta "senya mestra" era coneguda amb el nom de "subterra" i també "el més alt". Aquesta senya correspon a Sant Miquel de Solterra, situat a les Guilleries. Ben cert que des del mar destaca clarament sobre el perfil de l'horitzó, terra endins.

Certament que no totes les enfilacions tenien com a "senya mestra" Sant Miquel de Solterra. Altres feien referència a fites d'altre tipus, moltes d'elles situades molt més a prop de Blanes. És molt curiós assenyalar que en moltes ocasions el nom del calador de pesca recordava el nom que alguns pescadors donaven a alguna muntanya o altra referència de terra. Aquest nom rarament coincidia amb el nom que tenia la muntanya en la seva pròpia regió.

Autor: Desconegut
Procedència: AMBL

Si bé podríem recordar moltes senyes i caladors, llocs de pesca de la costa catalana¹, ara ens serviran d'exemple unes quantes, penso les més importants, almenys cinquanta anys enrere, que eren les més habituals i el pa nostre de cada dia dels pescadors blanencs. Tinc la satisfacció de dir que, especialment durant aquells anys, la majoria d'aquestes informacions les vaig poder comprovar, visitar personalment, invitat per moltes de les barques d'arrossegament, grans i petites que en aquell temps pescaven a Blanes. A tots aquells patrons vull agrair-los molt sincerament el goig de participar del seu treball i d'assaborir tanta informació, que estava atresorada en el seu cervell privilegiat. Les següents indicacions pot ser que no siguin del tot exactes però en tot cas serviran pel que ha estat el motiu que m'ha portat a escriure aquestes línies: el valor, el mèrit i la gran importància que tenien per als pescadors el coneixement de les senyes i com les sabien guardar, dibuixar i transmetre.

Els caladors que hem escollit són els següents:

Vol de Tossa: Comença a Santa Cristina cap a l'illa de Tossa amb la collada enfilada pel convent. Fons d'unes 26 brases. Fons amb roques. S'hi troben rogers i besucs.

Les Garotes: És important el fet que mostra un fort desnivell, graó, entorn dels 50 m de fondària. Cantó alt enfilant Tordera i Conilles enfilant el turó Monturiol. S'hi troba peix variat.

Els Capets: Calador molt freqüentat, Sant Joan a Blanes per Sant Miquel de Solterra amb Burragot petit i el far de Tossa. Rumb al sud. Fons de fang començant amb 55 brases. S'hi pesquen particularment popets.

Rocassa: Correspon al cantó de ponent del canó de Blanes. Enfila cala Pola pel far de Tossa i Sant Miquel de Solterra per Sant Joan. L'art s'aixeca quan la Rocassa, nom d'un promontori de terra, ve per Tossa i Sant Miquel de Solterra ve per una fàbrica situada entre Malgrat i Blanes. Fons de fang, entre 200 i 300 brases. S'hi pesca gamba.

*Fragment del mapa del "noi Tomàs"
Foto: Dep. Rec. Tecnològics*

Can Ferrer: A l'altre costat del canó de Blanes. Comença enfilant can Ferrer per Sant Miquel de Solterra i els Becs rere Tossa. Finalitza enfilant darrere Tossa pel turó Pla i per la part de terra de Sant Miquel de Solterra enfilant el turó Gros (Puig del Vilar). Totes les característiques són similars a les indicades en el cas de la Rocassa.

El Turó: Està situat entre els dos anteriors. S'inicia a can Ferrer i acaba a la Rocassa. Tot igual que abans. Hi ha qui fa els tres vols seguits.

Planassa: És una zona força àmplia, plana, amb una profunditat mitja de cent metres. En teoria es pot creuar en diverses direccions però, almenys abans, era molt important evitar algunes roques i en especial el que es coneix com fons grapissar o mar d'asprar. Aquest tipus de fons és el resultat de l'acumulació de restes calcaris de diferents animals marins -eriçons de mar, diferents equinoderms, cucs amb tubs calcaris, etc.- que donen lloc a un fons molt dur i aspre que abans feia molt de mal als arts d'arrossegament. Un exemple d'un vol comença enfilant els Becs pel sortint de Tossa i el castell de Palafolls per Sant Miquel de Solterra; ve can Ferrer de Blanes seguint l'enfilació inicial. A partir d'aquest punt es podia seguir cap a llevant en qualsevol direcció.

Sot de la Gamba: És com altres zones de pesca de Blanes, un autèntic clot. Tots ells requerien molta experiència per fer-hi un vol amb èxit. Comença per la Vinya per Sant Telm amb Sant Pere per Solterra posant proa al sud procurant acostar-se a terra. El vol durava dues hores, fins enfilant el centre Blanes amb Sant Miquel de Solterra. El fons de fang amb una fondària aproximada de 300 brases. Especialment s'hi pesca gamba. El nom fa referència a aquesta preuada espècie.

Penjant d'enfora de la Planassa: Correspon al talús corresponent a la part més a llevant de la Planassa. Comença enfilant can Ferrer per Sant Miquel de Solterra i la Rocassa amb Tossa. Sempre direcció cap a llevant. És fons de fang amb unes 250 braces i s'hi pesquen espècies del talús.

La Creu: És un altre calador tipus clot. Comença enfilant la casa de la Creu de Blanes —d'això li ve el nom— per Sant Miquel de Solterra i el turó d'en Dep per Sant Feliu de Guíxols. Es posa proa a Mataró fins que el castell de Palafolls enfila Sant Miquel de Solterra. Fons de fang amb una fondària mitjana de 300 braces. L'espècie més important és la gamba.

La Melica: És l'últim dels caladors que hem escollit per aquesta breu ressenya. És un calador que seguia sempre la fondària de 300 braces. Comença enfilant el centre de Blanes per Sant Miquel de Solterra i el primer turó per Sant Telm. Després segueix cap a llevant fins enfilat Lloret amb Sant Miquel de Solterra i aleshores es gira cap al nord-est. Per l'altre extrem es posa proa a ponent. Com és propi de les zones del talús, el fons és de fang. Les espècies més importants són la gamba, el tabanc, el lluç gran i, a menys fondària, l'escamarlà.

És important que assenyali aquí no sols la gran capacitat de memòria que representa recordar totes les dades: les ressenyades anteriorment són sols una mostra, sinó que cal dir que atesa la gran complexitat i canvis en les rutes que seguien les barques, a més de les informacions ressenyades eren necessàries moltes d'altres cada vegada que calia una nova orientació: evitar un "ganxo", etc.

Moltes d'aquestes i d'altres informacions referides a l'activitat pesquera, amb els coneixements bioecològics propis del meu ofici, han possibilitat que em fos possible comprendre que és realment la dinàmica global del procés de la pesca.

Crec que és un deure de gratitud recordar tantes vetlles de les quals vaig poder gaudir gràcies a l'amabilitat d'un gran pescador, el Sr. Josep Andreu i Costa "el noi Tomàs". Aquelles nits a casa seva on parlàvem de tantes coses de la pesca, resten gratament impreses en la meua memòria. Recordo, com si fos ara, aquella estança amb l'avi Tomàs assegut al centre de la rotllana, la seva esposa, la seva filla i el seu gendre, altres membres de la seva família i com a invitats dos investigadors del Centre de Blanes de l'Institut d'Investigacions Pesqueres, jo i el meu company Enric Morales. ¡Quants records i lliçons no vaig treure d'aquelles converses! Vull agrair als pescadors, com ja he dit abans, el coneixement de tot això que avui ja no és imprescindible, ja que els instruments que ens han proporcionat les noves tecnologies faciliten el treball sense necessitat de tanta i minuciosa informació, tant si hi ha bona visibilitat com si hi ha boira o altres entrebancs; Però com n'era de bonic i encisador sentir com els pescadors comentaven i fins i tot guardaven gelosament els seus coneixements, les seves senyes! Experiència acumulada al llarg de generacions. Tots els que estimem la vida del mar segurament restarem embadalits recordant aquella quantitat de coneixements tècnics molt més fascinant que la pràctica de les noves tecnologies.

A la fi, cal donar les gràcies pel mapa que m'ha deixat el Senyor Tomàs Llorens, nét del noi Tomàs.

Carles Bas i Peyred. Doctor en Biologia

Notes

¹ *La Pesca a Catalunya*. Edit. Destino. 1980.

En el centenari d'Àngel Planells

J O S E P B O T A - G I B E R T

El dia 2 de desembre Àngel Planells hauria complert cent anys, un bon motiu per insistir en la seva activitat literària, que ell havia diluït freqüentment, concedint-li escassa importància o presentant-la, quan no havia tingut més remei, com un pecat de joventut. En tots aquells anys que vaig tractar-lo, tendia a generalitzar, a no dir, a dissimular la seva activitat, a passar de puntetes per sobre de persones i fets, com si mai no hagués col·laborat amb ningú, com si volgués oblidar-ho. Si insistíeu, explicava alguna cosa més, però no gaire. Li agradava recordar que alguns avantguardistes de Màlaga, vinculats a la revista *Litoral*, com José María Hinojosa, Emilio Prados o Manuel Altolaguirre tenien teles seves, però la informació esperonadora que esperàveu no anava més enllà; al contrari, quan més propera havia estat la relació, més la difuminava, més es perdia en vaguetats quan parlava de Dalí, Gasch, Foix, com si el fet de ser autodidacta li hagués creat una inseguretat permanent.

Els materials literaris i crítics que presentem procedeixen majoritàriament de la cadaquesenca *Sol Ixent*, dos poemes s'han localitzat a les planes de *La Gaceta Literaria* de Madrid, Foix en publicà un altre a la pàgina literària de *La Publicitat* i diversos *Poemes a la misteriosa* aparegueren a Recull. També hem recuperat un text de 1935, publicat a la revista *Laya* de Barcelona, que de moment reservem, perquè representa un salt temporal massa marcat, sense continuïtat cronològica amb l'obra que avui s'ofereix. Les il·lustracions procedeixen de *Varietés*, de Brusel·les, d'*Hèlix*, del llibre de poemes de l'al·ludit José María Hinojosa *La sangre en libertad*, publicat a Màlaga el 1931 i del *Butlletí de l'Agrupament Escolar*.

De totes aquestes troballes la que més valoro és la de *La Gaceta Literaria*. Feia sis mesos que acabava de revisar la revista i no hi havia trobat res de res, quan un dia, a la biblioteca Carles Fages de Climent de Figueres, repassant el *Sol Ixent* corresponent al 15 de gener de 1930, em trobo amb dues notícies de redacció. A la primera es diu que la revista *Atlántico* reproduïx una obra de Planells i un judici crític degut a la ploma de Sebastià Gasch. A la segona, immediatament a continuació, llegeixo: "també *La Gaceta Literaria* s'ocupa de Planells i reproduïx una de les recents pintures, titulada *Camí de somnis* i publica dos escrits en prosa originals del nostre estimat amic i company". Em responc tot seguit que no, que a la revista no hi havia res; em tranquil·litzo interpretant que aquest devia ser el desig de l'Àngel, però que finalment els poemes no foren publicats. M'aturo un moment i una veu em diu: "Si no fos veritat, *Sol Ixent* no ho hauria publicat". Demano la revista amb taquicàrdia. Començo, a poc a poc, pels números de finals de 1929 i vaig enrera. Arribo a un altre article de Sebastià Gasch, l'altaveu de Planells a tot arreu, *La inaugural de las Galerías Dalmau*, de l'1 de desembre, que reproduïx *Camí de somnis* i comenta les qualitats dels quadres de Planells en aquesta segona col·lectiva en què participa. I a l'altra pàgina, en un requadret que a tot estirar deu fer quatre per sis centímetres, veig les inicials A.P. al final de dos poemes *Sombras de inquietud* i *En la playa*. Llegeixo el primer i no l'acabo perquè no el reconec. Vaig al segon, i encara no llegeixo "aquell tub de carmí amagat...", dic sí, és l'Àngel. I, alhora, una sensació elèctrica, transparent, indefinible em fa estremir. Després, excitat encara, constato que, una vegada més, la protagonista del primer poema és la seva cosina Elàdia.

A finals de 1929 Àngel Planells accedeix a *La Gaceta Literària* a través de Salvador Dalí, que hi col·laborava des de finals de 1927 i de Sebastià Gasch que hi escrivia des del mes de març d'aquell mateix any. Segurament amb l'article de desembre, Gasch hi devia enviar els poemes de Planells.

També es reproduïxen dos articles sobre l'obra de Dalí i Magritte i un article teòric, *Superrealisme*, aparegut a les planes de *Sol ixent* el 15 de juny de 1929, signat amb les inicials J.V. que era la primera col·laboració que Planells feia a la revista cadaquesenca. Hi ha cinc raons que em fan dir que Planells s'amaga sota les inicials J.V.: primerament, no hem sabut trobar ningú de la redacció que respongui a aquestes inicials; en segon lloc, Planells és l'únic col·laborador que s'ocupa de temes artístics de manera continuada; en tercer lloc, constatem que l'article es clou, com podreu observar, amb una cita de Carles Capdevila i que aquesta cita Planells la repetirà al manifest *Crítics infalibles*; a continuació, s'observa que els conceptes avantguardistes, que giren a l'entorn de la diferència entre creació i imitació, encara no estan del tot elaborats; i, finalment, l'estil i la construcció de les frases, de vegades poc precisa, remetent al nostre pintor.

I per acabar, abans de cedir-li la paraula, parlem del primer pseudònim que va inventar-se, *Lluç i fer*, escrivint a *Sol ixent*. Comentant *Lluç i fer* amb amics, la Neus m'ha fet observar, de seguida, la contraposició entre ell, que es deia Àngel, i el pseudònim més o menys desendemoniat que va elaborar; en Quim ha remarcat l'al·lusió al príncep de les tenebres, a l'infern, i, per tant, al mal i al pecat, molt en la línia provocadora de l'època; l'Anna, sempre sàvia, hi ha vist ressons d'aquell *jo sóc un altre*, del jo sóc dos o sóc molts. Però a tots ens ha fet somriure el procediment, la ironia que destil·la el pseudònim, i, doncs, la distància i l'humor que Planells ha aconseguit d'introduir-hi.

Aquest pseudònim també pot ajudar a veure l'Àngel d'una manera una mica diferent. Els que més el coneixien saben que era una barreja de bonhomia i de dolor, de prudència i esporugüiment a vessar, de surrealisme i mil pseudònims, un home d'una tranquil·litat volcànica. La ironia, doncs, li era un recurs més que rendible, una taula de distància i de salvació; un pseudònim que se'm presenta com una síntesi perfecta de la vida i de l'obra de Planells.

Adéu, amb la intuïció que a Màlaga i a *Litoral* hi ha més papers que ens esperen, Àngel.

Superrealisme

La conferència que Salvador Dalí donà en el passat Saló de Tardor, comentada amb tan baixa incomprensió, la passada exposició avantguardista de les Galeries Dalmau, i la creixent i constant atenció que la premsa dedica a les manifestacions de l'art nou han fet que el públic fixés l'atenció en aquest moviment artístic, agrupat sota el comú denominador d'*avantguardisme* per més que les teories de cada tendència siguin de vegades molt grans.

Prescindint de les altres, intentarem definir la tendència superrealista i les seves afins, entre les quals es troba la que actualment conreen els pintors Ives Tanguy, Max Ernst, Giorgio de Chirico i el nostre Dalí.

El superrealisme, i les tendències o pintors influïts per ell, prescindint de totes les traves que la raó i la intel·ligència puguin oposar al nostre esperit, intenta crear una nova realitat o una super-realitat: la realitat interior del pintor, que no obeeix a altres lleis que a les de la pura inspiració.

En la pintura superrealista, una ratlla, una ombra, un element qualsevol del quadro, obeeix únicament a la realitat interior del pintor. La realitat exterior, el nostre món conegut i els seus possibles fets, *no tenen res a veure amb les obres superrealistes*, que intenten comunicar al contemplador la poesia d'una visió que el pintor explica damunt la tela, talment com els escriptors s'expliquen en llurs llibres.

La lògica i la raó que forçosament han d'intervenir en els fets del nostre viure *poden deixar i deixen* d'actuar en les produccions superrealistes pel senzill motiu que en elles res no vol obeir a una representació lògica ni real perquè obeeixen únicament a un intens subjectivisme, a un fons de veritats d'ordre completament personal.

Per tant, les obres concebudes en aquestes condicions arriben a submergir el contemplador en un món de somni i de misteri. En elles, la fantasia és portada a un elevat grau d'exaltació.

Per no recórrer a pintors de fora de casa citarem unes obres de Dalí últimament exhibides a Madrid, que són "La mel és més dolça que la sang" i "Els esforços estèrils". Aquestes obres són executades amb una gran força realista. El detallisme i la minuciositat, (la naturalitat) hi són portats a un grau extraordinari. És, però, un realisme explicatiu d'una visió insòlita que contra la voluntat vostra us atrau, us esclavitzava i us obsessiona irresistiblement. ¿Què hi ha que l'assumpte sigui insòlit per als esguards acostumats a les plàcides descripcions de la natura? Les obres que assoleixen retenir-nos més són les que més ens emocionen.

Podríem dir també que allò de "l'art és la imitació de la natura" és un absurd tan gran que únicament la rutina i el costum justifiquen que sigui pres com un article de fe. L'art no és imitació; l'art és creació, invenció. El realisme, en el fons, no és més que una renúncia del pintor incapaç de creació o bé mancat d'imaginació i d'instint.

.....

Les precedents ratlles són una breu explicació d'algunes teories del superrealisme i tendències afins. Nosaltres no en som uns incondicionals, però no neguem la gran simpatia que sentim per aquesta tendència tan injustament atacada. Admirar o conrear una tendència no significa mai per a nosaltres la total condemna de les restants.

Únicament com a final ens plau de copiar unes paraules del culte escriptor Carles Capdevila, sospitós, per cert, d'avantguardisme: "Creieu en la vostra sobirania sobre la naturalesa i reivindiqueu-la amb els drets de la imaginació. Renuncieu a la idolatria del paisatge que us ho dona tot fet i us enerva, i, sobretot, creieu en la vostra facultat divina de crear".

J.V.

[Sol Ixent, Cadaqués, 15 de juny de 1929, núm.144, p.8]

Sombras de inquietud

Al pie de la torre me detuve presa de una extraña inquietud.

¿Por qué el día anterior siete collares de perlas flotaron todo el día, lejos del alcance de mi mano? Eladia, cubiertos sus claros ojos por dos monedas herrumbrosas, inmóvil a pesar de la lluvia, contaba su inacabable historia.

¿Quién olvidó aquel pincel sobre la arena de la playa? En torno suyo danzan siete mujeres guardando un silencio impresionante.

Desesperanzado, incapaz de solucionar las dudas que se agitan a la sombra de las pestañas de Eladia, me alejé lentamente de la torre. Mi corazón me contaba la historia de una penumbra impura.

Los siglos pasan sobre mi, mientras —cruzados los brazos, inclinada la cabeza— vago lentamente por las calles desiertas. Las puertas se abren al ruido de mis pasos y la gente me mira silenciosamente. Mientras de las cuencas de sus ojos, divinamente —¡oh, sí, divinamente!—, vacías y negras, se escapa un hilo de sangre.

A.P.

[*La Gaceta Literaria*, Madrid, 1 de diciembre de 1929, núm. 71, ed. facsímil: Topos Verlag AG, Liechtenstein, 1980, pàg. 460]

Varietés

Brussel·les, 15 d'octubre de 1929, núm. 6, pàg. 421

En la playa

Aquel tubo de carmín que escondí entre tus cabellos ha desaparecido.
Tus ojos azules han transformado su color en un rojo de incendio.
Tus venas, cortadas por invisibles cuchillos, vierten la sangre sobre la arena ardiente de la playa, en un surtidor irreal.
Hay en la playa las huellas de tres adioses y sobre el mar en calma flota mi propio cadáver.
Acerca tu cabeza, amiga mía. Deja que hunda este alfiler enorme en tus rojas pupilas; sin crueldad, así, dulcemente. En su fondo se agitan una multitud de sombreros de copa, en un loco remolino, y sus reflejos innumerables fingen una fiesta de luz.

.....

Súbitamente rompióse la tira de cintas de alpargatas que lo suspendían y el sol se hundió *lentamente* en el mar.

A.P.

[*La Gaceta Literaria*, Madrid, 1 de diciembre de 1929, núm. 71, pàg. 460, ed. facsímil]

A la platja

Aquell tub de carmí amagat entre els teus cabells ha desaparegut.
Els teus ulls blaus han transformat el seu color en un roig d'incendi.
Les teves venes, tallades per invisibles navalles, vessen la sang sobre la sorra calenta de la platja, en un sortidor irreal.
Hi ha en la platja el record de tres adéus i sobre el mar en calma sura el meu propi cadàver.
Apropa el teu cap, amiga meva. Deixa que enfonsi eixa agulla¹ enorme en les teves pupil·les roges; sens crueltat, així, dolçament. En el seu fons es mouen multitud de mans il·luminades per la claror de la lluna.

.....

De sobte, va trencar-se la tira de betes d'espardenya que el suspenien i el sol va enfonsar-se *lentament* en el mar.

A.P.

[*Recull*, Blanes, 25 de juliol de 1930, núm. 370, extraordinari de Festa Major, p. 13]

[Aquest poema fou llegit al programa presentat i dirigit per Claudi Puchades *Crear i Viure*, TVE, 17-III-1986]

Notes

¹ L'autor preferí *navalla* i no *agulla* en la lectura d'aquest poema al programa de Claudi Puchades *Crear i Viure* (TVE, 17-III-1986).

Punxes

Sobre la corba del ventre d'un peix prem¹ un dit pelut i els ulls se'm tanquen perquè sobre el meu braç nu es projecta l'ombra² d'un rodet de fil.

Els meus pensaments llisquen sobre la corba de les celles d'aquella dona inconeguda i sobre la seva esquena nua es claven innumerables puntes de garota que vibren harmoniosament.

Al meu entorn una multitud de peixos es mou àgilment sobre l'herba tendra i salta entre les branques dels arbres.

Els peixos sorpresos per una mort violenta s'han precipitat sobre l'herba quan les meves mans s'han fet de pedra en posar-se sobre la testa d'aquella dona inconeguda i una explosió magnífica ha dispersat el seu cos en una constel·lació de fragments sagnosos.

A.P.

[Sol Ixent, Cadaqués, 15 de gener de 1930, núm. 157, p.12]

Notes

¹ apreta

² sombra

Varietés
Brussel·les, 15 d'octubre de 1929,
núm. 6, pàg. 420

Salvador Dalí

Heus ací un dels pintors més nostres. Un pintor cadaquesenc, el que fa més honor a Cadaqués. Avui Dalí és una personalitat molt per sobre de tota discussió. D'ell, digué l'escriptor Folch i Torres: "El discutirem tant com es vulgui però sempre quedarà la cosa forta que és ell, la cosa massissa que és la realitat del temperament contra la qual totes les teories, totes les idees, totes les diatribes dels uns i els elogis dels altres s'han d'estrellar com les onades contra la roca".

Dalí és un gran pintor; un meravellós pintor. Les seves obres més rigorosament realistes són el resultat d'una fusió admirable i emocionant per pocs pintors assolida, de l'objectivisme més absolut i de la sensibilitat més exquisida. En aquestes obres, la naturalesa hi és anotada amb una amorosa exactitud i en elles palpita l'essència íntima de les coses, de la realitat observada per Dalí amb una atenció pregonia i amorosa.

Aquest pintor; però, és un esperit inquiet, és una sensibilitat sempre alerta a les més imperceptibles vibracions i ansios de noves maneres d'expressió. El seduí un dia la pràctica cubista i sota la seva estètica produí obres d'un interès remarcable. Però passà aquella època i més tard, en el saló de Tardor de l'any 1927, celebrat a les Galeries Maragall, exhibí dues pintures que iniciaren una nova etapa en la producció de Dalí. Aqueixes pintures, titulades "La mel és més dolça que la sang" i "Aparell i mà" foren una revelació i una sorpresa. La crítica es trobà desorientada davant d'aquestes obres que neguen la realitat vulgar i quotidiana per afirmar una realitat superior i líricament antiartística, plasmada i realitzada amb un rigorós i intel·ligent objectivisme.

Dalí fou un dels més ardits col·laboradors de "L'Amic de les arts", l'única revista que es destacava per la seva valentia en el desolat panorama artístic de Catalunya. Dalí junt amb els crítics Sebastià Gasch i Lluís Montanyà llançaren el seu famós manifest-groc, on exposaven el seu punt de vista sobre la situació de les arts i les lletres a Catalunya. Aquest manifest, que fou un crit alegre i un alè d'aire fresc, fou durament combatut per la majoria d'artistes i literats a qui no els plau que els desensopeixin del seu dolç i corromput anar fent, ple de covardia, de vulgaritat i de pobresa espiritual.

En el saló de Tardor de l'any 1928 organitzat per les Galeries Maragall, davant d'un públic, nombrosíssim, donà una conferència sobre "L'art català actual, relacionat amb el més recent de la jove intel·ligència". L'originalitat i la valentia d'aquesta conferència, que fou molt controvertida per a molts dels assistents, aixecà una tempestat de protestes i fou acollida amb una incomprensió total pel món artístic català en general. Els nostres artistes no saberen recollir d'entre l'aspecte combatiu de la conferència de Dalí, les seves ensenyances i els anhels constructius d'un art nou.

Actualment, Dalí, usant de la il·limitada llibertat i l'absoluta actuació de la seva subconsciència que proclama l'estètica surrealista, realitza unes obres d'una forta intensitat de contingut d'un lirisme involuntari. Un món inèdit, ple de plàcides borrors i d'espectacles impossibles i angoixosos, dictats per una absoluta i personalíssima intimitat, agafa en les seves teles "el màxim gust de la llum", com diu ell mateix. Dalí realitza aquestes obres donant a cada element un absolut verisme, una absoluta imitació.

En les teles actuals, Dalí viu un món de divines irrealitats. Aquestes obres amarades d'un lirisme involuntari assoleixen desvetllar en nosaltres un estat líric de la màxima duració. Aquestes obres il·lògiques i desconcertants, vistes per un criteri absolutament realista, tenen una raó d'ésser absolutament poètica i, per tant, com diu encertadament Sebastià Gasch des de les planes de "La Publicitat", "escapen al judici crític. El crític es troba desarmat davant d'aquestes obres que només accepten el paral·lel líric traçat pel poeta".

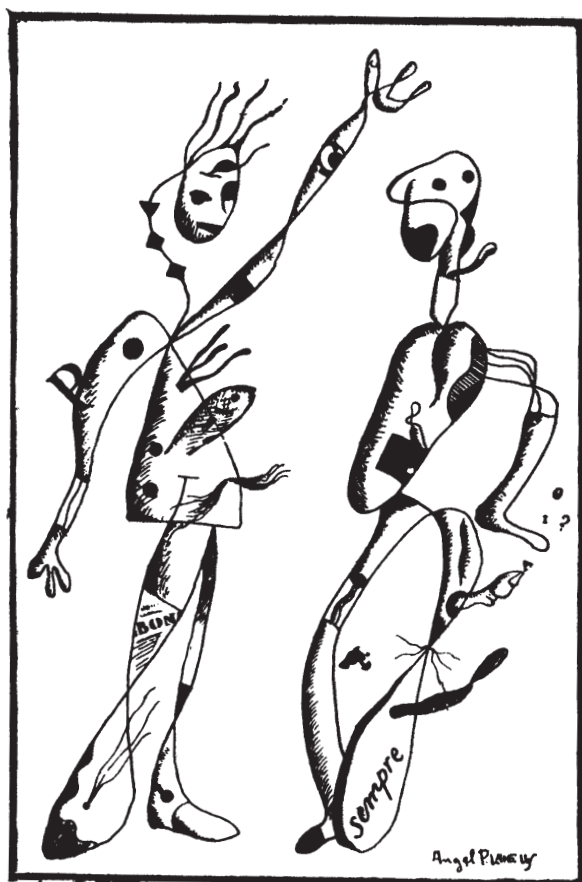
Contemplant les pintures actuals de Dalí es submergir-se en un món oposat en absolut al del nostre viure quotidià. La lògica i la raó que presideixen la marxa i el bon funcionament del nostre viure han deixat d'actuar en la realització d'aquestes pintures, cedint el seu lloc a la subconsciència que és la guiadora dels fets d'aquest món irreal on no hi ha altra llei que la poesia, una poesia d'una intensitat insospitada. Una poesia que es manifesta i palpita a través d'un món i d'unes representacions absolutament físiques.

Recentment Dalí ha celebrat una exposició a París, a les Galeries Goemans. La crítica més prestigiosa i autoritzada ha comentat i assenyalat la gran importància de l'obra de Dalí; les seves pintures eren ja totes adquirides abans de la inauguració de l'exposició i ara figuren en les col·leccions més importants com la del Comte de Noailles, d'Eluard, Breton, Pierre Jaulet, etc.

Amb les seves obres actuals i amb el film "Un chien andalou", realitzat en col·laboració amb Luís Buñuel, Dalí s'ha situat francament dins el moviment surrealista. I dins aquesta tendència ha produït obres que jo crec molt superiors a les millors dels més significats pintors surrealistes: *Els esforços estèrils* i *Els jocs lúgubres*, per no citar-ne cap més, són obres d'una absoluta, d'una indiscutible bellesa NO PER A TOT HOM, SORTOSAMENT.

A.P.

[Sol Ixent, Cadaqués, 15 de gener de 1930, núm. 157, pàgs. 10 i 16]

Hèlix
Vilafranca del Penedès, febrer de 1930, núm. 9, pàg. 8

René Magritte

La visita d'aquest pintor, així com la del senyor Goemans i la del poeta Paul Eluard, que estíuejaren a Cadaqués, la devem a la seva amistat amb Salvador Dalí, que com a bon cadaquesenc és un entusiasta del nostre poble i un fervent propagador dels seus encisos.

René Magritte resideix habitualment a París i és un dels conreadors de la tendència surrealista i la seva personalitat és ja molt destacada en les noves generacions de pintors. El seu nom va conquerint de mica en mica una anomenada internacional i la prestigiosa revista d'art *Sélection* de Brussel·les li prepara un número monogràfic.

Magritte, com la majoria de pintors surrealistes, concedeix un atenció secundària a la tècnica, (tot i essent posseïdor d'una tècnica o mestratge excel·lent) per donar un pla de superioritat al contingut. Ell es val de la pintura únicament com un vehicle per a transportar a la tela les visions de la seva interioritat en ús d'una absoluta llibertat d'instint. Magritte, abans que pintor és un narrador d'irrealitats i d'històries o visions d'una absoluta impossibilitat.

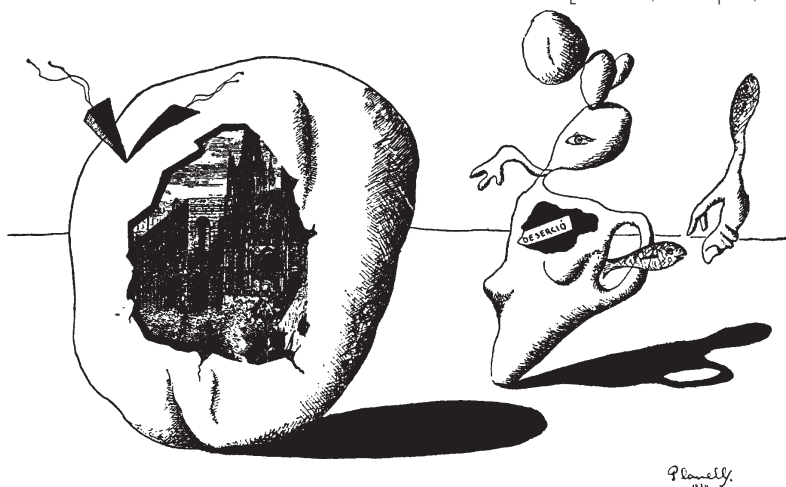
Les obres que produí durant la seva estada a Cadaqués aquest estiu, que amablement ens mostrà abans de la seva marxa, responen de ple a la seva especialíssima concepció de la pintura. Hom veia en les seves teles elements purament objectius disposats segons unes lleis de composició de raó absolutament poètica, o bé transformats o deformats per una interpretació original que dotava a uns objectes sovint vulgars d'un resplendor enigmàtic o obsessionador. En altres obres Magritte fuig en absolut de la representació o de la imitació més o menys poètica dels objectes per produir obres absolutament instintives, d'un instintivisme incontrolat.

Nosaltres, (tal vegada per una secreta raó de temperament) preferim les seves obres més representatives, narratives de belles irrealitats o de fets senzillament enigmàtics, com són, per exemple, *L'autòmata*, *La idea fixa*, *Les idees de l'acròbata* i tantes altres.

Personalment, René Magritte és una persona d'admirables qualitats. D'una gran cortesia i d'un exquisida amabilitat. Va marxar encisadíssim de la seva estada a Cadaqués i amb el propòsit –que desitgem poder veure acomplert– de tornar l'estiu vinent.

A.P.

[Sol Ixent, Cadaqués, 1 de febrer de 1930, núm. 158, pàgs.3-4]

Butlletí de l'Agrupament Escolar
Barcelona, juliol-setembre de 1930,
núms.7-9, pàg. 214

8 hores

En el mirall els paisatges es succeïen amb una velocitat de sis quilòmetres per hora,¹ mentre el barber em passava la navalla sobre les meves solapes, on naixien, ininterrompudament, pèls d'un verd rabiós.

Les mans del barber eren de goma vermella i els llavis² d'aquella dona que un temps fou la meva estimada estaven eriçats de puntes de garota i la seva cabellera era un munyoc de filferros³ que vibraven harmònicament.

Feia vuit hores que estava assegut. La testa del barber es blanquejava lentament i les seves parpelles estaven closes. La navalla s'havia transformat en un ocell mort que em passava suaument per la cara, mentre a cau d'orella em contava una història d'una simplicitat esgarrifosa.

De sobte em senti⁴ submergit en una atmosfera càlida. Em trobava en un lloc desert, en una immensa planúria asfaltada. La sed em turmentava i vaig alçar els braços desesperadament. Les meves mans van separar-se sense violència dels braços⁵ i descrivint dues línies ondulants i paral·leles desaparegueren cel enllà tot deixant una estela de fum blanquinós. Als meus peus, apretant encara la navalla entre les seves mans de goma, el barber agonitzava.

En fer-se fosc, el meu cos era de vidre blau i, sobre les meves mans esteses, la testa del barber somreia dolçament. Al meu davant les cabelleres rosses de tres-centes dones oposaven una muralla impenetrable a les meves mirades.

A.P.

[*Sol Ixent*, Cadaqués, 31 de maig de 1930, núm. 166, p.4-5]

[*Recull*, Blanes, 23 de gener de 1931, núm. 395, p.3]

Notes

¹ amb una velocitat no interrompuda, segons la primera versió publicada a *Sol Ixent*.

² pits, versió de *Sol Ixent*.

³ de puntes de garota, versió de *Sol Ixent*.

⁴ sento, versió de *Sol Ixent*.

⁵ Les meves mans, sense violència, sense dolor, varen separar-se dels braços, versió de *Sol Ixent*.

Dos quarts de nou

Trenta minuts són un segle de visions; la felicitat no arriba a trenta mil·lèsimes de segon.

- ¡Mireu quantes grandeses i quants misteris!
- Mireu dos biplans que serpentegen per les etèries ondes inconscients i no són més que dos aligots de cinc cues gotejant sang o benzina barrejada amb mangre.
- Mireu la xarxa nuada pels perruquers amb les trenes de les odalisques¹ d'Estambul que s'han fet tallar les cabelleres a la moda del dia; els daufins hi entrebanquen llurs alirots².
- Mireu el ninot d'en Mitxelin com devé una bombeta de crestell blau transparent, amb filament de teranyina i tensió d'un milió i mig de vatts, que rebenta en petonejar-la una ondina³.
- Mireu l'oli groc dins una gerra verdosa, que d'una bufada boiguesca⁴ aixeca un brollador de font lluminosa, enlluernant els infants nonats dintre dels ventres de llurs mares.
- Mireu els calamenjassos⁵ com es remouen dintre la mar blava i creixen i més creixen fins arribar als pics més alts de les muntanyes, deixant tota la terra llepissosa⁶, on s'enganxen les petjades gegantines dels pintors ultra-realistes.
- Mireu l'apotecari brut que pasta amb l'espàtula el suc d'un cervell d'avantguarda, barrejant-hi les espines d'un coixí de monja i aglutinant-hi sis-cents grams de cabell d'àngel per fer-ne específic competidor del Mandri⁷ que guareixi els reclusos de Sant Boi.
- ¡Mireu quantes coses de vuit a dos quarts de nou!
- Mireu... trieu i remeneu.

Lluç i Fer

6-VI-1930

[*Sol Ixent*, Cadaqués, 15 de juny de 1930, núm. 167, p.3]

Notes

¹ Esclava o concubina de l'harem.

² Crits enormement estridents.

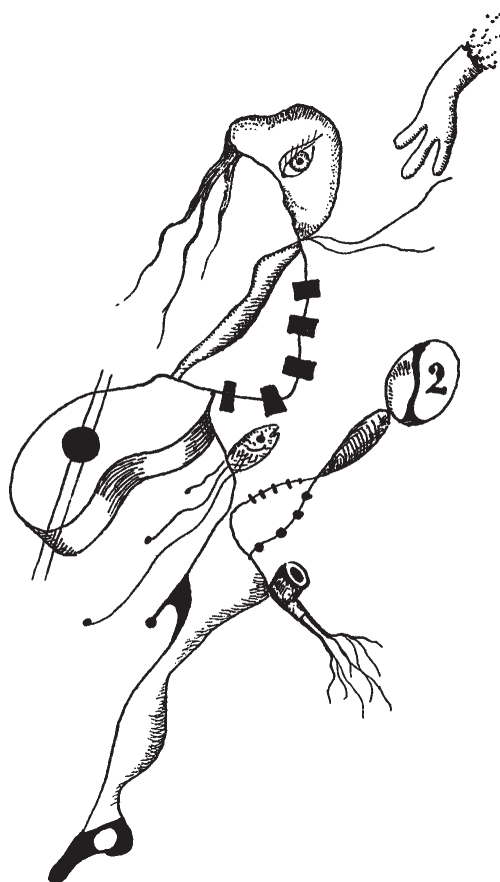
³ Ésser femení de caràcter fabulós que habita en l'aigua.

⁴ Terra cremada amb boïcs i conreada de bell nou després d'uns anys de tenir-la inculta.

⁵ Neologisme format a partir del conegut molusc cefalòpode i el fet de menjar.

⁶ Humitat viscosa que s'arrapa molt.

⁷ Al·lusió al reconstituent de l'època Cerebrino Mandri.

Il·lustracions al llibre de poemes de José Maria Hinojosa
La sangre en libertad, Málaga, Sur, 1931

Dijous

Aquell dijous a la tarda, feien ball al Casino. En entrar, el saló de ball era totalment desert. La quietud, la pols planaven sobre totes les coses. Sobre el teclat del piano, però, hi havia les mans senyorials i blanques d'Elàdia; però Elàdia ¿on era?

Els dubtes i les preguntes naixien profusament en el meu interior, però, tot d'una, la sensació del meu isolament total es féu més categòrica, en veure que el mosaic del saló estava totalment cobert d'una invasió de formigues alades, que lentament anaven pujant per les parets, per les butaques i per les columnes d'on penjaven encara centenars de serpentines i paperets multicolors.

Poc després el saló era un mar de formigues. Un mar negre i rumorós; un mar sense espuma. Sobre d'ell, les mans blanques d'Elàdia –com dos minúsculs vaixells d'ensomni– vingueren al meu encontre, posant-se suaument sobre el meu front.

Sota la cariciosa guia de les mans d'Elàdia, caminant lentament sobre el mar formiguer, eixí al carrer. Era un dia lluminós i perfumat. Els carrers eren deserts i tancades les portes de les cases. Sota els porxos de la plaça, un home, vestit de vermell, regava amb un setrill d'oli unes plantes invisibles per a mi. De totes les finestres penjaven draps blancs amb inscripcions enigmàtiques, i sobre els teulats plens de sol, una multitud d'estàtues de guix s'esbocinaven de mica en mica i els trossos, rodant per les teulades, queien al carrer on es transformaven en boles de fum.

En sortir de la vila era ja alta nit. En la planúria deserta plena de la pàl·lida claror de la lluna, les noies, que no havien anat al ball del Casino, buscaven formigues alades.

A.P.

[Recull, Blanes, 25 d'octubre de 1930, núm. 383, p. 8]

[El primer paràgraf d'aquest poema fou llegit al programa presentat i dirigit per Claudi Puchades *Crear i Viure* (TVE, 17-III-1986)]

Tots els ocells

Tots els ocells decapitats volaven entorn d'aquella dona que tenia els braços de marbre immòbils i plens de mosques. Les set pianoles esventrades mostraven el misteri de llur complicada interioritat, plena de sang coagulada i de formigues de cristall. Sobre la meua solapa la mà d'un amic desconegut es feia transparent deixant veure el seu interior de nervis i venes, bell com la caiguda d'un escarabat sobre una flor.

A.P.

[*Sol l'xent*, Cadaqués, 17 de febrer de 1931, núm. 183, p.3]

La punta dels dits

Clariana de sol sobre la punta dels dits tenia aquella tarda i les ombres¹ blaves que els pianos projecten sobre els domassos estesos en els balcons semblen enormes flors quimèriques. Els guàrdies havien emmudit i ara tenien les mans esteses, roges de pintura vers la multitud esgarriada.

A.P.

[*Sol l'xent*, Cadaqués, 17 de febrer de 1931, núm. 183, p.3]

Notes

¹ *sombres*

Els talons dels peus

Al capvespre els talons dels peus esdevenen diàfans i a través d'ells s'endinsa per tot el cos de la damisel·la la corrent infra-realista que trastorna tota la sang; el fetge i la melsa són pebrots i tomàquets, el cor de la pobrissona és més dur que cartró pedra. Pels talons dels peus dels frares descalços entre l'efluy de cautxolina que allarga els nervis i amb la punta del nas els monjos es baixen les caputxes, mentre entonen les absoltes i deixen caure de les mans els ciris encesos que amb ses flames ballen la dansa macabra. La Mitu patarranca hi lloga cadires.

Lluç i Fer

6-VI-1930

[*Sol ixent*, Cadaqués, 14 de març de 1931, núm. 185, p.4]

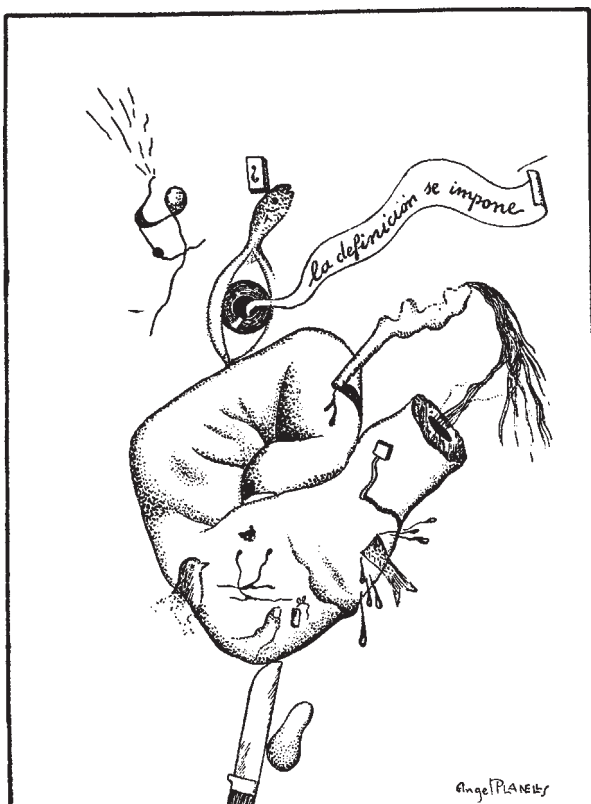
Mils peixos

Tots els peixos que nedaven sense cua per Cala Jugadora havien llençat les escates als Grocs que feien lluir l'ocre com aquarel·les d'en Civil. Un peix masde es portava l'oli i volia fregir-la als demás; la lluna capbussant el corn de llevant va punxar-lo i escaparrar-lo. El fiscorn de Zenon escampava trons i llamps i pedregada; i d'un forat corcat del Forcat sortia una rata-pinyada que cantava "sursum corda".

Lluç i Fer

6-VI-1930

[*Sol ixent*, Cadaqués, 14 de març de 1931, núm. 185, p.4]

Il·lustracions al llibre de poemes de José Maria Hinojosa
La sangre en libertad, Málaga, Sur, 1931

Poemes a la misteriosa

I

La meua veu et crida sens paraules i els meus ulls et veuen sens mirar-te. Et veuen al través de sis parets; al través de quatre portes pintades de groc, de verd, de blau i del color que té l'ombra de les noies en projectar-se els dijous a la tarda sobre les parets de la Muralla.

Cada dia, el meu pensament dibuixa la corba graciosa dels teus llavis i naufraga en un atmosfera rosa. Eres lluny de Blanes aquell dia. La llum i el cel d'un país misteriós i bell, ple de llegendes, es reflexaven en els teus ulls. Esclatava en els teus cabells una flor desconeguda. Eres tu mateixa, però, i vesties de negre igual que ara. Suaument, passaves les teves mans pintades d'un magnífic color taronja sobre una bola d'acer on s'hi llegia aquesta inscripció: ELS ARBRES COM CORDES DE GUITARRA...

El sol amable de la tarda il·luminava aquella ciutat asiàtica que vaig veure un dia en un quadro del menjador d'una fonda barata.

Al nostre costat passaven les noies que anaven a la fàbrica, portant sobre les mans esteses una testa que tenia una rara semblança amb la d'un car amic. Vam contar-ne en fins a 36. Passaven silenciosament. Vaig deturar-ne una d'elles per observar detingudament aquella testa misteriosa. Davant meu, sobre les mans d'aquella noia tenia el teu rostre exòtic i estimat. Els teus llavis em somreien amablement a través de sis parets; al través de quatre portes pintades de groc, de verd, de blau i del color que té l'ombra de les noies en projectar-se els dijous a la tarda sobre les parets de la Muralla.

II

Tots els països de llegenda i d'ensomni no eren res més que un grapat¹ de sorra fina i daurada que vaig llençar lluny de mi, perquè tu, aquella tarda, sobre la negror del teu vestit t'havies posat una cinta roja, dient a mitja veu: REPETICIÓ, REPETICIÓ.

Vaig assenyalar-te un arbre que hi havia prop meu. El tronc era de cristall i pel seu interior ascendien i descendien peixos de vivíssims colors.

Mirant aquell arbre tan singular vam restar immòbils llarga estona. Després, les campanes de l'església van tocar les cinc. Fou en aquell precís instant que les fulles de l'arbre van caure produint una rara harmonia. A cada una d'elles hi havia escrit el teu nom. Vaig recollir-les una a una guardant-les dins una capsa de cartró. Després tu, tota meravellada, vas assenyalar-me l'arbre, que era cobert d'ocells de blau plomatge. El teu rostre era velat d'una lleu tristesa, però els teus ulls brillaven amb una llum misteriosa.

A.P.

[Recull, Blanes, 18 de juliol de 1931, núm. 420, p.5]

Notes

¹ punyat

Poemes a la misteriosa

I

Ara, amiga, en ple oblit dels reflexos d'aquell mar llunyà on hi ha deu barques tripulades per mariners decapitats que agenollats a la proa de llurs embarcacions deixen passar les hores en una immobilitat perfecta; ara, no sento ja l'enyorança de les coses impalpables com les escultures, ni de les coses corpòries com el perfum dels cabells daurats d'aquella dona que mai no he conegut i en els ulls de la qual¹, del color de les aigües del mar; hi albirava tota una perspectiva de cares imprecises que un dia foren ombres² de les meves paraules plenes de passió i de desesper. Però, per fi, en l'amplitud de la plaça deserta, plena de ombres negres i de claror de lluna que s'estén sobre l'enllosat de marbre blanc, un ull rodó, esgarriós, projecta una ombra llarga, ondulant, movable: l'ombra d'un violí.

II

Cada tarda, asseguda a l'ombra dels pins, brodes sobre una tela rosa unes inicials invisibles per tu i per mi, mentre a la sorra, a prop del mar, els peixos, amb la punta de llurs ales, escriuen el poema del meu amor per a la misteriosa; per a la misteriosa que en el fons dels seus ulls de color de sol, de color de mar, mostra la desesperança de no poder trencar les cordes del piano que, abandonat al bell mig de la carretera, mostra el misteri de la seva complicada interioritat, on, abocant-m'hi, veig —oh meravella!— les teves mans, soles, presoneres entre el teixit de cordes del piano, brodant sobre una tela rosa, unes inicials; visibles, ara, per mi...

A.P.

[Recull, Blanes, 25 de juliol de 1932, núm. 473, extraordinari de Festa Major, p. 7]

Notes

¹ Que mai he conegut i en quins ulls

² sombres

Il·lustracions al llibre de poemes de José Maria Hinojosa
La sangre en libertad, Málaga, Sur, 1931

Els homes grisos

Els homes de pell grisa caminen en silenci
 Seguits per les mirades extingides
 De dos lleons de marbre blanc.
 Els homes de pell grisa caminen en silenci:
 Duen cremades sobre el pit
 Llurs mans
 Que tiny un violent color vermell.
 Temps ha caminen tot seguint el vol
 D'aquella enorme papallona grisa;
 En arribar la nit, resten immòbils.
 La lluna
 Suspensa d'un filferro es balanceja.

* * *

A mitja nit, els homes de pell grisa
 Tenen el cos de vidre blau;
 Les mans sempre vermelles
 Posades
 Al damunt de llurs testes grises
 On les meves paraules
 Fan llur camí per un paisatge inèdit
 Entre el silenci afrós
 D'un vol d'ocells de porcellana.

A.P.

[*La Publicitat*, Barcelona, 23 d'octubre de 1932,
 "Miscel·lània poètica", p.7]

Edició a cura de Josep Bota-Gibert

Il·lustracions al llibre de poemes de José Maria Hinojosa
La sangre en libertad, Málaga, Sur, 1931

Els efectes del turisme a la Vila de Blanes

M O N T S E R R A T C A S A S I M I R A N D A

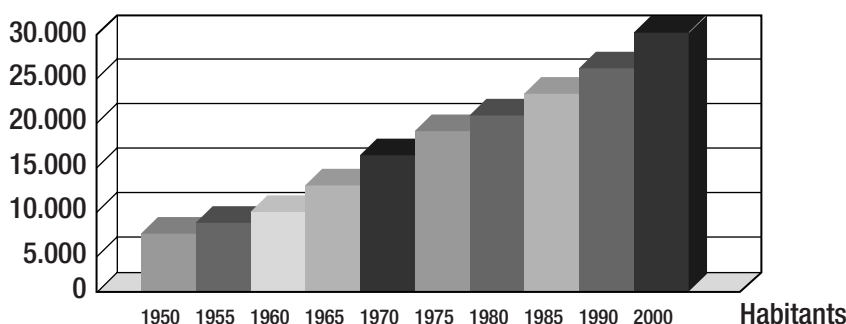
Foto:
Patronat Municipal de Turisme

Ja fa més d'un segle que el periodista **Ferran Agulló i Vidal** va arribar a Blanes enamorat de la nostra vila, per passar-hi les estones d'oci i de repòs. Segons el que es desprèn d'un article publicat a *La Veu de Catalunya* al 1908, Agulló emprà l'adjectiu "brava" per definir el tros de costa que va de Blanes fins a Portbou. Un any més tard, els seus companys de la Lliga i ell mateix decideixen finalment batejar-la com a **Costa Brava**, molt probablement inspirats des del promontori del convent de Blanes. Poc imaginaven ells i els habitants d'aquests poblets, que aquesta decisió curiosa i històrica seria l'embrió d'un dels fets que més han canviat les viles, la societat i l'economia d'aquesta zona: el turisme.

Blanes, vila costanera i de gran bellesa paisatgística, va descobrir també sobtadament el que seria, sens dubte, un dels grans esdeveniments dels nostres temps. Tot i que la vila se sustentava en una tradició pesquera, agrícola i més endavant industrial, aquell fenomen va marcar l'inici d'una nova etapa i va començar a dibuixar una nova fesomia. És evident que el turisme requeria, i requereix de fet, d'unes transformacions importants a tots els efectes, sobretot d'infraestructura, sense les quals la seva viabilitat seria impossible. En gran part, la reestructuració de Blanes respon a una evolució natural, inherent a la condició humana i social. Però val a dir que el turisme ha tingut molt a dir-hi, ja que ha estat, en molts casos, el desencadenant d'un seguit de canvis. Una metamorfosi, aplaudida per uns i criticada per altres, en què turisme i poble han intercanviat favors donant com a resultat la vila i la societat d'avui. Amb la perspectiva de tot un segle i aturats en aquest moment del temps, girem la mirada per veure la petjada que el turisme ens ha deixat.

Demografia

L'any 1900 la vila compta amb gairebé 5.000 habitants, dedicats majoritàriament al sector primari, i al cap de 50 anys en sumen 7.000. Una progressió natural i gairebé inapreciable. Les visites que rep la vila no afecten la seva estructura demogràfica. Encara no podem parlar de turisme; si més no, entès com avui dia. L'evolució demogràfica a la vila de Blanes, però, ha estat espectacular a la segona meitat del segle gràcies als fenòmens turístic, industrial i sobretot d'immigració, que han fet quadruplicar les xifres d'habitants, especialment entre 1960 i 1980, on la població augmenta de gairebé 4.000 persones l'any. És a dir, en un sol any es duplica la xifra total dels primers 50 anys. Aquesta és la representació gràfica des de 1950 fins al 2000:

Font: Elaboració pròpia a partir del cens municipal

Havent començat el nou segle, la població de Blanes frega els 31.000 habitants, dels quals un 60% són nascuts a Catalunya, un 36% a la resta de l'estat i el 4% restant a l'estranger. Això acaba justificant la creació d'una vila amb una vintena de veïnats al voltant del nucli antic, que sovint cohesiona l'atomització geogràfica i no sempre la disgregació social. Sigui causa o efecte, el salt demogràfic apareix com un dels aspectes més notables en aquest procés per les seves conseqüències urbanístiques, econòmiques i socials. Per tant, com absorbeix el poble aquest impressionant creixement? Vegem-ho.

Urbanisme

Urbanísticament, la vila pateix una transformació, a batzegades primer i més ordenadament més tard. La conversió paisatgística amb la substitució d'espais naturals per edificis i l'ampliació del terreny urbanitzat, entre d'altres, esdevenen un impacte visual, un canvi de la seva tradicional fesomia. Tot i que aquests canvis no han estat mai exempts d'opinions favorables i també detractores, el cert és que en molts casos tenen una justificació natural.

Val a dir que malgrat una certa arbitrarietat en tot el procés d'adaptació a les necessitats de cada moment, Blanes fou pionera al 1957 quant a l'aprovació d'un Pla General d'Ordenació Urbana, basat en la "Ley sobre el Régimen del Suelo y Ordenación Urbana" de 1956. Aquest comprenia l'ordenació d'un terme municipal i es distingia dels plans parcials en el fet que aquests sols feien referència a extrems concrets de l'ordenació. Forma part dels tres plans generals de política territorial turística que s'han fet a Blanes: 1957, 1967 i 1981.

He determinat l'arribada del turisme a principis de segle de manera simbòlica, per bé que es tractaria d'una simple escaramussa considerant l'autèntic "boom" a partir de la segona meitat del segle. Un dels símptomes més seriosos de canvi es fa palès especialment a partir dels anys '60 amb les millores significatives a tota la vila, com ara la cobertura de la Riera, amb una gran transcendència; la pavimentació i urbanització

RECERQUES

de carrers; els Plans Parcial de zonificació; les obres d'enllumenat públic i instal·lació de semàfors; l'ampliació i millora de les instal·lacions d'abastament d'aigua i el servei urbà de transport de viatgers, entre molts d'altres.

Des d'un principi l'atractiu més important de la vila rau en el sol i la platja, per bé que amb el temps s'ha tractat d'oferir i de vendre quelcom més. Per sort, i si els canvis meteorològics no ho canvien, la bonança del temps ens seguirà acompanyant. Ara bé, les platges, semiverges i impol·lutes a principis de segle han estat una de les víctimes del fenomen turístic. Fins a mitjans de segle, la platja no va servir per gaire més que per arrossegar les petites barques que arribaven de mar amb l'ajut de bous. Però les conseqüències de la rapidesa amb què s'esdevingué l'afluència massiva dels turistes obliguen a prendre consciència, d'una banda, de les urgents mesures de preservació i neteja de platges, i de l'altra, de la importància del condicionament i instal·lació de serveis complementaris. Així, les cales de Sant Francesc i Santa Cristina comencen a ser urbanitzades cap a 1964 i amb el temps han esdevingut àrees residencials de categoria per la bellesa dels seus paratges, malmeses, però, per la sobresaturació del seu espai.

Un dels barris més antics de la vila, el veïnat dels Pins i la seva platja és un dels que ha patit canvis més bruscs, en detriment de la seva bellesa natural. La zona, que en un principi quedava lleugerament allunyada del centre, esdevingué en temps de guerra, un camp d'instrucció per a soldats, i més tard, amb l'onada d'immigració, un lloc alternatiu per construir-se l'habitatge. Però la idònia situació geogràfica de la zona, gràcies al seu arranjament vora el mar, l'escassetat inicial d'alts edificis i l'encís paisatgístic dels pins, varen decidir-ne la ubicació de la majoria d'establiments turístics. Al 1958 obra les seves portes el *Park Hotel*, insígnia hotelera de la zona per les seves característiques i situació, i un dels primers hotels construïts a Blanes. Per aquestes dates, l'Ajuntament decideix aprovar i dur a terme la urbanització del sector i principals carrers, voreres i enllumenat públic. El sobtat "boom" turístic i la capacitat d'espai que proporcionava la zona era la motivació perquè a poc a poc s'hi anessin edificant apartaments, hotels, restaurants... Les masses de ciment, doncs, s'apoderen d'aquella desèrtica pineda, provocant, d'una banda, la desfiguració del paisatge però instaurant el model turístic com a dinamitzador econòmic.

Foto: Patronat Municipal de Turisme

La coneguda avui com a avinguda Villa de Madrid i S'Abanell era, ara fa més de 40 anys, una zona deshabitada i arbòria situada al final del terme municipal, inclosa al barri dels Pins. La major part dels seus terrenys eren camps de cultius en propietat dels pagesos de la vila. La seva ubicació vora el mar representava un lloc idoni per a poder-hi desenvolupar una infraestructura turística. La precària situació de l'activitat de l'agricultura i el gran futur que prometia el fenomen turístic, varen propiciar que la major part dels terrenys esdevinguessin càmpings que avui sumen un total de 12. Al 1958, obre les seves portes el càmping "S'Abanell", que fou el primer a la vila i també el *primer càmping legalitzat a tot l'estat espanyol*. Això dona mostra de la previsió turística que van fer tots aquells pagesos reconvertint els seus camps de conreus i l'aposta per a establir-se com a empresaris, segons expliquen ells mateixos. La urbanització de l'avinguda Vila de Madrid es

materialitzà entre el 1962 i el 1970. Al seu voltant, s'hi començaren a construir fileres d'apartaments (fins a 25.000), establiments turístics, així com tot un seguit d'instal·lacions de serveis. Blanes és avui la població de Catalunya amb més nombre de càmpings. Un dels inconvenients més importants de la sobreocupada zona de S'Abanell i Villa de Madrid és el taponament de cara al mar provocat per l'atapeïment de les construccions, fora mida en alguns casos, que no deixen arribar la llum directa ni tampoc vials per accedir directament al mar, bo i trobant-s'hi ben aprop.

Malgrat tot, i arran d'una profunda necessitat, l'Administració crea entre d'altres les famoses “banderes blaves” i programes de vigilància i informació de l'estat de les platges que, fixant uns paràmetres de qualitat d'aigües i sorra serveixen no sols per garantir-ne l'estat òptim als banyistes, sinó també per assegurar la seva pròpia salut i conservació.

La passió per la navegació a Blanes va acabar empenyent un dels projectes que més han alterat la imatge de la nostra costa i al mateix temps han potenciat un important sector de turisme, especialment del país, com és el Club de Vela. Com a institució va ser fundada a l'any 1943 però fins al 1970 no s'inicia la construcció del port esportiu, ampliat 15 anys més tard. El gener de 1988, es presenta a l'Ajuntament el projecte d'un port esportiu darrere l'escullera del port comercial, que afectaria greument la punta de Santa Anna, i perjudicaria l'entorn paisatgístic i ecològic amb perill de malmetre, per sempre més, un paratge dels més bonics de la vila. Després de molts “estires i arronces”, el projecte va quedar definitivament aturat. El Club de Vela ha anat evolucionant fins a convertir-se en un dels punts nàutics i turístics més importants de la Costa Brava.

Foto: Patronat Municipal de Turisme

Fer esment també de la creació dels creuers marítims que recorren la costa tot fent itineraris. Primer, perquè es considera un fet directament imputable a l'arribada del turisme i segon, per la circumstància que alguns dels pescadors de la vila consideressin oportú deixar les xarxes i els llobarros pels turistes. En definitiva, de pescadors a mariners turístics.

Pels volts de 1962, amb el naixement de la zona turística dels Pins i S'Abanell, comença a créixer la necessitat i la idea d'unir els passejos d'aquestes platges amb la de Blanes, “desunides” per esculls geogràfics, i fer-ne un que cobris de punta a punta tota la vila amb una llargada de gairebé 4 km. Al 1964 s'inaugura un tall

del Passeig a partir del carrer de s'Auguer, que encara no arribava a cobrir tota la llargada de costa sencera. Finalment, al 1980 queda coberta tota la línia costanera de Blanes fins la desembocadura del Tordera, amb les conseqüents obres d'enllumenat i adequació pavimentària.

Però un dels fets que més controvèrsia va provocar va ser, sens dubte, la destrucció dels Piteus, petit rocam amb vegetació baixa de matolls, situat a l'interior de la vila, però a pocs metres de la costa. La seva situació natural probablement era una extensió dels rocams units per un “tómbolo”, l'emblemàtica “sa Palomera”, situats al bell mig de la costa i que conformen l'inici geogràfic de la Costa Brava. Però les diferents planificacions urbanístiques havien previst la idoneïtat de destruir “els Piteus” per a poder crear

RECERQUES

una via d'accés que permetés unir d'una manera desfogada, àmplia i vistosa la Plaça de Catalunya en connexió amb el sector dels Pins i part sud de la vila, esdevenint un altre tram important del passeig: el nou *Passeig de la Marina*. Ràpidament, diversos sectors ecologistes, així com una part de la població que hi estava en contra, aixecaren les veus en protesta pel que es creia que seria una destrucció injusta. Aquest corrent inicia una important campanya amb el nom de "*Salvem els Piteus*", per recollir firmes amb la intenció d'aturar l'enderroc, arribant a crear, fins i tot, una revista local. Malgrat tots els esforços i les lluites, finalment es decideix tirar endavant el projecte, i a finals dels '80 s'inicia la reconstrucció de la via amb la reconstrucció final de la **Plaça de Catalunya**, i el camí que la voreja, que és la continuació del Passeig. La zona va suposar un gran canvi urbanístic, ja que redreçava una gran part paral·lela al Passeig i descongestionava definitivament el carrer "*Méndez Núñez*", fins aleshores única via d'accés per a sortir de la vila o anar en direcció sud.

Pocs anys més tard, la primavera de 1993, l'Ajuntament adjudica a l'empresa S.A.B.A., la construcció de l'aparcament subterrani a la mateixa Plaça. El nucli antic de la vila presentava ja fa anys, greus problemes no tan sols d'absorció de trànsit sinó també d'aparcament, ja que ha mantingut sempre la seva antiga estructura. Aquest problema es veia notablement agreujat els caps de setmana i a l'estiu. Les obres, d'una importantíssima envergadura ateses les seves circumstàncies de situació i amplitud, finalitzen l'estiu de 1994.

En explicar l'evolució del Passeig, val a dir que un dels principals problemes contra els que ha hagut de lluitar i conivir la població han estat els temporals d'hivern, que han trasbalsat moltes vegades la vida quotidiana, situació que ha obligat a prendre mesures. Una problemàtica repetida sovint en el transcurs de la seva història amb conseqüències desastroses sobre el litoral blanenc i especialment per les seves platges, que han vist reduïda de manera important la seva extensió. Però si bé els temporals han fet minvar la superfície de la platja, no menys important ha estat la pressió urbanística exercida sobre les platges blanques, ja que constitueix un factor de risc permanent.

Foto: Patronat Municipal de Turisme

I és que Blanes veu el seu pas d'un espai rural a una zona urbana en un temps relativament curt. A tall d'exemple, fixem-nos com l'àrea urbana al 1970, tot i ésser la més urbanitzada de la comarca de La Selva, amb 16.020 habitants, encara presentava una situació d'espai rural de transició, perquè el 40% de l'espai delimitat tenia un ús rural -pinedes, conreus del delta del Tordera-, i també un nucli industrial que representava un 4%. L'any 1986, Blanes va créixer de 6.000 habitants; es transformà completament l'ús del seu espai, que esdevingué molt més urbà. Mentre l'espai rural passava a un 13%, l'ús urbà es doblava en relació amb el de l'any 1970, que va passar al 40%, sobretot a causa del creixement de l'ús residencial -càmpings- i a la conversió en nucli urbà de sectors improductius.

Per tant, el creixement natural de la població ajudat per un fort flux migratori, un cert augment de la renda, però sobretot les bones expectatives creades pel turisme, provoquen una gran demanda de construcció, l'anomenat "boom" constructiu dels seixanta. Un exemple clar d'aquesta dinàmica és que de 1964 a 1970 les empreses de construcció augmenten més d'un 70%. Salvada la crisi energètica del '74 i

l'encariment del diner, l'empenta constructiva, en gran mesura sustentada per la gran demanda d'habitatges de segona residència, continua transformant el paisatge blanenc i omplint d'edificis tots els racons. Són molts els factors que contribueixen a fomentar aquest creixement desorbitat: els avantatges fiscals, bones perspectives econòmiques, l'adquisició del primer habitatge de la generació del '70, la col·locació del diner "negre"...Avui, el negoci de les inversions immobiliàries i el blanqueig de diner estan generant una especulació similar a la produïda en els anys seixanta, malgrat la manca de sòl urbanitzable.

Però és evident que a banda d'aquestes explicacions, el fet turístic, amb la construcció d'allotjaments i segones residències, té un pes específic molt important. A partir dels '80, Blanes ha propiciat una projecció turística bicèfala: d'un cantó, el turisme estival, bàsicament estranger i massiu, i d'altra, el turisme de capital o del país, més constant durant tot l'any, que nodreix en gran part el comerç incipient de la vila. El nombre d'habitatges i de residències secundàries, tot i que no són gaire aclaridores i no permeten establir un estudi comparatiu, augmenta d'una manera espectacular en un període de temps molt curt. Cal tenir en compte, però, que, per raons impositives, moltes residències secundàries no foren registrades a fi d'evitar un recàrrec en impostos i, en canviar la situació, moltes aparegueren de cop per legalitzar-se (1991). D'aquesta manera s'ha pogut tenir millor constància del volum real de noves construccions. Aquesta és l'evolució que fan les residències secundàries:

<i>Residències secundàries 1991</i>	7.230
<i>Residències principals 1991</i>	7.464
<i>Urbanitzacions 2a resid. 1981</i>	19
<i>Habitatges en urb. 2a resid. 1981</i>	840
<i>Nombre de 2es residències 1998</i>	3.200

El significatiu nombre de segones residències així com la rapidesa amb la qual foren construïdes constata la pressió urbanística a la qual s'ha vist sotmesa la vila de Blanes i altres poblacions veïnes en una banda costanera estreta i amb un hàbitat fràgil. L'impacte ha estat fort i, tal vegada, caldria reforçar algunes ordenacions per intentar mitigar-ne les conseqüències. Val a dir que l'evolució urbana en els darrers anys en les poblacions costaneres mostren una de les expansions urbanes més fortes de la història, que fins i tot superen el creixement de centres urbans com el de Barcelona, en el mateix període.

Avui, la vila continua creixent a un ritme vertiginós, provocat per una necessitat de millora, adequació, modernitat i resposta a la voluntat de convertir-se en població capdavantera a nivell comarcal. Resulta gairebé impossible esmentar tots els canvis urbanístics que s'esdevenen dia a dia. Hom té sovint la sensació de desconèixer el poble en passar per certes zones que no formen part del nostre entorn habitual al cap d'un temps. El cert és que Blanes s'està obrint per totes bandes. Amb l'important creixement de la vila i la potenciació d'altres entrades per la part de la Nacional II venint de Barcelona, tota aquella zona està vivint un autèntic canvi urbanístic. Des de l'any 1992, s'hi ha construït una important xarxa de carreteres que uneixen, d'un costat, l'entrellat interior de la zona, i d'altra, les diferents connexions amb els barris de Mas Torrents, Mas Borrell, La Plantera, Els Pins, El Bisbat i la N-II. El nou Polígon Industrial, zona deshabitada durant molt temps per la seva "llunyania", comença a aparèixer com a nova alternativa de comerç i esbarjo. Tot plegat, desapareixen els espais buits i es materialitza la unificació geogràfica de la vila, fins fa poc, disseminada en diversos veïnats inconnexos.

Un dels projectes més ambiciosos que estan ara a l'aire és la creació de l'anomenada "*Illa Isozaki*", un complex turístic i d'esbarjo que se situaria a la zona on es troba actualment el Pavelló Polisportiu, amb una infraestructura importantíssima d'allotjament i de serveis complementaris. El projecte, no exempt de polèmica, podria canviar considerablement la projecció i la dinàmica de la vila. I aquest canvi i les seves conseqüències és justament el que torna a posar damunt la taula de debat el turisme.

Economia

Des de principis de segle i durant els primers decennis, Blanes era una petita vila de pescadors, pagesos i artesans, sobre el que basava la seva economia. La major part de la població activa s'aglutinava, doncs, en el sector primari, dedicat a explotar els recursos de la natura. És a partir dels anys '40 i '50, que s'inicia una important conversió en les ocupacions i, per tant, de l'augment dels sectors secundari i terciari en detriment de les activitats tradicionals. Són dos els factors decisius, coincidint amb dues èpoques històriques, que expliquen aquest canvi. D'una banda, la significativa activitat industrial que va acompanyar tot el procés de postguerra, i que va ser, sens dubte, el motor de l'economia blanenca durant dècades. D'altra banda, l'arribada del turisme. La nostra predisposició va ser la resposta a la necessitat d'un revifament econòmic i les possibilitats pecuniàries que s'intuïen. La dècada dels vuitanta, però, marca l'inici d'una nova tendència, que acabarà convertint el sector serveis en l'aglutinador principal de població activa fins avui. El declivi de l'antiga SAFA (cabdal en el desenvolupament industrial), el creixement generalitzat de les activitats pròpiament urbanes, la reorientació de l'enfocament turístic i una nova dinàmica potenciadora del comerç, en són els principals responsables.

El sector pesquer ocupava a principis de segle gairebé a un 20% de la població. Al llarg de tota la centúria, aquesta xifra s'ha anat veient reduïda, encara que continua essent un dels sectors mes arrelats a la vila, gràcies a l'activitat portuària. Blanes és de les poques poblacions costaneres que no ha acabat veient desaparèixer la pesca tradicional. Amb tot, la pesca artesanal s'ha vist també suplantada per la mecanització i la creació d'unes flotes més grans, que han donat pas a importants infraestructures portuàries. Aquestes òptimes perspectives van permetre que arran de la crisi econòmica s'hi incorporés gent procedent del sector indústria i de la construcció. El tradicional mètode de subhasta s'ha vist suplantat per un d'informatitzat, que facilita l'abastament de peix a gran part de la comarca i d'altres poblacions veïnes. Avui, Blanes és un dels ports pesquers més importants a les comarques gironines i la tendència en els darrers anys és alcista. Aquesta activitat aglutina un 5% de la població activa.

Foto: Patronat Municipal de Turisme

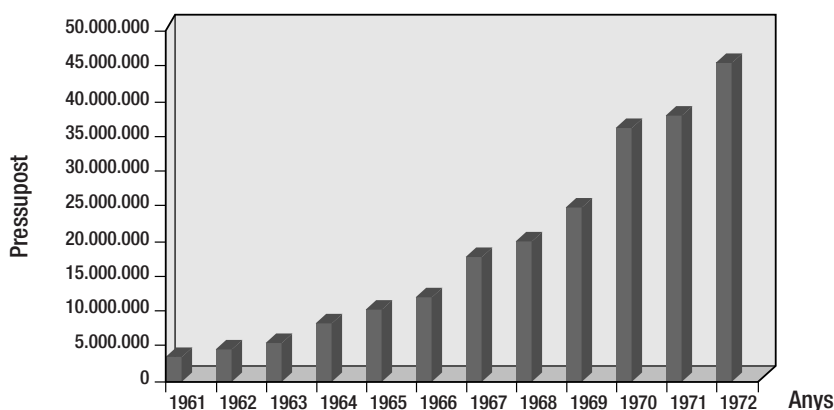
Pel que fa al sector agrícola, és potser el que pateix la davallada més important. El percentatge d'ocupació de població activa a principis de segle era d'un 43% i avui oscil·la entre un 2% i un 3%. L'activitat agrària manté, doncs, una important tendència a la baixa. Durant un grapat d'anys, les terres d'ús agrícola s'han vist absorbides per la "voràgine" edificatòria. La pèrdua de superfície de terres llaurades, (gairebé un 30%) és en gran part l'efecte de l'empenta urbanitzadora causada pel creixement d'activitats econòmiques i la demanda d'habitatge així com l'important reconversió dels terrenys en càntings durant els anys '60. Els problemes que afronta aquest sector avui són, entre d'altres: la necessària despesa tècnica i d'inversions, la mà d'obra estacional, la manca de recanvi generacional... i, molt especialment, la competència per la utilització de les terres.

El sector industrial ha estat un dels impulsors de la vida econòmica de Blanes durant molt de temps, tot i que al llarg dels anys s'han produït canvis significatius que han derivat en una reducció del sector més que

considerable. La fundació de l'empresa de fibres tèxtils SAFA (1923) i el seu important desenvolupament uns anys més tard provoca un excepcional flux migratori que nodreix l'activitat industrial i que resulta decisiu per al redreçament econòmic de la vila. L'any 1950, la construcció i la indústria ocupaven gairebé la meitat de la població. Coincidint amb la reconversió de la fàbrica a la dècada dels vuitanta, Blanes esdevé el municipi amb una pèrdua absoluta més alta dels llocs de treball industrial a la comarca durant les darreres dècades. Si durant la dècada dels seixanta i setanta el municipi tenia quasi el 32% dels llocs de treball industrials de la comarca, a l'actualitat, se situa al davant només amb un 14%.

El sector serveis, ocupa a l'actualitat més d'un 60% de la població. D'aquest percentatge, val a dir que les xifres parcials que tenen més pes són les ocupacions directament relacionades amb el turisme, com ara comerç i hostaleria.

El sector turístic mostra una evolució ben diferent comparada amb la de les poblacions veïnes. Fins al 1945, el nombre d'allotjaments era simbòlic. A l'inici dels anys '60, l'afluència turística començava a animar els petits propietaris i també els nous industrials que, moguts per les perspectives d'un futur esperançador, veïen en la construcció d'aquests establiments una manera segura d'invertir els seus estalvis aprofitant les facilitats creditores que el règim oferia. Blanes s'adheria al moviment progressiu que lluitava aferrissadament per sortir de l'ensopiment produït pels anys de la postguerra. La demanda generada amb el "boom" turístic comença a materialitzar una oferta que esdevindrà la base de la maquinària hotelera durant anys. I, aquí com arreu, és una de les peces clau per entendre la progressió econòmica d'un període significatiu a la vila. A tall d'exemple, he focalitzat aquesta evolució i millora quantitativa en el període del 1961 al 1972, perquè és la més representativa, amb aquesta gràfica que recull la tendència alcista que caracteritzà aquests anys, mitjançant els Pressupostos Ordinaris de l'Ajuntament.

Font: Elaboració pròpia a partir dels Pressupostos Ordinaris de l'Ajuntament de Blanes. Període comprès entre 1961-1972

En el període d'11 anys, l'economia blanenca multiplica els seus pressupostos per 23, passant de 2 a més de 45 milions de pessetes. Mereixen especial atenció les inversions en concepte d'obres i urbanisme, així com d'administració. En aquesta línia, la partida pressupostària del llavors anomenat "Fomento del Turismo y Festejos" reflecteix el notable increment del seu percentatge parcial. Així, del 0,98 dedicat a aquest concepte al 1962 es passa a un 7,14 al 1971, tenint en compte que aquí no s'inclou la partida d'urbanisme ni de serveis. La vila gaudeix d'un dels seus millors moments de creixement turístic.

La crisi dels '80, però, comença a esborrar del mapa tot un seguit d'hotels que tanta vida havien donat a la vila. Aquesta decadència hotelera pot tenir més d'un explicació, però la més estesa és la que sosté que l'afavoriment d'una política proteccionista pels apartaments a l'època provoca la substitució d'uns per altres; també hi té a dir la crisi del petroli, que escurçà en bona mesura l'economia mundial i, per tant,

RECERQUES

l'aflluència del turisme. Un altre explicació fou la idea d'aconseguir "diner fàcil", i definia el turisme que arribava en una barreja de cultura vacacional i no vacacional. Són anys de readaptació, però l'activitat turística no deixa d'aturar-se. L'aparició dels viatges col·lectius organitzats prenen protagonisme als desplaçaments individuals. Els *tour-operadors* garanteixen una ocupació regular i més llarga i ajuden a finançar alguns establiments, però part dels beneficis també s'esvaeixen. S'imposa el preu per sobre del lloc. Els qui ho tindran més difícil són els petits establiments, que optaran per oferir un servei més personalitzat i de qualitat. Malgrat que l'oferta hotelera ha tingut alts i baixos, una de les vies de foment turístic va ser la creació de nous hotels de certa categoria i capacitat més elevada. El nombre de places hoteleres, però, no ha estat mai significatiu si es compara amb poblacions com Lloret de Mar, ja que l'oferta està representada majoritàriament per càmpings, apartaments, xalets i *bungalows*. La vila ofereix avui un total de 65.000 places.

Arran d'una necessitat de desestacionalització, val a dir que Blanes ha anat reorientant la seva planificació turística amb els anys i s'ha anat especialitzant fins a trobar el punt d'inflexió que manté i equilibra significativament la seva economia. O sigui, la potenciació d'un turisme nacional al llarg de l'any i que alimenta en gran mesura, entre d'altres, els sectors del comerç, restauració i esbarjo. El comerç, que té un pes importantíssim en l'estructura econòmica, està prenent una direcció alcista des de fa 20 anys. El nou impuls donat al turisme, així com una clara voluntat organitzativa i professional del sector, fan que aquest sigui pràcticament l'únic que ha creat nous llocs de treball en els darrers anys.

L'augment de població i visitants que rep la població, especialment a l'estiu (uns 210.000), crea lògicament un moviment laboral estacional i de permanència que es traduiria amb un bon exemple de complementarietat a nivell de comarca. Aquesta forta demanda turística fa quadruplicar la població i implica una necessitat de mà d'obra que sol provenir de l'àrea comarcal i en gran mesura d'emigracions estacionals d'altres comunitats de l'estat.

De fet, aquest predomini del sector terciari no és un fet únic a casa, i respon, en certa manera, a una tendència natural en la societat d'avui. Tal vegada, no seria encertat afirmar que el turisme n'hagi estat l'únic responsable, però la seva influència és, crec, inqüestionable.

Impacte social

El turisme, a banda d'altres consideracions, suposa un intercanvi cultural, una ineludible influència i, per a alguns, una alteració de la idiosincràsia, compensada o no, pels beneficis que aporta. Quina lectura en fan els vilatans, els comerciants i els hotelers? Hem acceptat de convida-hi? Per tal de copsar-ne l'opinió he efectuat un treball de camp amb una mostra de gairebé 100 persones i 10 qüestions relacionades amb el tema (1999).

Una de les dades més curioses és el fet que en la majoria dels casos, s'ha dubtat a l'hora de respondre algunes qüestions, com si hom mai s'hagués aturat a rumiar sobre un fet que conviu amb nosaltres des de fa tant de temps, o potser justament per això.

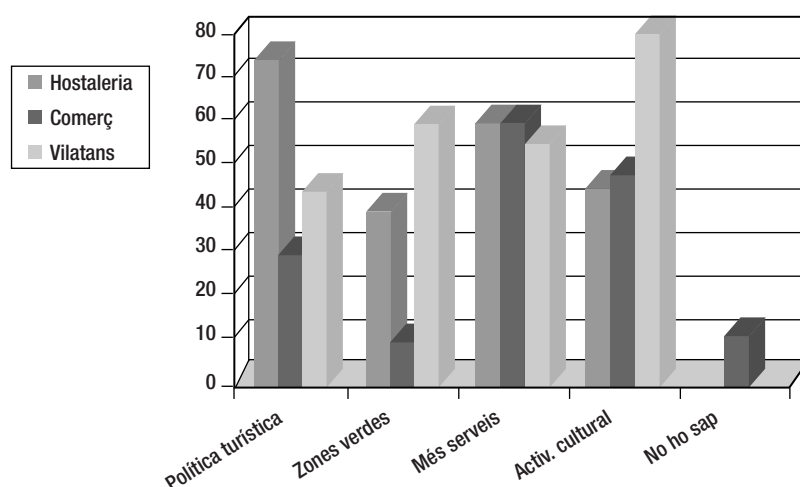
Foto: Patronat Municipal de Turisme

En qualsevol cas, resulta determinant destacar que un 76% de la població accepta i considera positiva l'arribada del turisme. La franja d'edat més reticent és la compresa entre els 60 i 70 anys, ja que un 39% es mostra lleugerament escèptic i un 10% absolutament detractor. Aquesta reticència es podria interpretar en l'enyorança del poble d'ençà o fins i tot provocada pel trasbals que afecta la vila a les temporades turístiques.

Però fins a un 36% de vilatans no veu clar l'equilibri entre els inconvenients de ser una vila turística i la compensació rebuda a canvi, i encara més, un 10% creu rotundament que no. Malgrat això, gairebé la totalitat d'enquestats considera positiu l'intercanvi cultural, fet que ve recolzat, crec, per la cultura d'acolliment apresada durant els anys d'immigracions de la resta de l'estat.

Entre un 30% i 40% de vilatans creu que el turisme ha afectat la idiosincràsia dels blanencs, molt especialment la gent gran; els comerciants ho fan en un 40% i els hotelers en un 21%.

Què li agradaria millorar a la nostra vila?

Font: Elaboració pròpia a partir d'un treball de camp

En conclusió a aquest ball de xifres, (que no he volgut ometre ja que em semblaven prou interessants) podríem extreure'n un grau de satisfacció acceptable. Es valora positivament l'arribada del turisme a la vila, especialment per les conseqüències econòmiques i indirectes que aquest fet ha comportat. Lògicament, qui en treu un benefici directe accepta en millor mesura els possibles inconvenients que arrossega la convivència amb gent forània. Malgrat això, hi ha una ombra de reticència dels qui no acaben d'acceptar-ho, o dels qui, havent-ho fet en un principi, acusen a hores d'ara un cert cansament o desgast anímic.

La població tolera amb una mentalitat oberta la convivència amb persones de cultures diverses i també similars a la nostra, ja que cal recordar l'important nombre de visitants de comarques i de l'estat que no afecta tant el nostre tarannà. En aquest aspecte, doncs, el turisme per la vila de Blanes és, amb matisos, una prova superada.

Epíleg

A l'inici del nou mil·lenni, si hi ha un fet realment important a nivell mundial, i en especial a Catalunya i a l'estat (recordem que el turisme va entrar a l'estat per la Costa Brava), aquest és el **turisme**. I no solament perquè representa una de les grans oportunitats per a generar beneficis econòmics, sinó també pels aspectes sociològics i urbanístics que han motivat profundes mutacions en la població autòctona. Dins d'aquestes mutacions hi ha hagut una mica de tot, però, filant prim, podríem afirmar que el balanç ha estat positiu.

Blanes no ha escapat a aquesta afirmació. En un primer moment, el turisme va actuar com a revifador econòmic, especialment en una època en què les circumstàncies polítiques i econòmiques eren prou feixugues i en què els turistes esdevingueren una fusta de naufrag per establir i redreçar la situació. Se'ns donà molt però també se'ns en tragué. La manca de planificació de futur, la precarietat econòmica i, tal vegada, la minsa conscienciació ecològica, varen propiciar una "voràgine" urbanística que, en definitiva, ha estat el preu més elevat que hem hagut de pagar.

L'augment del temps lliure i de la mobilitat, la fragmentació de les vacances, així com una sèrie de canvis econòmics, sociològics i demogràfics, han fet del turisme el primer sector industrial i econòmic del nostre país, i un dels principals creadors d'ocupació diversificada.

Hi ha, però, dos conceptes de vital importància a tenir en compte a l'hora de planificar el turisme d'avui i molt especialment del futur: la sostenibilitat i la qualitat. El primer fa referència a la cura, el respecte i la integració a l'entorn natural, de manera que turisme i ecologia, termes antagònics durant tot el procés i gairebé a tota la Costa Brava, caminin de braçet a partir d'ara. És evident que aquí, com arreu, la precipitació sovint ha anat manllevant part d'un dels millors paisatges de la vila i el seu medi natural, així com curiosament un dels recursos que més han contribuït a crear una vila turística. Com en tot, cal trobar l'equilibri indispensable. El terme qualitat, abstracte i, tal vegada, inconcret, sovint va lligat a la competència mundial que amenaça el producte i, per tant, podria ser la clau de volta per captivar i mantenir el mercat. Diuen els experts en màrqueting, que el secret rau en l'especialització i diferenciació. Es tracta, doncs, d'oferir incentius culturals, impulsar els atractius naturals de la vila, donar respostes a les exigències actuals del mercat, fomentar els aspectes culturals autòctons propis de la nostra societat oberta i diferenciada.

Fóra difícil esbrinar quins d'aquests canvis s'haguessin produït d'igual manera sense la influència del turisme. Tota població segueix una progressió natural de canvi, marcada pel progrés, el benestar i l'evolució social. Però és obvi que un esdeveniment tan important com el turisme ha accelerat i ha empès, de vegades massa i tot, aquesta metamorfosi. La vessant des d'on jutjar i mesurar aquests canvis fa que sovint la perspectiva no sigui del tot objectiva. Malgrat això, la vila ha mirat de solucionar la disjuntiva, com es diu col·loquialment, nedant en la mar del turisme i guardant la roba del seu propi tarannà.

Foto: Patronat Municipal de Turisme

Tot plegat, la transformació que el turisme ha fet de la vila ha donat, en detriment de l'ecologia i amb matisacions, una vila més confortable, amb més recursos i ha augmentat, en bona mesura, el nostre nivell de vida.

Montserrat Casas i Miranda.

Diplomada universitària en empreses i activitats turístiques

Bibliografia i fonts

ALBERCH, R; CLARA, J; I ROURA, G: *La Selva* a Gran Enciclopèdia Comarcal de Catalunya, Vol.III, Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1981.

Arxiu Municipal de Blanes: Documentació diversa.

CALS, Joan: *La Costa Brava i el turisme*, Girona.

CAMBRA OFICIAL DE COMERÇ DE BARCELONA: *Servei d'anàlisi econòmica*, Barcelona, febrer 1999.

CROUS I COLLELL, Jesús: *Blanes, cronologia històrica. Segle III a.C. – Segle XX*, Curbet i Marquès, Blanes, 1994.

Diverses Fonts: Elaboració pròpia.

INTERNET: *Catalunya, poble a poble, dades estadístiques*. Web: <http://www.ddgi.es/blanes/index.html>, 1999.

MACH, Oriol i CAPELLÀ, Hugo: *La Selva, una comarca serena*, Estudis i Textos 6, Santa Coloma de Farners, 1998.

MADRENYS I CABALLÉ, Pere: *Recull*, Blanes, edicions, S.A., Blanes, edicions dels anys: 1924, 1963 i 1983.

PATRONAT MUNICIPAL DE TURISME: *Guia Professional de Blanes*, Indústria Gràfica Montserrat, Blanes, 1996.

DDAA: *Blanda*, Ajuntament de Blanes, Blanes, 1999.

Des de la Parròquia de Santa Maria

MIQUEL ÀNGEL FERRÉS I FLUVIÀ

Una mirada a la vila

Sempre a petició del bisbe Jaume i amb diàleg amb ell, vaig marxar de la parròquia de Santa Maria com a vicari l'any 1988 i hi vaig tornar com a rector el desembre de 1997, pràcticament doncs el 1998, ara fa quatre anys. La redacció de BLANDA em demana que faci una ressenya de l'evolució que he anat percebent en el poble i en la parròquia després de deu anys d'absència.

Naturalment, el primer que vaig notar en tornar és el creixement de la vila, un creixement que situa Blanes com la tercera població de les comarques gironines. Una informació que surt sovint als diaris, contrastada amb dades i números, és que Blanes és la població que experimenta un major creixement demogràfic de tota la demarcació de Girona. Dit d'altra manera, Blanes ara per ara, és la vila que creix més en habitants de tota la diòcesi.

Els habitatges de segona residència són moltíssims i, a més, estan venint moltes persones de l'àrea metropolitana a viure la seva jubilació a Blanes, on disposen de tots els serveis necessaris. A la zona de Quatre Vents s'observa un creixement frenètic, amb la vinguda de molta gent

jove. Penso que caldria vetllar perquè tot aquest creixement fos sostenible; altrament la qualitat de vida de les persones se'n pot ressentir. Cada vegada més ens acostem a la figura de ciutat dormitori, i amb unes característiques més pròpies de la gran conurbació de Barcelona que no pas de les comarques gironines. Això es nota fins i tot amb el mateix accent de la parla, especialment en els joves, entre els quals l'ús social de la llengua catalana ha sofert un retrocés preocupant.

El turisme també ha augmentat a Blanes, però l'activitat laboral i econòmica està molt més segmentada que altres poblacions veïnes i es basa sobretot en el sector serveis, després en la indústria, la construcció i, en menor grau, l'agricultura i la pesca.

Església de Santa Maria: Palau vescomtal
Foto: Carles Romaní

El creixement demogràfic, però, no es correspon amb el creixement econòmic. La renda familiar disponible per habitant a Blanes és de les més baixes de les comarques gironines en pobles grans.

El moviment migratori de la resta d'Espanya, que va marcar decisivament la demografia de Blanes sobretot a partir de la SAFA, ha disminuït fins a aturar-se pràcticament. En canvi, els nous emigrants estan venint d'Àfrica i dels països de l'Est, i des dels primers dies com a rector vaig detectar una gran sensibilització, especialment dels voluntaris de Càritas, sobre aquest fenomen que tot just ha començat a aflorar.

Al mateix temps, a Blanes s'observa una mobilitat interna creixent, en el sentit que aproximadament un 30% de la població ocupada surt a treballar fora del municipi, i entorn del 20% dels seus llocs de treball són ocupats per gent provinent d'altres pobles.

Una altra característica de Blanes, que ja tenia de molts anys, és la pluralitat i la dispersió, tant pel que fa als diferents barris com als signes d'identitat i de pertinença a una mateixa comunitat. La gran diversitat de la població i de maneres de pensar s'expressa també cada vegada que hi ha eleccions democràtiques.

Blanes, vulguem o no, ha canviat profundament en tots sentits. Ja ha passat a la història, mal que ens pesi, aquella imatge bucòlica de les cases arrezerades com pollets entorn del campanar, que feia de lloc protectora. Aquest canvi substancial planteja reptes a la parròquia, entesa com a comunitat vertebrada i amb una missió específica enmig de la societat humana.

*Fresc del Ressuscitat de Ricard Ferrer
Foto: Carles Romaní*

Una mirada al conjunt parroquial

Abans de parlar de les "pedres vives" de la Parròquia, quatre ratlles sobre les "pedres mortes". A vegades els del meu "gremi" enyoràrem la simplicitat estructural i patrimonial del temps dels apòstols i de les comunitats primitives, que es reunien en cases particulars, eren pocs però convençuts, i per bé que sovint incompresos fins a l'hostilitat, no havien de suportar les incongruències del cristianisme sociològic que es va començar a covar quan a l'emperador Constantí se li va acudir imposar la fe per decret.

Avui, sense tenir cap vocació materialista, ens trobem que a més de la feina pròpia de capellà, hem de mantenir uns edificis grandiosos i antics, carregats d'història... i de degoters... i de gavians.

Només d'arribar de rector vaig passar nou mesos (com un part) de reforma de la rectoria. Va quedar funcional i digna, una casa al servei íntegre de la parròquia. Trobaríem pocs immobles que fessin a la vegada tantes funcions: despatx i acollida parroquial, arxiu parroquial, lloc de treball i de reunions, i habitatge del rector.

No em vull estendre ara en l'enumeració de cada una de les millores que s'han dut a terme i que s'estan fent encara (les més recents, els locals de l'Esbarjo i la nova pintura al fresc de Ricard Ferrer sobre la Pentecosta). Només vull deixar constància d'una cosa de la qual els feligresos han d'estar molt orgullosos. Totes les obres, que constitueixen una millora important del patrimoni historicoartístic de la vila, se les han costejades pesseta a pesseta la gent normal i corrent que ve a l'església o que valora la tasca de la parròquia i hi col·labora. Això vol dir que s'ho poden sentir molt seu, perquè s'ho han guanyat a pols. I això vol dir també que no estem tan lluny de formar una veritable comunitat de germans, sobretot quan la germanor ens arriba a la butxaca...

Una mirada a la comunitat viva

El gran patrimoni de la parròquia, però, són les persones, "pedres vives" de l'edifici espiritual d'una parròquia. I el gran actiu de les comunitats parroquials, sempre ho he dit, són les múltiples persones voluntàries que es responsabilitzen dels diferents serveis i activitats. Elles són, sens dubte, les veritables columnes de l'Església.

És una parròquia molt gran i complexa, i amb molta feina: la que et ve sola cada dia sense buscar-la, la que et ve de sobte sense esperar-la, i la que et busques, perquè una comunitat viva ha d'intentar constantment crear noves respostes als nous problemes i qüestions.

*Nau central de l'Església de Santa Maria
Foto: Carles Romaní*

Una parròquia és necessàriament oberta al servei de tothom; no ens podem triar les persones. Això és molt sa, i t'obliga, a més, a respectar els diferents graus de pertinença a la comunitat que cada persona tria. Ara bé, les persones compromeses en algun servei parroquial tenim l'ànima que totes les persones, joves i grans, tinguin l'oportunitat de conèixer el qui per nosaltres és la clau de volta de la nostra existència i de la nostra esperança més radical: Jesucrist i el seu evangeli.

Com és natural, quan vaig arribar com a rector vaig trobar una majoria de gent coneguda que continuava compromesa a la parròquia o freqüentant les celebracions a l'església; un altre contingent de gent nova que s'havia incorporat activament a la parròquia durant aquells anys i, finalment, també vaig constatar l'absència de persones, sobretot joves i de mitjana edat que, per les raons que sigui, ja no continuaven la seva tasca a la parròquia o ja no participaven a la litúrgia dominical.

Curiosament, i dit sigui amb tota la tendresa, quan t'estàs pensant si diràs que sí o que no al Bisbe per anar a Blanes, t'anima recordar persones amb qui havies compartit moltes coses durant el temps de vicari, i penses que tindràs un suport i una companyia que després no trobes. La vida és així i no podem jutjar el procés de ningú.

També és cert que els darrers anys la societat s'ha secularitzat molt, que molta gent viu la fe a la seva manera sense gaires referents eclesials i que l'assistència a missa o al voluntariat parroquial ha deixat de ser, ja fa temps, l'únic criteri de pertinença al cristianisme per a molta gent.

Aquest Déu, en nom del qual s'han fet i es fan tants disbarats, sortosament sempre ha estat més gran que els paràmetres als quals se l'ha volgut circumscriure. Ara bé, també és de justícia recordar que en nom de Déu, i sense sortir de Blanes, moltíssima gent anònima ha fet, està fent i farà coses molt bones per la societat i en bé de la humanitat en general. Coses tan poc mediàtiques però tan autènticament humanes com treballar de franc al servei de les famílies i de la comunitat, viure dia a dia un compromís de fidelitat, estar al costat del malalt, ajudar el pobre a refer la seva dignitat, comportar-se sempre amb ètica en el treball, escoltar els problemes dels altres, mostrar als infants els camins més evangèlics, acollir el jove amb tots els seus neguits, acollir l'immigrant que se sent estrany, pregar en la soledat per la pau del món i contribuir-hi realment amb la pràctica diària del diàleg, el perdó, la solidaritat.

Tot això ens anima a anar bastint una comunitat cristiana viva i personalitzada, en la línia marcada pel recent Concili Català de l'any 1995, *“una comunitat que prega, fraterna, acollidora, ecumènica i evangelitzadora”*.

Per no cansar-vos aquí enumerant ara tots els serveis i activitats de la parròquia, us convido a rebre aquesta informació a través d'internet, a la nova pàgina web parroquial, que estem perfeccionant a poc a poc.

L'adreça és: <http://usuarios.tripod.es/blandaecclesia>.

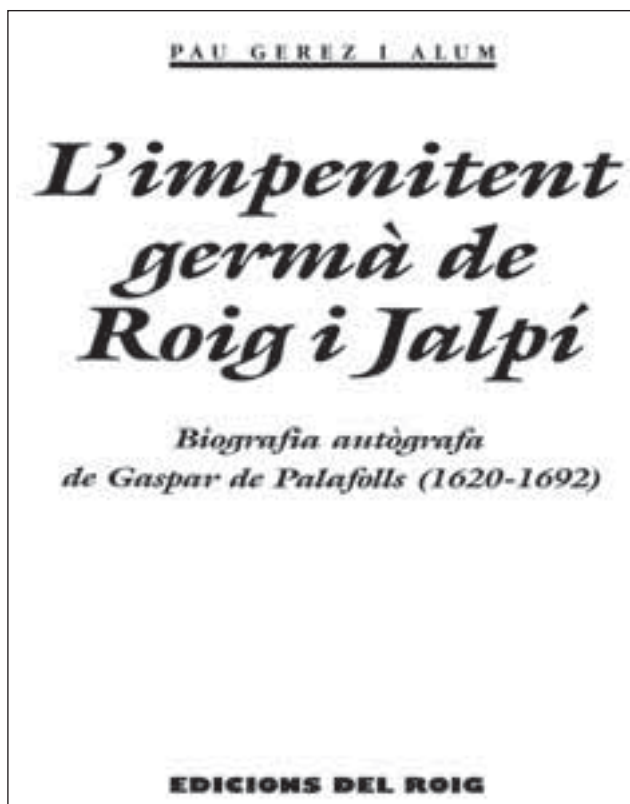
Miquel Àngel Ferrés i Fluvià.

Rector de la Parròquia de Santa Maria de Blanes

Roig i Jalpí. Deu anys d'un homenatge; una explicació

P A U G E R E Z I A L U M

Ja fa uns deu anys que l'Excel·lentíssim Ajuntament de Palafolls em va fer encarregat d'una recerca de caràcter històrico-biogràfic sobre la figura del cronista reial Joan Gaspar Roig i Jalpí (1624-1691), coincidint amb el tres-cents aniversari de la seva mort. El context era, parlo de memòria, l'adquisició per a serveis del poble del mas que havia estat de la família de l'esmentat cronista; la inauguració del carrer que duia fins a aquell paratge; la d'una mena de mural-monòlit de Selvaggi en el començament d'aquest vial i una exposició sobre la vida, les obres i l'època de Roig i Jalpí. Durant la Festa Major del poble maresmenc també es representà una peça de teatre basada en el personatge que ens ocupa. En fi, un munt d'activitats destinades a recuperar la memòria -jo diria que perduda- del cronista dels darrers Àustries. De passada, el consistori es feia una mica seu el blanenc Roig i Jalpí.

Com a resultat de l'esmentada recerca, vaig aconseguir un considerable volum d'informació; un munt de paperassa feixuga i avorrida per a la majoria dels mortals que, a primer cop d'ull, es mostrava manifestament indigesta. Presentada als mandataris i constatada la seva insípidesa, consideraren que calia dur-la a la impremta d'una forma més comestible. Se'ls va ocórrer que una bona manera de fer-ho era novel·ladament. D'aquesta decisió en sortí una mena de llibret no gaire llarg que, si més no, donava una visió general de la qüestió i s'assemblava a una novel·la.

Passats gairebé tres il·lustres, dues preguntes em vénen al cap, preguntes a les quals intentaré donar resposta al llarg d'aquest article:

- 1- Per què Palafolls i no Blanes commemorà el tres-cents aniversari de la mort del cronista?
- 2- Què puc fer amb tot aquest paperam?

I - Podia ser el cas que Roig i Jalpí hagués nascut a Palafolls. Que el mas Roig de Palafolls va ser el lloc de naixement o, utilitzant un terme menys compromès, d'origen de Joan Gaspar Roig i Jalpí és un fet bastant creïble, sobretot per les pròpies paraules de Roig i Jalpí: "...posee oi el sr. Francisco Sala y Alemany el Mas Roig, solar antiguo de mi casa en dicho término de Palafolls..." (Roig i Jalpí: *Libro donde por abecedario...* pg. 294). Aquesta afirmació podria avalar la que podríem anomenar hipòtesi de la **vila nadiua** com a resposta a la primera pregunta. La seva partida baptismal, però, és al *Tom V de baptismes, comensant a 20 de febrer de 1616 fins a 13 -oct- 1638*, de la rectoria de Blanes. Si considerem els llibres de baptismes com els precursors del Registre Civil, podem dir, doncs, que va ser "enregistrat" a Blanes i no pas a Palafolls. Fixem-nos, arribats a aquest punt de l'argumentació, en un fet significatiu més o menys actual; fins fa pocs anys tots els nascuts a l'hospital J. Trueta de Girona eren inscrits al registre de Sant Gregori, municipi en el terme del qual es troba la residència hospitalària. Aquesta decisió administrativa duia a la paradoxa que un poble de pocs habitants tenia la taxa de natalitat més important de tota la província; un demògraf inexpert podria fàcilment concloure que les aigües del Llémena són altament fertilitzants. La inscripció en un paper no és suficient, com veiem. Tampoc no és suficient l'abundosa bibliografia que el fa natural de Blanes:

"Nació en la Villa de Blanes...". *Diccionario Universal de Historia y Geografía*, vols. VI-VII. Madrid. Biblioteca Nacional, 1855.

"Natural de la Villa de Blanes...". Torres i Amat, F.: *Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los Escritores Catalanes*. Barcelona. Ed. Curial, 1836.

"Nato a Blanes...". Roberti, J. M.: *Disegno storico...* Vol. II. Roma, 1908.

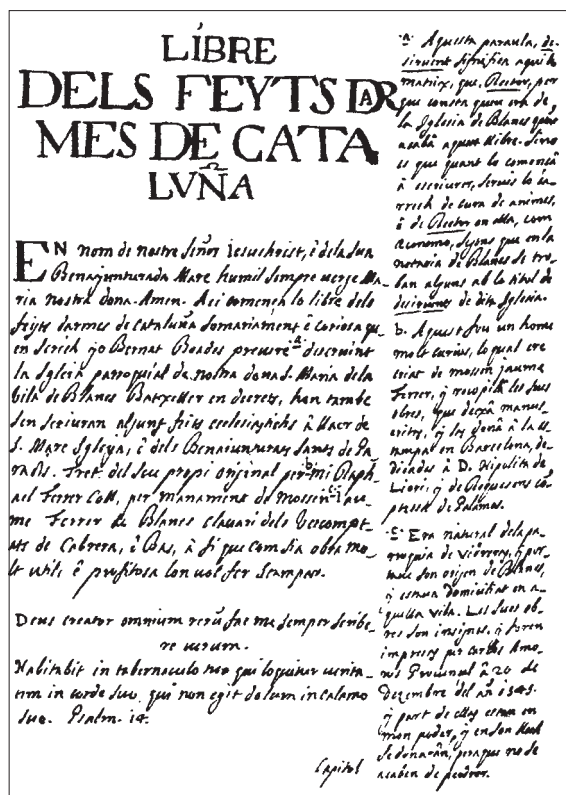
"Nasqué a la vila de Blanes...". Pròleg al *Lybre de Feyts d'armes...* atribuït a Bernat Boades. Barcelona. Ed. Barcino, 1945.

"Blanes -Gerona-, 11-VI-1624...". *Diccionario de historia eclesiástica de España*. Vol III. Madrid. CSIC, 1973.

"Nascut a Blanes...". Riquer, Comas i Molas: *Historia de la Literatura Catalana. La Decadència*. Barcelona. Ariel, 1986.

A més de l'entrada corresponent de diverses enciclopèdies generals.

Entre altres coses, aquesta llista no és suficient perquè pot reproduir un error o una creença pel conegut sistema de còpia irreflexiva-incontrastada "ARQ". Part de la fama del cronista li ve, precisament, perquè la creença en l'existència i la veracitat de les fonts que ell deia que havia consultat es perpetuà al llarg de més de dos-cents anys. L'argument d'autoritat avui en dia encara és molt fort. Precisament, parlant d'autoritats, Fèlix Torres i Amat, els autors del *Diccionario de historia eclesiástica de España* i els del *Diccionario Universal de Historia y Geografía*, diuen que Roig i Jalpí morí en el seu convent de Barcelona i, en canvi, Miquel Coll i Alentorn diu que va morir a Manresa. Podem

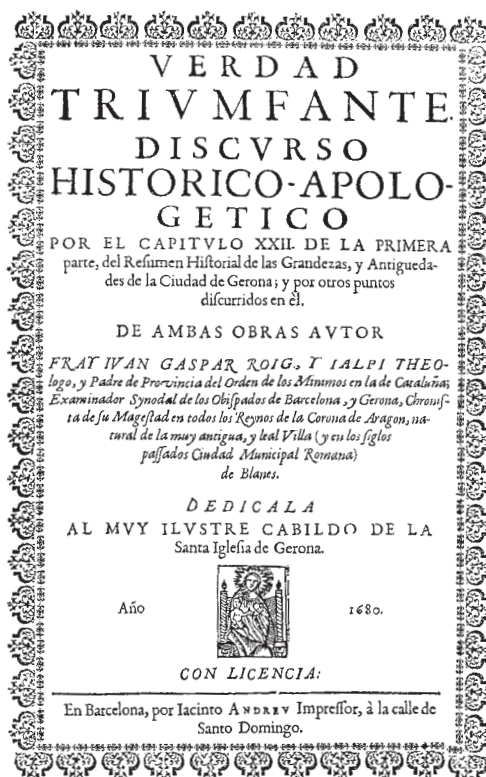

pensar que els primers feien referència a la província, en desgreuge seu, però el que no té perdó de Déu és que el *Diccionario Universal...* digui que morí el 1731 (107 anys!). En fi, parlant de Roig i Jalpí sempre hem de prendre'ns les coses amb precaució.

Que Roig i Jalpí pertanyia a una rica família es pot comprovar fàcilment donant una ullada a la documentació notarial conservada a l'Arxiu Fidel Fita d'Arenys de Mar. A més, un oncle seu, Joan Pau March i Jalpí, el qual li va fer de pare, era catedràtic d'anatomia a la Universitat de Barcelona i conseller en cap d'aquesta mateixa ciutat. Un cosí germà de la seva mare, Joan Baptista Borrell, també era catedràtic de medicina i, igualment, conseller de la ciutat. Dalmau de Mur, en el seu *Resumen historial...*, ens diu que Roig i Jalpí “socorria (als amants de la història) para sus gastos con cantidades considerables”. Dades com aquestes ens poden fer pensar que la tria pel seu bateig de la pila baptismal del palau dels Vescomtes de Cabrera a Blanes podia venir condicionada per un alè de prestigi. La regressió territorial de la vila de Palafollsⁱⁱ pot apuntar en aquesta direcció; podríem anomenar aquesta explicació com **la hipòtesi del prestigi**. També cal considerar que la família Roig-Jalpí, si comptava amb tants recursos, bé podria tenir possessions a la pròpia vila de Blanes, dada que no coneixem i que el propi Roig i Jalpí, pel que sabem, no comenta en els seus escrits; aquesta es podria anomenar **la hipòtesi de la segona residència**.

Però, és clar, tot això són suposicions, no arguments de pes.

El que no és una suposició és que Palafolls i no pas Blanes li dedicà, com hem dit, un seguit d'homenatges l'any 1991. Conèixer la personalitat de Roig i Jalpí ens pot donar pistes sobre l'assumpte. Als qui no sàpiguen res d'ell -dit sia de passada, hi ha un cèntric carrer de Blanes que porta el seu nom- i els faci mandra agafar el volum corresponent de l'enciclopèdia, els podem dir que no és conegut per haver estat un dels cronistes oficials de Carles II i per haver escrit un munt de llibres de sants, d'Història i de Geografia local, sinó perquè va redactar algunes cròniques medievals falses per a donar suport a les seves afirmacions històriques. Una d'aquestes cròniques l'atribuí a Bernat Boades -nom, també, d'un carrer de Blanes-, pretesament conservada per Jaume Ferrer -també nom d'un carrer de Blanes- i que passà per ser la primera crònica que va fer esment a un munt de llegendes catalanesⁱⁱⁱ tingudes per originals d'aquell fals cronista Boades des del segle XVII fins al XX, vers els anys quaranta quan es descobrí la falsedat d'aquesta font^{iv}. També va fer ús de falses cròniques per a convèncer al prohoms blanenc Nicolau Roure i Fornaca -nom, novament, d'un carrer de Blanes- per tal que aportés la influència necessària per a crear la nostra *Festa Major Petita* en honor d'uns sants gairebé desconeguts al seu temps (Sant Bonós i Maximià -nom de carrer blanenc i també de cèntrica fornícula-). L'hagiografia d'aquests darrers sants i d'alguns altres, que deia Roig i Jalpí havia consultat del cronicó de Boades, del de Liberato i del d'Hubert, no era més que un compendi d'invenccions afegides a les escasses dades que hom podia trobar als martirologis i santorals tradicionals. Quan explicava la història dels pobles -com el de Blanes- no tenia cap problema per a citar les seves especials fonts, fet que ens posa contínuament en la tessitura de pensar fins a quin punt són veritat o

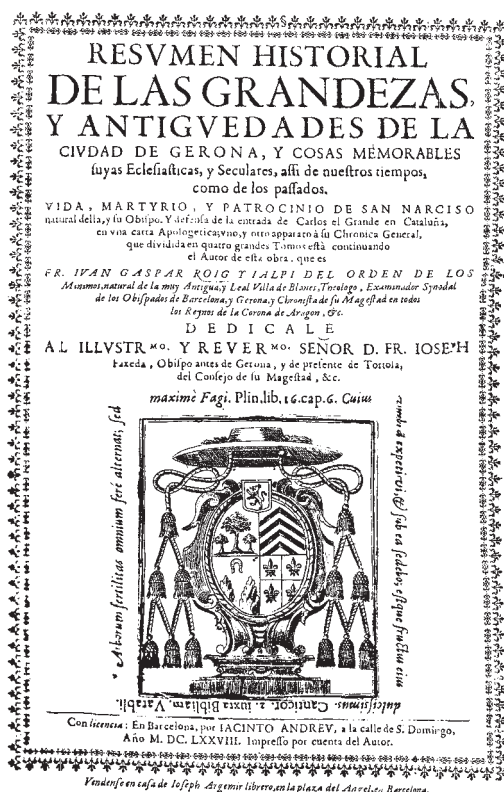

no les seves línies. No va ser original en aquest art inventiu, de fet gairebé sembla un corrent literari de l'època. Resulta divertit presenciar les lluites epistolars entre diversos cronistes contemporanis -ell mateix i d'altres- defensant o atacant una determinada dada històrica d'un determinat lloc bo i fent contínues i serioses referències a fonts inventades; per exemple si Carlemany va entrar a Girona en persona o no, o si els esmentats sants Bonós i Maximià eren de Blanes, d'Arjona o de Mequinença (tres de les poblacions que se'ls disputaven aleshores). Era tan vehement en la seva tasca com a escriptor que tot i que patí un atac apoplèctic que li deixà inutilitzada la part dreta del seu cos, aprengué a escriure amb la mà esquerra i continuà publicant obres i escrivint històries -inventades o no-. Amb un currículum com aquest, quin consistori s'atreveria a muntar-li un homenatge?

La pregunta continua en peu: per què Palafolls? Vist que ni la hipòtesi de la vila nadiua, ni la de la del prestigi, ni la de la segona residència no són ara per ara contrastables, només ens queda pensar que la vinculació biogràfica del personatge amb la població no calia que fos forta, només un pretext. Coneixent en Valentí, l'alcalde -encara avui- de Palafolls, a ningú ha d'estranyar l'atracció per un personatge tan peculiar com Roig i Jalpí, la necessitat que va sentir d'afegir-lo a la seva pròpia història local, ni la lloable decisió de deslliurar-nos d'un estudi biogràfic exhaustiu (o sigui; pesat) a canvi d'un homenatge més d'acord amb el tarannà del frare.

2- La segona pregunta és de caire més personal i feia referència a la utilitat d'unes caixes de fotocòpies de publicacions, de cartes i de microfilmacions. El que és clar és que no se'n pot fer un altre llibre biogràfic. Des del punt de vista literari la idea ja ha estat utilitzada i des del punt de vista històric, la vida, l'obra i l'actitud de Roig i Jalpí ha estat molt ben glossada per Coll i Alentorn en el pròleg del volum quart de l'edició del *Libre dels feyts d'armes de Catalunya* (Barcelona, Ed. Barcino), la falsa crònica de Roig i Jalpí atribuïda a Bernat Boades. Potser algú, en un dia d'avorriment, passi per l'Arxiu Municipal de Blanes, consulti uns petits dossiers amb còpies de les cartes personals de Roig i Jalpí, de manuscrits seus, de

microfilmacions que allí hi he dipositat i decideixi fer alguna monografia, per exemple sobre els plànols de la capella que suposadament hi havia damunt la roca de Sa Palomera, de l'estat de l'aqüeducte romà de Pineda al segle XVII, de còpies d'inscripcions romanes que Roig i Jalpí havia trobat arreu... Si l'avorriment és suprem, d'aquells de més d'un dia, l'interessat es pot arribar a la Biblioteca Central de la Universitat de Barcelona o a la Biblioteca de Catalunya i consultar les obres originals de Roig i Jalpí (la vida de Sant Francesc de Paula, de Sant Cristòfol, la Història de Manresa, l'origen de l'ordre militar de la Mercè, Instruccions per a capellans...), algunes d'elles són relativament fàcils de trobar en biblioteques privades de la zona, com la molt recomanable *Resumen historial de las grandezas y antigüedades de la ciudad de Gerona*, magna obra que ens informa de la situació social i d'algunes dades històriques dels principals pobles de la província -entre ells, Blanes- i que em va deixar per a la consulta el malaurat mestre N. Soliva (q.e.d). El millor consell que puc donar a l'avorrit investigador és que, si decideix finalment publicar res sobre Roig i Jalpí o utilitzar dades seves, afegeixi un "si no es demostra el contrari" o un "pel que sembla" de cautela.

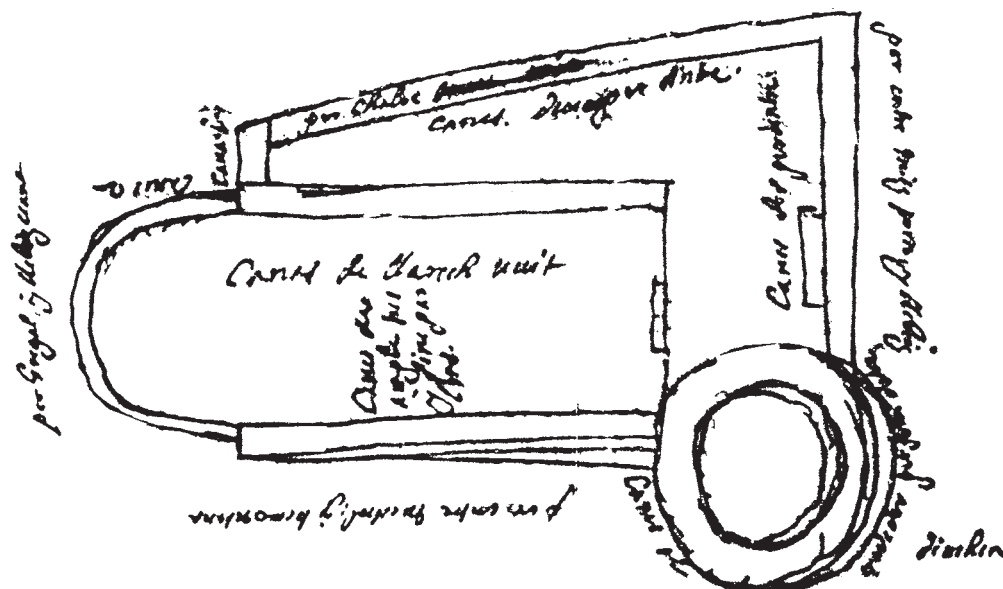
En la darrera plana del *Resumen historial*... diu Roig i Jalpí sobre A.V. Domènec: "padeció grandes trabajos por sacar y saber la verdad de lo que buscaba; y no fue el menor haber de tratar con gente idiota", que això no serveixi de pretext per a la invenció i molt menys si aquesta s'ha iniciat a l'Arxiu Municipal.

Transcripció del text on menciona la capella que suposadament hi havia damunt de Sa Palomera:

"La Palomera y vestigio de edificio que en ella se troben"

La Roca ho isla de Blanes anomenada de temps immemorial, la Palomera, medida contra de la agua, ho sobre de ella, es de circuit ? de sis ?, que cada ? de ells te trenta sis canes, y estreñentse per alt dexa lloc per un edifici antiquissim los vestigis del qual se troban alli. No he pogut trobar fins ara escriptura alguna que men dona noticia, ni en Blanes se sap altre cosa que los que los vells han dit de molts anys a esta part, y es que alli hi avia un convent de monjos, y no falta qui diga de monjas. Lo Sr. Joan Pau March i Jalpí, mon oncle que es edad de 75 anys, La señora oliva que passa de 90 anys, y altres que ? tots afirmen aver oit adir a son avis y homens molt vells y aquells a altres vells que alli hi havia agut un convent, y que los moros sen avian portat los Religiosos. No se pot saber altre cosa nis troba major noticia de lo que es estat que//

que los vestigis de una iglesia, la capella, casa y torre que avui se descubren, y una escala en la matexa peña, si be molt destruida, que sens molta dificultat, nos pot pujar. La capilla te de llarch pressa la mida per dintre vuit canes y un palm, y de ample tres canes, y sinc palms, y les parets tenen de gruixa bons sis palms, y se alçan y descubren sobre la terra per dintre vuit palms en lo presbiteri que ess rodo y molt ben fet y per fora bons dotse palms. La casa se coneix ab los miches era ala part de mig dia, y començava la pared de ella contra la iglesia al mateix presbiteri a cosa de dos canes, ho poc menos, y axia enfora de modo ques veu molt be que ess ? lo hueco, lo buit de ella de dos aposientos grans en los baixos, medis e alts de esta casa, que tots podian fer sis ho hi set espart ? menos molt bons. Las parets de la casa tenen de ample sis bons palms la torre estava contigua a la iglesia y ab ella se juntavan las parets de la casa de modo que alentrar en la capella la torre estav en lo angulo, que mira al setentrio y ponent y migdia y llebeig. Tenia dita torre medida per fora dotse canes de ? y les parets tenen una gruixa sis palms y un quart per fora a la part que mira a terra encara de alt una cana. fins una cosa de sis palms, ho set de la terra era maciça y después era ? es coneix que de mitg en avall era cisterna y de mig en amunt era pera fer guarda y era capas de un mediano aposiento. esta es la figura dels vestigis.

Dihuen alguns que los Religiosos de la Cartuxa foren los que estigueren en la Palomera lo cert es que en Blanes se troba mi Rapienda que fore de dits Reigiosos la casa que avui es den Trull de Sant Christofol fore de dits monjos y la vené Barthomeu? de la Parroquia de Sant Julia de Argentona com a procurador del convent, y prior de Montalegre que es deia fr. llorens Verra a Joan Morell pescador any 1331 a 1 de octubre. esta cassa possehia dit convent com a hereu des bens de Joan Teixidor ciutada de Barcelona. consta al acta rebut en poder de Joan Vila notari de Blanes any, mes y dia ? supra...

Pau Gerez Alum. Doctor en Filologia

Notes

ⁱ ARQ: "Ana Rosa Quintana", ja sabeu.

ⁱⁱ Només vint anys abans del naixement del cronista, Blanes havia ampliat el seu terme considerablement restant-lo del de Palafolls i, a més, se n'havia segregat també una part; Vilanova de Palafolls, actualment Malgrat de Mar.

ⁱⁱⁱ Per exemple la de les quatre barres de la senyera, la procedència de la talla de la Mare de Déu de Montserrat, la fundació mitològica de Barcelona a càrrec d'Hèrcules...

^{iv} Tot i que havia hagut intents de desmentir les fonts de Roig i Jalpí des de principis del segle XX -per exemple per A. Giménez Soler- i concomitants defensors a ultrança de la tesi boadiana, va caldre esperar als estudis històrics de Coll i Alentorn i els filològics de Martí de Riquer per desmuntar d'una manera definitiva l'engany.

El programa municipal d'excavacions arqueològiques

S U S A N N A M A N Z A N O I A N T O N I R E Y E S

La recerca del patrimoni arqueològic de Blanes era un dels camps patrimonials on més s'havia trobat a faltar un programa coherent i, més o menys continu, que fes front a la dispersió i la descoordinació de les actuacions que s'havien dut a terme. Per tal de suplir aquestes mancances es va decidir tirar endavant un primer projecte de seguiment, control i excavació de jaciments en els quals la urgència fos un factor determinant.

Per posar en marxa el projecte l'Ajuntament va decidir encarregar-ho als tècnics del departament de l'Arxiu Municipal. Des d'aquesta dependència es va poder donar cobertura administrativa, pressupostària i, sobretot, informativa per a les actuacions que s'anaven a emprendre.

Per desenvolupar un pla d'actuació el primer que es va fer va ser reunir el màxim d'informació sobre l'arqueologia a Blanes. Es va procedir a aplegar tots els articles que s'haguessin publicat de les intervencions arqueològiques que hi havia hagut, publicacions de caràcter general amb aquesta mena d'informació sobre Blanes, articles i d'altres publicacions amb opinions o intuïcions sobre jaciments, antics expedients sobre el tema, plànols amb referències de troballes o d'elements d'interès arqueològic...etc. Paral·lelament, també es va consultar la normativa competent tant a nivell català com espanyol.

L'anàlisi d'aquesta informació va permetre fer una primera aproximació de quin era l'estat real de la qüestió i decidir en quina direcció calia començar a actuar. Ara podíem saber quines eren les zones de la Vila que tenien veritable interès arqueològic, quines en tenien d'hipotètic i en quines caldria actuar d'urgència en cas que es presentés la necessitat. De fet, el nostre interès se centraria en aquests darrers casos, mentre que amb els jaciments plenament identificats i, algun d'ells, ja excavat, caldria esperar i fer una altra mena d'actuació a mig termini i en profunditat.

D'antuvi també va esdevenir necessari establir contacte amb un arqueòleg. Aquest tècnic especialitzat hauria de ser la persona encarregada d'efectuar les prospeccions i, arribat el cas, l'excavació d'urgència del jaciment. Calia, doncs, una persona amb experiència de camp i que al mateix temps fos coneixedora del territori. La persona designada va esdevenir l'arqueòloga sotasignada. Després d'uns primers contactes ràpidament es va acordar la manera d'operar. Les campanyes d'urgència s'efectuarien d'acord amb la informació arqueològica que ja s'havia recopilat, però, sobretot gràcies a la informació que s'aniria obtenint a través del programa de seguiment i recuperació de documentació de l'Arxiu. A més d'això, quan hi haguessin indicis clars de presència de restes materials en algun indret es podrien fer unes prospeccions i sondeigs en superfície.

Per tant, l'obtenció d'informació esdevenia bàsica per al bon funcionament del programa. I, curiosament, molt aviat, a més de comptar amb les fonts de procedència municipal, també es va comptar amb una xarxa de col·laboradors voluntaris que aportaven informació sobre possibles punts d'interès.

Amb tot, l'eina bàsica a partir de la qual es va obtenir una informació veraç per començar a treballar va ser el programa de seguiment i recuperació de documentació de l'Arxiu Municipal. Es va decidir aprofitar un

programa que ja funcionava per a d'altres coses perquè ens vàrem adonar que una part d'aquest programa podria esdevenir molt útil per a la localització de jaciments. Sense entrar en detalls, la part que vàrem aprofitar del programa és la que intenta controlar els moviments urbanístics que es produeixen a tot el municipi. Això es fa en estreta relació amb el departament d'Urbanisme de l'Ajuntament que, a través dels negociats de disciplina urbanística i planejament, aporta la informació necessària sobre aquests moviments. Uns moviments que tant es poden produir per iniciativa privada com per iniciativa pública i que, en deixar al descobert una part del sòl urbà, permeten que s'hi puguin efectuar prospeccions més o menys ràpides.

La informació que arriba d'aquests canals és filtrada, en un primer moment, pel personal de l'Arxiu i, a posteriori, és comentada i analitzada per tot l'equip. Si es decideix que l'emplaçament estudiat pot tenir algun interès, amb el vistiplau polític i tècnic, es fan els contactes amb els responsables de l'obra, ja siguin propietaris, promotors, constructors o l'administració. Amb la filosofia de no perjudicar cap dels implicats i amb el benentès que s'està actuant pel bé comú, s'intenta negociar la manera d'intervenir en el solar. Cal dir que fins aquest moment sempre s'han trobat solucions que han beneficiat les dues parts i que la col·laboració del sector empresarial ha estat excel·lent. Això ha permès efectuar multitud de prospeccions, sovint només oculars, i diverses intervencions d'urgència.

Quan això s'ha esdevingut, a més de comptar amb els preceptius permisos governatius, l'arqueòleg sovint ha comptat amb l'ajut del personal de les brigades municipals i, a voltes, amb el dels propis treballadors de l'obra. Cal dir que de les intervencions efectuades, la majoria han estat de curta durada, 2-4 dies, i només una, l'efectuada a l'església parroquial, va ser de setmanes.

Tot amb tot, pensem que el fet d'anar desenvolupant aquest programa pot esdevenir molt important per a Blanes. Cal pensar que les fonts arqueològiques són bàsiques per analitzar períodes del passat dels quals tenim poca informació textual. I, si res més no, per establir comparacions amb la informació que en tenim. De fet, per exemple, sabem ben poques coses de la nostra evolució urbanística, dels carrers i cases medievals de dintre vila, o fins i tot, sabem ben poques coses del nostre passat iber o romà. Pensem que aquest programa, amb el temps, ens pot aportar molt de coneixement i, per què no, moltes alegries.

A continuació us fem cinc cèntims d'alguna de les intervencions que s'han anat efectuant des de l'any 1997.

I. Carrer de Sant Genís - L'Antiga

Foto: AMBL

A finals de novembre de 1997, i arran de la decisió de l'Ajuntament d'enderrocar la casa existent entre els carrers de Sant Genís i l'Antiga per tal d'eixamplar el carrer i facilitar així, la circulació, es va plantejar des de l'Arxiu Municipal la possibilitat de realitzar un sondeig arqueològic.

L'interès per plantejar aquest tipus de seguiment arqueològic venia fonamentat per les notícies, fonamentalment de tipus oral, que als anys setanta en fer les obres al solar del costat (El Cortijo) es va

RECERQUES

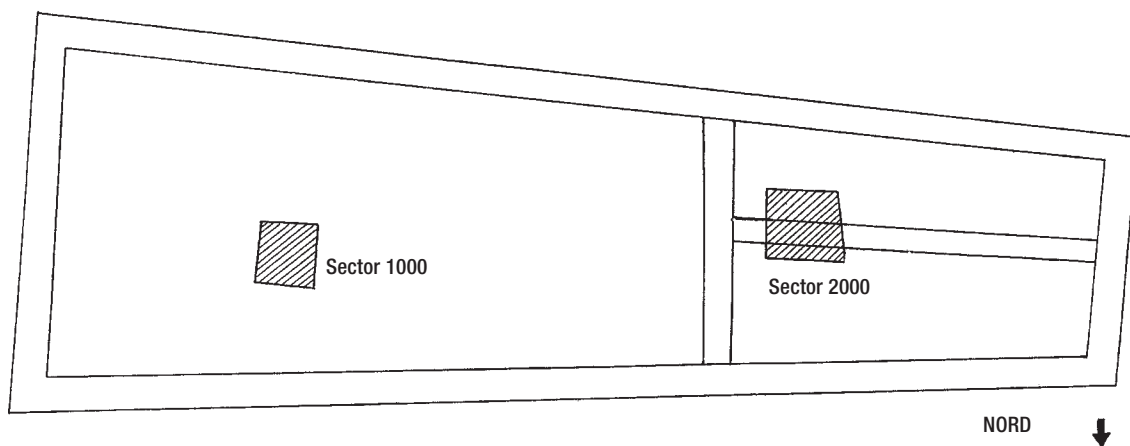
recollir material d'època romana. Així doncs, l'objectiu d'aquesta intervenció era comprovar la presència de la *Blandae* romana en aquest punt de la Blanes actual i delimitar la ciutat romana vers la Riera.

Per tal de comprovar si existien restes arqueològiques es varen realitzar dos sondeigs, situats a l'extrem est i oest del solar, respectivament. Aquests no varen donar un resultat positiu pel que fa als objectius prèviament fixats; és a dir, no es va documentar cap material

o estructura d'època romana ni medieval. Per altra banda, el que s'ha detectat són les diverses fases constructives de la casa actualment enderrocada, una de més antiga i de dimensions més petites i que podríem datar en el segle XIX (pel material arqueològic documentat), i una posterior ampliació de la façana nord que agafa part del carrer actual de Sant Genís.

Foto: AMBL

2. Carrer de Pere Roure - Passeig de Dintre

Durant el mes de març de 1998 s'inicien les obres d'enderroc de la casa situada entre el carrer de Pere Roure i el Passeig de Dintre, situat al centre històric de la vila medieval. La intervenció arqueològica en aquest cas plantejava documentar l'existència del tram emmurallat que tancaria la vila per la banda marítima i que el senyor Joan Bota Buixeda ja ens havia mostrat al soterrani dels Terrassans, on encara es conservava la muralla.

Tot i que el projecte de nova planta no preveia la construcció de planta subterrània i, per tant, no implicava rebaix de terreny, la promotora va estar d'acord a permetre la intervenció arqueològica. Només va ser necessari obrir un petit sondeig a l'extrem est del solar que tenia una superfície total de 111,6 metres quadrats.

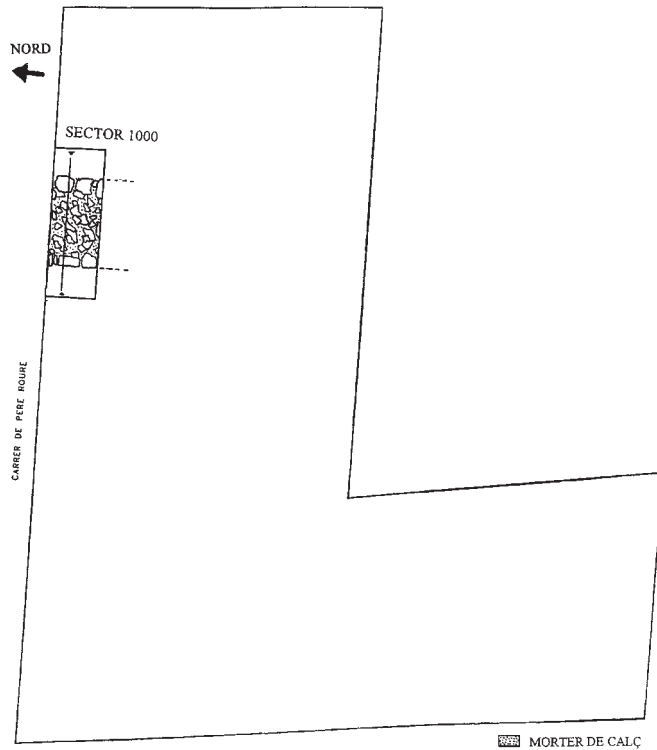

Foto: AMBL

Una vegada detectada i documentada l'existència de la muralla amb la recollida de tota la informació arqueològica, es planteja una solució conjunta amb la direcció tècnica de l'obra per tal de fer un cobriment de sorra i preservar-la de la sabata de fonamentació que se situa a l'oest d'aquesta.

Des del punt de vista constructiu la muralla, que té una amplada de 1,85 m., es conforma de parament extern i intern, fet amb blocs de pedra de mida mitjana-gran lligats amb morter de calç i petites falques i rebliment intern amb pedra petita. La fonamentació, feta directament sobre una capa de sorres, és diferent per la banda externa, vers el mar, on es conserva 1,50 m d'alçada i 50 cm finals lleugerament atalusats. Per contra, la part interna, dins Vila, conserva 1,45 m d'alçada i una banquetta de fonamentació de 45 cm d'alçada.

Cronològicament, és evident que l'àrea oberta de només 1 m en extensió no proporciona dades del moment de construcció. El material arqueològic documentat pertany a nivells d'anivellament posteriors a la construcció, centrats en una cronologia del segle XVI, o com a molt finals del XV, i que es referirien possiblement a una fase de reconstrucció d'aquesta.

3. Xamfrà carrer Nou - Ample i dels Valls

Continuant en la línia d'intervenció arqueològica de recuperació i documentació del patrimoni històric local, s'inicia al març del 2000 el seguiment de les obres d'enderrocament de la casa situada entre els carrers Ample-Nou i dels Valls.

Aquest seguiment es planteja davant la possibilitat de poder detectar la muralla que tancava la Vila per l'interior. Fins ara es coneixia l'entrada a la Vila per la plaça de la Verge Maria, probablement continuaria

RECERQUES

paral·lela al carrer Mercaders, i després es torna a documentar en algunes cases del carrer dels Valls en direcció a l'Església Parroquial i Palau Gòtic dels Cabrera. Aquesta intervenció ens oferia la possibilitat de corroborar el seu traçat per aquest punt.

En aquest cas no es va plantejar un petit sondeig, sinó que es va fer un seguiment de la retirada de la runa que va deixar al descobert nombroses estructures. Amb la col·laboració de l'empresa constructora es va poder retirar gran quantitat de sorres amb mitjans mecànics per tal de resseguir la muralla a tot el solar afectat.

Una vegada retirada la runa superficial, les restes més modernes que es documenten són la pròpia fonamentació de la casa sobre estructures més antigues i que hem identificat com a muralla, així com diversos murs que estarien en relació a una compartimentació interna de la casa, un pou, etc.

Per sota d'aquest nivell, a l'extrem oest del solar, a sota de la vorera actual del carrer Ample, es documenta la muralla que probablement ve des de l'oest, on deu haver fet un gir una mica més amunt. Es ressegueix en aquesta direcció (vers l'est) uns 4,40 metres i en aquest punt dibuixa un angle recte i s'enfila gairebé uns dos metres en direcció nord, cap a l'Església.

Foto: AMBL

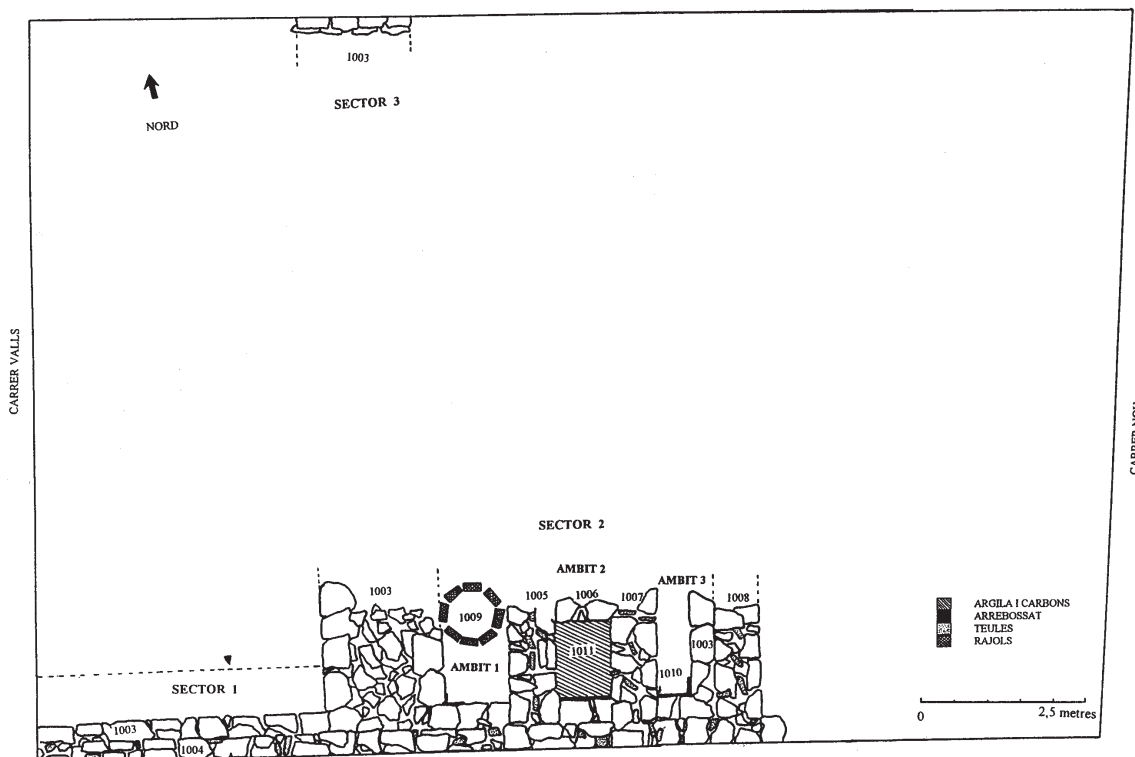

Foto: AMBL

En aquest tram on gira és on podem documentar-la en planta i comprovar que manté les mateixes mides, 1,85 d'amplada, que el tram documentat dos anys enrere al Passeig de Dintre. Per altra part, cal destacar que en els fonaments de la casa contigua al solar on es treballa es pot veure com la vivenda descansa directament sobre la muralla.

Davant el fet que teníem documentada la muralla a la part sud (al costat de la vorera actual) i a l'extrem nord (fonaments casa contigua) ens vàrem plantejar un sondeig al centre del solar per tal d'unir els dos extrems. Aquest es va realitzar amb màquina: es van baixar uns dos metres de fondària, fins arribar a nivells freàtics, sense poder documentar la seva presència.

La retirada dels superficials a la resta del solar deixava al descobert el fet que la muralla a més a més de girar paral·lela al carrer dels Valls, continuava sota la vorera del carrer Ample uns metres més (4,70 m) fins un punt on trobem novament un mur, sembla que contemporani a la muralla, que defineix un àmbit dins muralles.

El traçat que s'ha documentat de la muralla en aquest punt de la Vila planteja molts interrogants, difícils de respondre quan només s'han retirat els superficials i no s'ha fet una excavació en extensió i fondària. El primer interrogant que ens plantegem és respondre al fet que no es documenta al centre del solar; quan és evident que sí que hi és als dos extrems. Aquest podria respondre al fet que quan es va edificar la casa moderna, quan es van desafectar les muralles, els constructors aprofitessin les muralles per fonamentar els murs de façanes, però buidessin la resta d'espai. Una altra interpretació podria ser que ens trobéssim davant d'una nova entrada a la Vila i que se situaria a la zona més propera per enfil·lar cap al Palau. Malauradament, aquesta segona hipòtesi no es pot corroborar; en aquests moments, des del punt de vista arqueològic.

Sigui com sigui, el que és cert és que des del punt que trobem que la muralla gira vers el nord, per pujar cap al Palau, documentem murs i àmbits que se situarien dins el recinte emmurallat i que podrien correspondre a passos de ronda i en general a estances diverses relacionades amb la defenses, però que malauradament no hem pogut excavar.

Els nivells arqueològics excavats a tocar a la muralla són grans bosses de terres per anivellar el terreny, molt probablement a causa d'una remodelació de la zona. Pel que fa als nivells de fonamentació que ens donarien una data de la seva construcció no s'han pogut excavar; ja que es va arribar al nivell freàtic i es va inundar l'excavació.

La ceràmica recollida en els nivells arqueològics que corresponen a una anivellament de la zona ens situen a finals del segle XVI o com a molt a principis segle VII, amb ceràmiques de Blau Català i Reflex Metà·lic.

4. Carrer Ample - Passeig de Cortils i Vieta

El seguiment de les obres de fonamentació de l'edifici de nova planta situat a la cantonada entre el carrer Ample i el Passeig de Cortils i Vieta es va realitzar al febrer del 2001. La necessitat de realitzar aquest seguiment venia donada per la possible presència d'un baluard defensiu en aquest punt de les muralles de la Vila per la banda de mar.

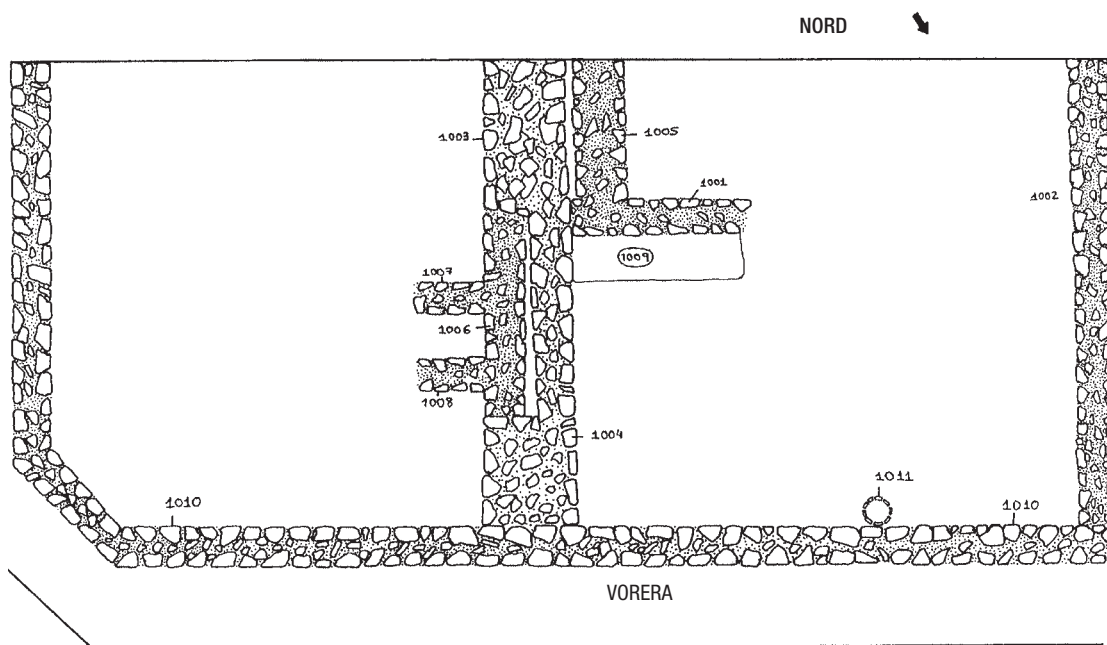
Foto: AMBL

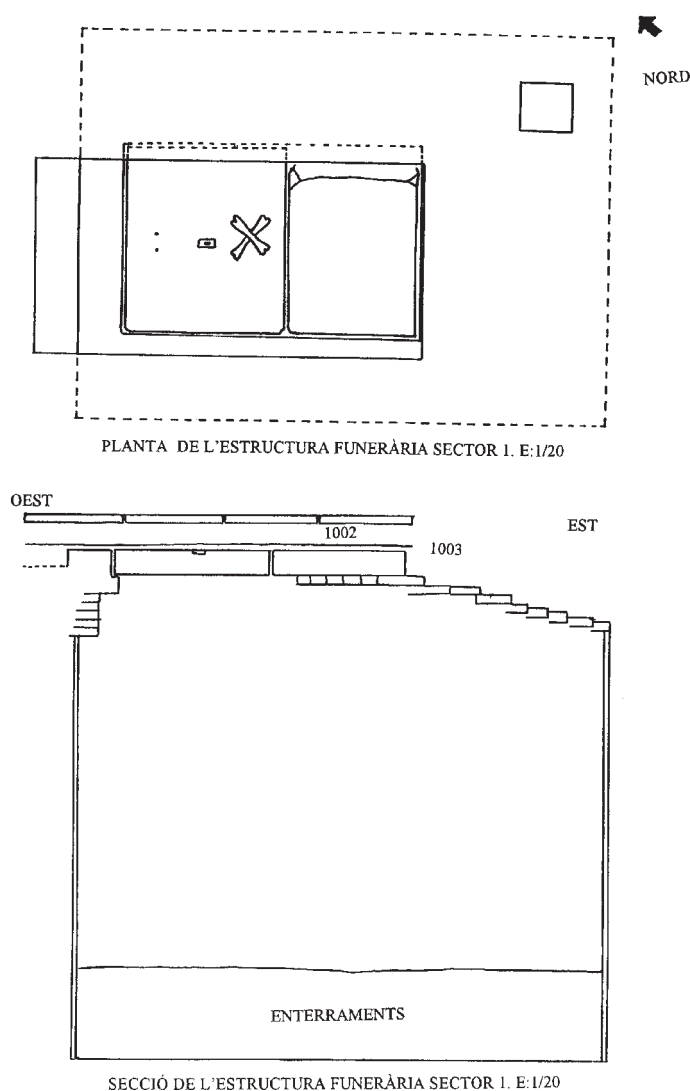
La neteja de la runa superficial va deixar al descobert tota una sèrie de murs de pedra que no fan pensar en una estructura militar; sinó és que el mur de tancament se situés més a l'est del que ocupa ara el solar afectat.

Segons el tipus constructiu documentat, els murs documentats es poden agrupar en dos fases. Sembla identificar-se una fase més antiga, on els murs (1001, 1002, 1005, 1006, 1007, 1008) són fets amb parament intern i extern amb pedra de mida petita i lligats amb gran quantitat de morter de calç. Una segona fase constructiva vindria identificada pels murs 1003 i 1004, que tipològicament es construeixen amb blocs de pedra més grans i lligats amb morter de calç, però més suau. Aquest segon grup de murs talla les estructures anteriors i, per tant, són més moderns.

Cronològicament, la ceràmica recollida en relació al mur 1002, que se situa més a l'oest del solar, com la ceràmica relacionada amb els murs 1001 i 1004 ens situen una cronologia del segle XVII, molt a principis, amb plats blaus catalans envernissats tant per la part externa com interna, ceràmica grisa de cuina, ceràmica vidrada, ceràmica comuna i cap fragment de ceràmica de reflex metàl·lic, que és característic del segle XVII.

Com a conclusió no podem dir que s'hagi documentat l'hipotètic baluard que algunes fonts situen per aquesta zona, creiem que a falta de més dades s'ha de considerar que els murs pertanyen a dues fases diferents de l'ocupació del solar; i que la ceràmica recollida respon a un anivellament de la zona per tal de fer-la habitable, una vegada les muralles es desafecten i el poble s'estén més enllà dels seus límits.

5. Excavació a l'Església de Santa Maria

La campanya d'excavació realitzada durant el mes d'octubre del 2000 a l'Església de Santa Maria, a diferència de la resta d'intervencions arqueològiques a on imperava la necessitat de documentar les restes abans de l'edificació moderna, s'ha d'emmarcar dins una línia de treball diferent. L'objectiu és aprofundir en el coneixement, en l'evolució històrica tant de l'Església com del Palau Gòtic dels Cabrera. En aquest sentit, prèviament a la intervenció purament arqueològica es va realitzar un estudi de georadar que tenia com a objectiu marcar els possibles espais buits que hi havia en el subsòl per, en una fase posterior, identificar aquests espais.

Tant l'Església de Santa Maria com el Palau no han estat mai objecte d'estudi des del punt de vista arqueològic; desconeixem l'evolució històrica del dos edificis, la seva interrelació i els seus límits. La Guerra Civil va destruir tota la nau lateral esquerra i que desfigura la dimensió real del que havia estat fins ara l'Església parroquial. Encara ara molts identifiquen com a pati un espai que formava part de l'Església i a on es trobaven les capelles dels Dolors i el Santíssim.

Els treballs arqueològics es varen centrar en la localització de les anomalies o espais detectats pel radar en aquells punts on no destorbés la vida quotidiana de l'Església, i així comprovar si el mètode emprat era realment fiable.

Dins la nau central es van obrir tres prospeccions (sectors 1, 2 i 3) en punts molt propers i que el radar havia marcat amb una forta fondària. El sector 1 era una sepultura, senyalitzada com a tal per una gran llosa de marbre que indicava que era una ossera. Es va realitzar documentació fotogràfica i planimètrica i es va tornar a tancar. L'aspecte més remarcable d'aquesta sepultura és el fet que no era una tomba normal, sinó que era una cisterna. Aquest dipòsit d'aigua conservava a la paret interna encara l'orifici quadrat a on devia anar connectada la canalització de l'aigua i devia pertànyer al Palau dels Cabrera.

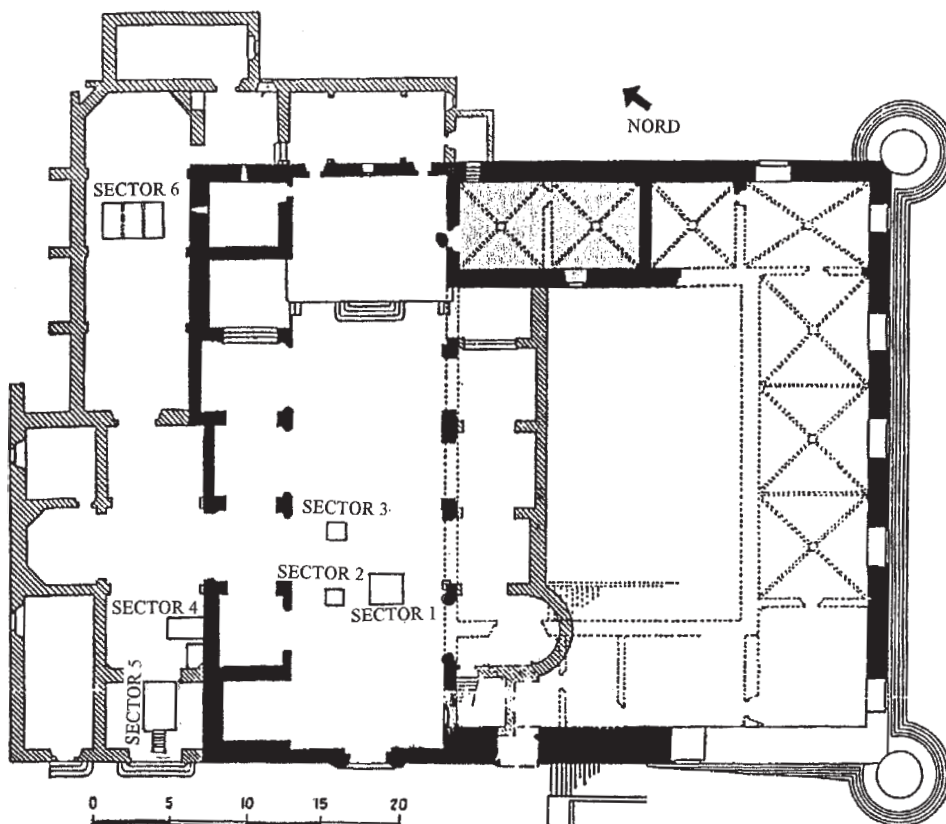
L'excavació dels sectors 2 i 3 varen evidenciar el mateix que el sector 1 eren cisternes; per tant documentem una zona de recollida d'aigua situada en el que ara considerem la Nau Central de l'Església, però de la qual desconeixem els seus límits al llarg dels segles respecte al Palau.

A diferència de l'estructura funerària 1, la 2 i 3 havien estat reomplertes amb runa que devia ser abocada possiblement durant les obres de recuperació de l'Església després de l'incendi de la Guerra Civil, ja que moltes d'aquestes sepultures devien restar a la superfície.

L'excavació del pati lateral encara va proporcionar més dades sobre l'evolució històrica de l'Església. Al sector 4, que es devia situar al costat del passadís que comunicava l'actual nau lateral amb aquesta nau desapareguda, es varen identificar dues estructures funeràries; un dels enterraments se situava sobre la roca natural, lleugerament excavada, i l'altra estructura talla i es construeix en part sobre la primera.

Aquesta segona estructura, reomplena totalment de runa moderna, de la qual no es conserva la coberta, però que vam poder identificar entre el piló de pedres que s'amuntegava al costat, dibuixava de forma incisa el rostre d'individu de l'ordre eclesiàstic, és a dir, era una tomba destinada a membres de l'Església (preveres, mossèn, etc.). Era feta en part amb blocs de pedra i amb volta de rajola i presentava, com a la resta de les documentades en aquesta nau lateral, una concavitat a un dels extrems, construïda amb rajola cuita que possiblement feia la funció d'ossera.

Cronològicament, cap dels dos enterraments proporcionen dates absolutes. L'enterrament del difunt a sobre de la roca sense cap mena de caixa, ja sigui de fusta o lloses de pissarra, ni aixovar, és una pràctica habitual fins al segle XV; a partir de llavors els enterraments solen portar aixovar i caixa. És probable, doncs, que es tracti d'un enterrament força antic, sobretot tenint en compte que l'estructura funerària que situen al nord d'aquesta en el moment de la seva construcció destrueix la primera, potser pel desconeixement de la seva existència.

Planta de l'església de Santa Maria i de l'antic Palau vescomtal dels Cabrera

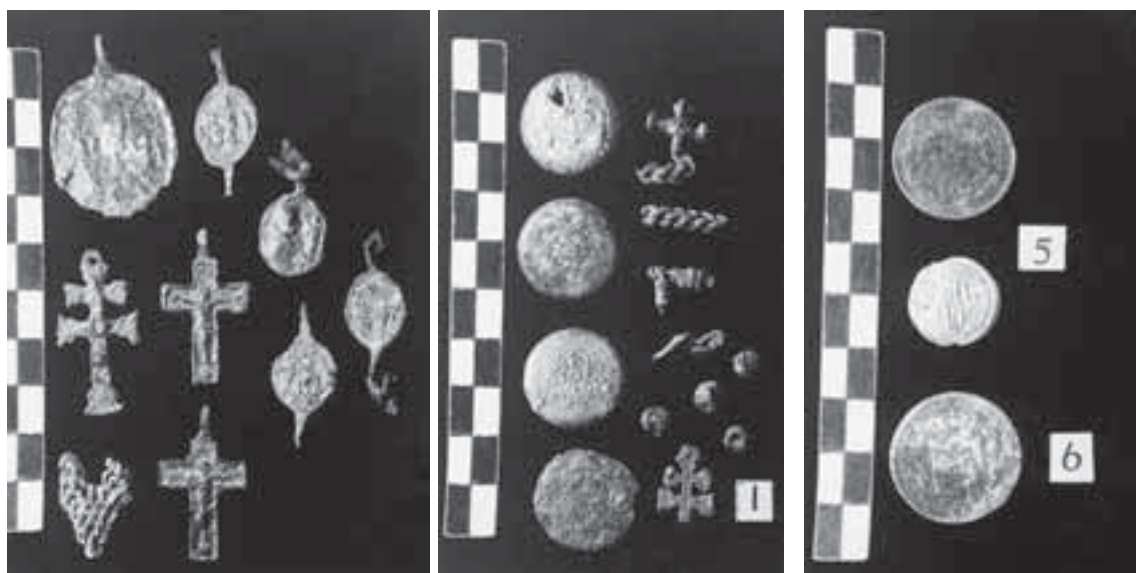
La segona estructura funerària no dóna dades per poder datar-la, però des del punt de vista constructiu és molt semblant a l'estructura del sector 5 que situen en el tercer quart del segle XIX.

L'estructura del sector 5 és força interessant: presenta una planta tipus hipogeu, amb sis esglaons que donaven accés a la cambra funerària i al fons trobaríem l'espai reservat per a ossera, diferenciat amb un envà de rajola cuita. La coberta seria de volta feta amb rajoles i les parets de pedra. Tota la tomba estava reomplena de runa, possiblement de la caiguda del sostre de la nau durant l'incendi de l'Església i les restes eren inconnexes. La sepultura era comunitària i com a denominador comú tenim la documentació d'un gran nombre de restes de cadena, creus de rosaris, denes, medallons i medalletes. Aquestes representen la Mare de Déu amb les 7 espases clavades al cor al revers i a l'anvers els dolors, tot i que només identifiquem el 1r (presentació del nen Jesús al temple).

Les Creus de rosari serien de la Immaculada (representa la Verge Maria amb la lluna als peus i la serp infernal a sota). Aquesta iconografia ja es documenta al segle XVI, i com a dogma de fe a partir de 1854. Finalment es documenta una moneda d'Alfons XII del 1875.

La documentació de tot aquest aixovar ens aporta dades de molt interès des del punt de vista cronològic, així com de poder situar en l'espai físic el lloc que ocupava una capella en concret dins l'Església. La majoria de l'aixovar documentat ens indica un culte a la Mare de Déu dels Dolors, introduït per l'Ordre dels Servites i que ens indicaria que era una tomba destinada a membres de la Confraria dels Dolors, que podríem situar en el tercer quart del segle XIX.

Finalment l'excavació del sector 6 documenta la construcció de dues tombes separades entre si per un petit espai que es delimita amb murets de rajola cuita. També presenten una petita obertura, tipus finestra, a un espai annex a la pròpia tomba que podria interpretar-se com a ossera i que des de fora es veia ple de runa i restes de l'antic paviment de la nau. Tal com ja es va veure a l'estructura 5, aquestes tombes situades al nord de la nau desapareguda varen quedar al descobert amb l'incendi de l'Església i van ser colmatades de runa, restes de paviments i sostre.

Aixovar trobat a les tombes

Des del punt de vista arqueològic, es va documentar aixovar metàl·lic, com alguna creu llatina i dues monedes, una de la Generalitat de principis del segle XIX i una altra de Buenos Aires de 1823, que potser indica l'enterrament d'algú tornat d'Amèrica.

Com a conclusió, cal dir que la documentació d'aquestes sepultures a l'actual pati posa en evidència l'existència d'una nau lateral integrada fins fa pocs anys a l'Església actual i que no és una zona de cementiri parroquial com podria ser a la plaça del davant, sinó que és un espai interior on les persones enterrades o bé estan directament relacionades amb l'ordre eclesiàstic o bé són famílies relacionades amb alguna confraria i que tenien dret a ser inhumats dins el recinte sant.

La intervenció realitzada a l'Església parroquial de Blanes ha estat una intervenció puntual en un monument històric del nostre poble, però ens deixa amb grans interrogants sense resposta, de com seria la seva dimensió original, de la seva evolució respecte el Palau Gòtic i l'evolució d'ambdós edificis al llarg dels segles, però sobretot posa de manifest la necessitat de recuperar la nostra història local.

Susanna Manzano i Vilar. Arqueòloga
Antoni Reyes i Valent. Cap de l'Arxiu Municipal

Bibliografia

- BATLLORI, A.; LLUBIÀ, LL., 1949. *Ceràmica catalana decorada*, Barcelona, 1949.
- BOTET I SISÓ, J., 1911. *Les monedes catalanes*, Vol. III. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona 1911.
- CROUS, J.: 1994. *Cronologia Històrica s. III aC-s. XX i l'Hospital de Sant Jaume 1423-1993*.
- DE FONTECHAY SÁNCHEZ, R., 1968. *La moneda de vellón y cobre de la monarquía española (años 1516 a 1931)*, Madrid 1968.
- JUAN, M. et alli, 1989. *Santa Eulàlia d'Encamp*, Andorra, 1989.
- LLORENS, J.M.; MANZANO, S., 1994. El Castell de Sant Joan de Blanes, *Quaderns de la Selva*, 7, Santa Coloma de Farners, 1994.
- MANZANO, S. 2000. Sondeig realitzat al carrer Pere Roure-Passeig de Dintre de Blanes, *Cinquenes Jornades d'Arqueologia de les Comarques Gironines*, Olot, 2000.
- MONREALY TEJADA, L., 2000. *Iconografia del Cristianismo*, Barcelona, 2000.
- TELESE COMPTE, A., 1991. *La vaixella Blava Catalana de 1570 a 1670*, Barcelona, 1991.

A l'entorn d'una carta de poblament de la Vila de Blanes

J O S E P M A R I A P O N S I G U R I

*A l'amic Domènec Valls i Coll,
en record d'una arriscada aventura
de trenta-tres anys enrere*

L'antic Llibre de la Universitat, avui retornat a l'arxiu Municipal de la Vila de Blanes, és un valuós còdex on s'enregistraren els privilegis i normatives de la comunitat local. Una primera part d'aquest manuscrit fou escrita en bella lletra librària pel monjo Vicenç Sala del monestir de Sant Pere de Galligants a l'any 1518, fins al seu foli 93. Des del foli 94 al 98, es mostra de mà diferent un text adventici posat també en bona lletra librària del segle XVI. Del foli 99 endavant, el còdex enregistra còpia d'alguns documents de diverses dates, a utilitat del municipi blanenc i del vescomtat de Cabrera, en la seva major partida en la lletra característica dels notaris d'entrat el segle XVII.

Foto: Dep. Rec. Tecnològics

Als folis del 129 al 131, o sia dins d'aquesta darrera part adventícia del manuscrit, hi figura un privilegi donat per Bernat IV de Cabrera a la vila de Blanes, el 22 de gener de 1373. En aquella data, Bernat IV de Cabrera, conegut també per Bernadí, era un jove de vint anys escassos, encara no armat cavaller i per això ve esmentat com a domicellus (donzell). El 22 de desembre de 1372, o sia uns dies abans, el rei Pere III havia començat a restituir en la persona de Bernadí, els béns i jurisdiccions confiscats al seu avi Bernat II vescomte de Cabrera i al seu pare Bernat III comte d'Osona¹. Entre l'immens patrimoni territorial i jurisdiccional, hi figurava el mer imperi² sobre el castell i terme de Blanes que, pel que fa al mixt imperi o jurisdicció inferior pertanyia als barons de la nissaga que lluí per cognoms el nostre topònim. O sia que Bernat IV només feia ús en aquell moment de la senyoria eminent, tal com ja la tenien els seus passats, mentre que el poder immediat i la baronia el posseïa el cavaller Ramon de Blanes.

En aquell document Bernat IV, amb motiu de la seva recent presa de possessió, confirma els privilegis que els vescomtes de Cabrera, predecessors seus, havien atorgat a la vila i port de Blanes³. La seva inserció al

llibre es féu copiant un instrument original datat a Blanes i clos per Pere Serra notari reial de Girona. Però el que té més importància és el fet que, en el text d'aquest document, hi vénen transcrits els dos privilegis precedents que eren objectes d'aquella ratificació.

El primer d'aquells instruments pervé d'una còpia treta pel notari de Girona Bernat de Talayà, legitimada pel jutge ordinari de la Vegueria, on hom feia constar que es traslladava d'un document original en pergamí de difícil lectura per la corrosió i vellúria de l'original⁴ que havia escrit Guillem de Puighermanal diaca de Tordera al segle XIII. O sia que el que hi ha inserit al Llibre de la Universitat, quant a aquest primer document interclòs, és la còpia d'una altra còpia, o sia la tercera successiva transmissió d'un document de mal llegir. Això darrer s'ha de tenir en compte en l'estudi crític del diploma, tant pel que fa a la seva data com pel que toca a la identificació dels personatges intervenints.

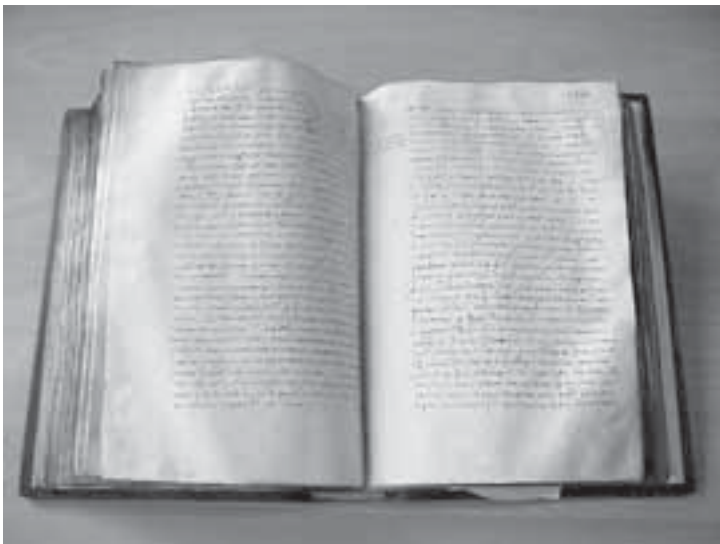

Foto: Dep. Rec. Tecnològics

Pel que fa a la data el text que ha arribat a nosaltres, expressa que l'original s'hauria escrit el 12 de les calendes de març de l'any del Senyor 1359, o sia el 18 de febrer de 1360. De bell antuvi hom ja hi veu l'existència d'un disbarat, perquè el sistema de datació, des de l'any de 1351 ja no era el de calendació romana. Altrament, aquest document ve confirmat per un altre datat, com direm més endavant, de l'any 1338, ço que seria d'una evident absurditat. Com si no n'hi hagués prou, cal tenir en compte que els protagonistes no existien a la data de 1360. No és el primer cas que en les transcripcions textuais sobre

documentació de la baixa medievalitat, hi hagi males lectures en les dates, amb confusions de cc amb ccc, i sobretot amb el joc de les xxx i les iiij. En l'edició del Llibre de la Universitat⁵, ja vam proposar com a data correcta la de 18 de febrer de 1260, que corroborà poc després el nostre recordat i volgut amic Aragó⁶.

L'altre protagonista del document era, com hem dit abans, un Guillem de Blanes, baró de Blanes que ho era el 1260, però no el 1360 en què la baronia pertanyia al seu besnét anomenat Ramon, ço que cal afegir als nostres altres arguments que rectifiquen la datació continguda al Llibre de la Universitat. L'error pervé amb tota probabilitat del que va inserir el document a aquell còdex.

Així doncs, el dia 18 de febrer de 1260, el vescomte Guerau VI de Cabrera i Guillem de Blanes, que gaudien entre tots dos de la plenitud de la potestat baronal sobre el lloc, l'un amb el poder eminent del mer imperi i l'altre amb el mixt imperi o senyoria inferior, atorguen als habitants presents i futurs del terme del castell i la vila de Blanes privilegis que vénen a ser una veritable carta de poblament. La condició divulgativa d'aquests comentaris fa que gosem donar una versió lliure en el nostre idioma del text que el document ve en el llatí emprat pels notaris del seu temps, ço que es pot interpretar com segueix:

"Sàpiga tothom que nosaltres el senyor Guerau, vescomte de Cabrera per la gràcia de Dèu, i Guillem de Blanes, per nosaltres i pels nostres soccessors, presents i esdevinidors, atorguem i enfranquim perpetualment

a tots els homes que avui habiten i els que en endavant vinguin a habitar a la vila que tenim al terme del castell de Blanes, al costat del port de Blanes, els quals des d'ara mai puguin ser obligats a donar a nosaltres ni als nostres successors questies, acaptes i altres serveis obligats⁷ i fer-nos préstecs forçosos. També els enfranquim del pagament de cugucies⁸ i de fer tragines, així com que, per raó de deutes a algú o a alguns, els puguin ser empenyorats armes, vestits o llots. A demés, per nosaltres i pels nostres, guiem i assegurem⁹ a tothom que, tant per terra com per mar; vagi a la nostra vila, amb tot allò que hi dugui, sense que abans s'hi hagi d'anunciar públicament. Si tal vegada, per algun dret, raó, costum o motiu, poguessin contradir o revocar alguna o totes de les esmentades mercès, des d'ara hi renunciem, tant per nosaltres com pels nostres successors. Això s'ha fet el dia dotze de les calendes de març de l'any del Senyor mil trescents (sic) cinquanta nou. El sen+yal del senyor Guerau vescomte de Cabrera per la gràcia de Déu i el sen+yal de Guillem de Blanes, ja esmentats, que atorguen i fermen les coses avantdites. Són testimonis d'això Guillem de Castellet cavaller, Berenguer de Plançons, Bernat de Vic clergue i Guillem capellà de Blanes. = Sen+yal de Guillem de Puighermanal diaca de Sant Esteve de Tordera, que he escrit això el dia i any més amunt esmentats. = + Jaume Comte, notari substitut que, per l'autoritat de Bernat de Talaià notari públic de Girona, he fet treure aquest trasllat, l'he comprovat amb el seu original paraula per paraula i l'he clos, deixant un espai en la desena línia entre les diccions partem i revocare per raó de que en tal indret hi ha una paraula que no es pot llegir clarament degut al corcament i antiguitat del pergamí.

El segon dels privilegis inserits al diploma de Bernadí de Cabrera de l'any 1373, és l'atorgat pel vescomte Bernat II el 2 dels idus (dia 14) de juliol de l'any 1338. Aquest document confirma i ratifica a favor de la universitat¹⁰ dels habitants i futurs habitants del port-vila de Blanes les llibertats i franqueses que ja tenien concedides, segons escriptures que li van presentar. El document no entra a concretar quin eren tals privilegis, però concreta que són tan sols pels habitants presents i esdevinidors de la vila del port, "però no pels altres habitants i habitants fora del port", o sia que néren exclosos els de fora vila, o pagesia del terme¹¹. Aquesta escriptura fou autoritzada per Berenguer Rafart notari públic de Vidreres i en foren testimonis els cavallers Bernat Ramon i Pere Arnau de Bedoç. La seva integració al cos del privilegi de l'any 1373 es veu treta d'un exemplar original.

El privilegi de Bernadí de Cabrera, en el text del qual venen interclosos literalment els dos diplomes que deixem comentats, fou atorgat, com hem dit, el 22 de gener de 1373. Confirmatori de les franqueses donades per Guerau de Cabrera i Guillem de Blanes i de les donades pel seu avi Bernat II, ací Bernadí hi fa constar novament la clàusula aclaratòria que figura al text del 1338, amb les següents paraules: "En aquesta concessió o confirmació no hi volem comprendre, sino que els n'excloem, els altres habitants i habitants defora l'esmentat port de Blanes, tal com diu el document inserit abans."

En aquella data el jove Bernadí de Cabrera, malgrat les restitucions rebudes, tenia pendent la del vescomtat de Bas, el patrimoni de Montclús estava en poder de Tímbors, la seva àvia, encara no era armat cavaller ni feia ús del títol de vescomte. Durant prop de 10 anys seguí encara amb la baronia del terme del castell i vila compartida amb Ramon de Blanes i, fins que aquest subfeudatari no li vengué els seus drets¹², no hi assumí la completa plenitud de la jurisdicció, tant superior com inferior.

Però la personalitat de Bernat IV de Cabrera i la seva íntima relació amb la vila de Blanes, on bastí el seu palau residencial, mereix quelcom més que aquest breu comentari i cal que, arribats ací, hi posem punt final.

J. M. Pons i Guri
Arxiver, historiador i jurista

Notes

¹ Arxiu de la Corona d'Aragó, Gratiarum Petri III, registre 923, foli 141v.

² El mer imperi o jurisdicció eminent, entenia de causes importants i llurs apel·lacions, la imposició de penes de mort i mutilació de membres i gaudir de determinats serveis i exaccions; les seves atribucions no eren les mateixes en totes les baronies. En aquests casos de divisió de potestat, com en el cas de Blanes, el baró inferior gaudia del poder immediat sobre la vila i terme del seu castell, bé que limitat aleshores al seu mixt imperi.

³ Hom tenia per port l'indret apte per fondejar vaixells, o pujar-los i baixar-los sobre pals a la platja, o dur-hi a terme operacions de càrrega i descàrrega, encara que no hi haguessin esculleres ni instal·lacions auxiliars permanents. En aquest privilegi, el vescomte de Cabrera i el baró de Blanes, volien fomentar el poblament i la prosperitat de l'aleshores incipient vila, amb el qual atorgaven una veritable carta de poblament.

⁴ "Propter vetustatem et corosuram originalis" li diu el diploma. Cf. el nostre *Llibre de la Universitat* de la vila de Blanes (Blanes 1969), p. 159.

⁵ *Llibre de la Universitat* cit. Pp. 17-18.

⁶ ANTONI M. ARAGÓ, *Els castells de Blanes i Palafróls i el vescomtat de Cabrera*, el segle XIV, *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XXII (Girona, 1975), p. 182.

⁷ Drets de les baronies o castells termenats sobre els seus vassalls. Cf. el nostre *Compendi sobre el drets dels castells termenats*, Recull d'Estudis d'Història Jurídica catalana, vol. III (Barcelona, 1989), pp. 339-352.

⁸ Cugucia, pagament punitiu imposat als marits la muller dels quals cometia adulteri, considerat més tard com un mal ús, estès tant a les jurisdiccions com en les relacions entre emfiteute i senyor directes.

⁹ Salvaguarda a les persones i mercaderies, que ací es dóna permanentment i sense necessitat de noves concessions especials.

¹⁰ Universitat, conjunt amorf, no corporatiu dels veïns de la localitat, que es reunien en assemblees eventuais. Blanes hagué d'esperar fins a ben entrat el segle XV a tenir representació municipal permanent.

¹¹ Pels usatges i les Constitucions de les corts generals de Catalunya, de normativa preferent en tot el principat, la gent de la pagesia venia sotmesa a servituds a favor dels seus senyors directes, que els barons i el mateix rei havien de respectar.

¹² Per la compra de les baronies de Blanes i Palafróls (any 1381), Bernat IV hagué d'atorgar censals morts amb pagaments dels quals s'hagueren de fer responsables els vassalls de les altres baronies del vescomtat de Cabrera mitjançant la imposició d'un vintè, que encara es feia efectiu els anys 1390 i 1398. C.F. els nostres *Ordinacions i capítols del vescomtat de Cabrera*, *Revista Jurídica de Catalunya*, XLII (Barcelona, 1936), pp. 102-117.

Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys

Un exercici de memòria

Q U I M S E R R A N O I B O U

Recordo molt bé els inicis dels anys vuitanta perquè van marcar un abans i un després a la meua vida. L'any 1982 vaig deixar de treballar a la fàbrica per dedicar-me plenament a l'art. Aquest mateix any vaig passar uns tres mesos entre l'Índia i el Nepal, on vaig realitzar una sèrie d'esbossos i dibuixos que més endavant es varen materialitzar en teles pintades. A la tardor, vaig assistir a classes de dibuix i pintura a l'estudi de Domènec Fita a Girona. A partir d'aquest any, l'art va passar de ser un hobby a ser la meua professió. En aquells temps vaig fer amistat amb l'Antoni Selvaggi, l'Antoni Cerdan i en Pere Vilaldama. Tots quatre formàrem un grup que compartia les mateixes inquietuds. Vàrem treballar junts i compartir taller en algunes ocasions, també ens reuníem a casa d'algún de nosaltres i passàvem hores parlant de l'evolució de l'art contemporani i discutint sobre noves formes d'expressió artístiques.

Portada del catàleg de la Mostra d'artesanía i art blanenc

Amb motiu d'una col·lectiva que es va realitzar en una de les sales de l'Ajuntament de Blanes, Josep Maria Renter va escriure una crònica d'art a "El Noticiero Universal", el 14 d'octubre de 1983, en la qual ens feia una descripció de com ell veia el panorama artístic de Blanes: "Los pintores Blandenses son un colectivo importante uniéndose todos al unísono de una necesidad: la creación". Feia també una anàlisi dels artistes que ell va seleccionar per descriure l'exposició de la col·lectiva: "Es confortante admirar la pintura surrealista de Àngel Planells; ver como cocina su obra Ricard Ferrer; contemplar la obra de Teresa Bedós, impregnada de poesia. La creación destellante de Francisco Escarpenter en sus bodegones; la tenacidad de la plumilla de Joan Rondón". I segueix dient: "Tanto en lo musical como cerámica y pintura, la múltiple creatividad de Joan Comellas es una conjunción de la cultura tradicional griega con peculiaridades mediterráneas. La nueva generación la representan pintores como Quim Serrano, esencia del sentir artístico y creador de obras singulares como son: "Cop d'Estat" y "Els Piteus"; Antonio Cerdán, en su profundización del abstracto, donde están depositadas las esperanzas de una renovación. Otro tipo de manifestaciones en cuanto a arte se refiere son la cerámica y como

artista en particular citemos a Aldama en su búsqueda y logro de nuevas concepciones". Aquesta crònica ens dóna unes pautes per poder entendre una mica les inquietuds artístiques d'alguns artistes blanencs d'aquells moments, tot i que manca la descripció d'alguns com Selvaggi, Padern, Gaitan, Depau.... i d'altres que en aquests moments no em venen a la memòria.

Els espais de què disposàvem per exposar els nostres treballs, als inicis dels vuitanta, eren la **Casa del Poble, el Rusc d'Art, la Galeria Silva i la Sala de l'Ajuntament**. En Joan Rondon, un gran dibuixant per cert, va ser el promotor de l'obertura de les sales de la **Casa del Poble** com a sales d'exposició; això va ser un pas important per a l'art a Blanes. S'ha de reconèixer que en Joan ha donat l'oportunitat a molts artistes joves de poder ensenyar els seus treballs fora dels circuits comercials i institucionals; en realitat la Casa del Poble va funcionar com un espai alternatiu a les sales comercials. Crec que és molt important recordar les col·lectives de Nadal que Rondon organitzava, on tothom hi era convidat a participar pagant una simbòlica quota per a les despeses de llum i calefacció. Els artistes més joves esperàvem aquesta col·lectiva amb gran interès. Teníem l'oportunitat un cop a l'any d'exposar al costat de professionals com l'Àngel Planells, Padern, Ferrer, Bedós i d'altres. Entorn a la col·lectiva es creaven una sèrie de debats, improvisats, a la mateixa sala sobre les obres exposades. La Casa del Poble va anar perdent amb el temps l'esperit inicial, es va crear una llista de programació, com era lògic, per organitzar les exposicions. El problema va ser que cada any exposaven les mateixes persones. Si un havia exposat al gener ja reservava sala per al proper gener i amb el temps es va anar perdent l'interès per les exposicions. Actualment la Casa del Poble és tancada per reformes. Esperem que tornin a obrir amb noves sales d'exposicions i amb l'esperit alternatiu dels inicis.

La Galeria Rusc d'Art, portada per Àngela Lorente, també va ser un lloc important en el desenvolupament de l'art a Blanes. L'Àngela va ser una de les poques persones que va apostar per apropar l'art a Blanes. A part de la galeria, hi havia uns tallers de ceràmica, dibuix i pintura impartits per Marcel Balmany, fundador de l'escola de dibuix i pintura TECNART al carrer Ample, dels quals van sortir molts joves aficionats a l'art. D'aquesta generació han destacat especialment els treballs de Ferran Crespo i també cal destacar l'obra de Fèlix Atmetlla i de Cristina Geremias. La programació de la galeria era bastant selectiva i limitada, normalment s'hi podien veure obres de Rafel Bataller que, ja en aquell temps, exposava habitualment a la Sala Parés de Barcelona, i els treballs hiperrealistes d'en Joan Padern. La Galeria Rusc d'Art mai va ser un lloc obert als joves artistes locals i, tot i que alguns com Selvaggi, Vilaldama, Cerdan i jo mateix ja havíem fet exposicions a Barcelona i a Girona i havíem tingut bona premsa, la galeria mai no va mostrar cap

interès per cap de nosaltres ni per fer una mostra dels nostres treballs. La revista *Recull* de l'any 1985 publicava una nota que deia: "...Serrano i Selvaggi comencen a fer ressò en les nostres comarques. Després d'una exposició a la Casa de la Cultura Les Bernardes de Salt, hem sentit parlar d'ells en relació al Japó, Madrid i Barcelona. Han estat presents en la I Mostra d'Art de Girona, organitzada per la Diputació i la Generalitat, on un dels seus treballs ha estat adquirit per als fons del museu d'art de la ciutat...". La Galeria Rusc d'Art va tancar les portes a finals dels 80 i va passar a ser un restaurant.

Quim Serrano i Bou

La Galeria Silva, portada per les germanes Silva, també va ser un lloc de referència per als artistes. Aquest espai de caire totalment comercial, va enriquir també la vida artística de la vila. Es van poder veure obres interessants de Modest Cuixart, Tharrats, Tàpies, Joan Ponç i l'obra gràfica de Salvador Dalí i Picasso. Així mateix varen exposar artistes locals com Ricard Ferrer, Àngel Planells, Joan Comellas, Cerdan i jo mateix. Les germanes Silva també varen tancar la galeria a finals dels vuitanta. Avui, en el seu lloc, hi ha una botiga d'informàtica.

En els inicis dels anys vuitanta, la **Sala d'Actes de l'Ajuntament** era un espai que s'utilitzava puntualment per fer exposicions, però no tenia una programació anual ni cap transcendència artística. Hi havien exposat artistes blanencs com Joan Rondon, Planells, Francesc Ros.... També s'hi va poder veure alguna col·lectiva d'art local. La realitat és que en aquells anys, com ara, no hi havia cap espai que volgués apostar per un art més alternatiu que oferís una visió de com s'estava desenvolupant l'art actual.

L'abril de 1985 es va inaugurar el **Celler d'Art**; el "Diari de Girona" va publicar una nota de la crítica d'art Rosa Gil amb el titular: "*El Celler d'Art acull noves tendències. "Blanes – Hi ha un lloc quasi exclusivament reservat als joves artistes que volen promoure les seves creacions més enllà de les parets de l'estudi i del seu cercle d'amics. Parlem també de pintors coneguts –i reconeguts– que igualment exposen al Celler de l'Art, marcant la pauta del que són els nous camins de la pintura. Aquesta peculiar galeria es troba darrere l'Ajuntament de Blanes i era ni més ni menys que un vell celler de vi abandonat i inservible que va il·luminar la idea d'anomenar-lo com en els seus orígens, Celler, però en aquest cas d'art, i no de vi...."*

Cap de noia amb fulles. Ricard Ferrer
Fresc sobre arpillera, 1998. Mides 30x40

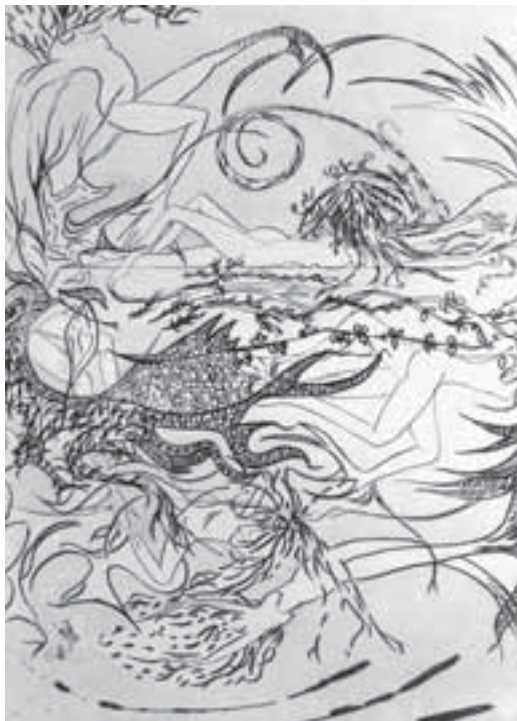
El Celler d'Art va néixer com un centre artístic i cultural, obert a noves perspectives i tot tipus d'activitats, on s'oferien mostres de pintura i diverses activitats com *performances*, instal·lacions, fotografia, recitals de poesia, teatre, dansa, concerts de música, conferències, passis de vídeo... Hi van passar artistes com Ricard Ferrer, amb la seva obra tan clàssica com avantguardista, en fotografies Anna Barnés i Carme; també el grup de dansa contemporània La Nau - 18 amb l'obra *Intermetzo*. Es van poder veure els treballs conceptuals de Ramon Parramon de Vic, Juan Carlos Robles de Sevilla, Serafín Rodríguez de Gijón, Toni Cabau de Lleida, les pintures i dibuixos de Manuel Monte de Barcelona, José Manuel Martín de Saragossa i Anna Canals. També es van fer intercanvis d'artistes en diverses galeries com: la Galeria 4 Gats de Ferran Cano de Palma de Mallorca amb els artistes Bernat Sansó, Pere Benna'ssar, Magdalena Duran, Jaume Prohens i Biel Capllonch, reconeguts actualment dins del panorama artístic. També hi va haver intercanvi amb la galeria Expo de Berlín amb l'artista Judith Brunner. Les lectures de poemes varen ser de diverses tendències des del recital de poesies a càrrec de Victoria del Río a la lectura i comentaris de poemes de Viçenc Altaió, Arnau Pons i Josep Sala Valldaura i la *performance* dedicada a Joshep Beuys per Lindy Annis de Nova York.

El Celler també va ser un lloc de trobada per a molts artistes, on es parlava d'art i de problemes socials del moment. Àngel Planells s'hi passava moltes estones parlant amb els joves artistes. Deia que s'hi sentia

a gust en aquell lloc. Com que el Celler es feia petit per a les activitats que es volien fer es va obrir un altre espai anomenat popularment "El Taller"; una mena de tallers temporals que van ser utilitzats per diferents artistes, entre ells l'escultor Jaume Canet de Mallorca, el fotògraf Joan Marín, en pintura Manel Rojas i Roser Portell i en el camp de la videoinstal·lació Lluís Múrcia, entre d'altres de Blanes. A part de la funció de tallers, encara avui és un lloc de trobada d'artistes joves com Marc Cano, Héctor Agustí i Sergi Ros, que treballen amb imatge digital, Nene Coca, un artista polivalent, i el grup de música experimental Lizipains...

Al "Taller" han sorgit diferents tipus d'iniciatives com la Coordinadora per la Defensa de Blanes, que va lluitar per salvar la Punta de Santa Anna amb l'eslogan "No al port". També s'ha format el Group Public Projects, que es defineix com un col·lectiu artístic social, considerat per als mitjans de comunicació com a precursor de l'art social a l'Estat espanyol, i el Festival de Música Avançada i d'Art Multimèdia a la Cala Boadella, amb la finalitat de recollir diners per a la Fundació Lluita Contra la SIDA de l'Hospital Universitari Germans Trias i Pujol (Can Ruti), que enguany en la seva 7a edició han assistit unes 2.500 persones. La premsa es va fer ressò de les activitats del Celler d'Art en més d'una ocasió.

El crític d'art Jaume Fàbrega va escriure un article al "Punt Diari", el 16 de gener de 1987, titulat *Avantguarda gironina a Blanes.* "El Celler d'Art de Blanes –i ho he escrit en altres ocasions–, és el lloc d'encontre de l'art contemporani –i altres activitats centrades en la plàstica– en aquesta ciutat turística - industrial de la Selva, en detriment de greus mancances institucionals en aquesta matèria. Però és important que les iniciatives surtin de baix i que, posteriorment, hi hagi un suport públic –que, naturalment, no cobreix pas totes les despeses professionals– cosa, no cal dir-ho força lamentable. No obstant això, aquí tenim aquesta magnífica exposició, fruit del coratjós treball de Selvaggi i Serrano Bou. Els quals, altrament, han hagut de lluitar i han reeixit –amb l'exigüitat del local Celler d'Art, del qual un cop agençat de nou i directament per ells, n'han tret el millor partit possible".

Ninfes. Mayte Vieta i Barragan
Tinta Xina 40x50

Aquest article fa referència a l'exposició Avantguarda Gironina, en la qual varen participar 17 artistes de les comarques gironines i es va editar un catàleg de la mostra. He de dir que el dia de la inauguració d'aquesta exposició, que va tenir un gran ressò a la premsa de Girona i Barcelona, cap representant de l'Ajuntament va assistir a l'acte d'obertura; però sí, en canvi, que varen assistir el mateix dia a l'obertura de les exposicions del Rusc d'Art i a la Casa del Poble. Aquestes actituds ens demostren la poca sensibilitat i la falta de suport que hi ha de l'art alternatiu.

En aquests moments els espais de què disposem els artistes són **L'Arcada**, la **Sala M. Lluïsa García Tornel** i la sala de **La Biblioteca**, cedida per "la Caixa". **L'Arcada** és una galeria amb un propòsit totalment comercial, la trajectòria artística que segueix és la mateixa que la Casa del Poble, però presentada amb un altre embalatge. La galeria no està oberta als artistes joves ni als artistes locals. La seva aportació al panorama artístic i cultural dels artistes blanencs és nul·la. M. Lluïsa García Tornel va cedir la seva propietat del carrer Ample per transformar-la en un espai per exposar i per a la cultura a l'Ajuntament de Blanes. El

primer que es va adequar van ser las sales de dalt de la casa, que varen ser ben acollides pels artistes, però l'alegria va durar ben poc. Ben aviat van passar a transformar-se en oficines. El artistes locals no vàrem reclamar ni fer pressions, vàrem callar, no dubto que individualment es reclamés, però no es va fer oficialment ni col·lectiva. Està ben clar que els artistes no estem units, ni som un col·lectiu campí qui pugui... encara que oficialment consta que sí. Darrerament s'ha obert la sala de baix amb al nom, **Sala M. Lluïsa García Tornel**. Aquest espai consta de bones instal·lacions i és un lloc ampli i adequat per a qualsevol tipus d'activitat. La programació de la sala és eclèctica i en aquests moments supleix les funcions de la Casa del Poble amb els seus artistes.

La Sala de **La Biblioteca** de l'Ajuntament més o menys porta una trajectòria similar a la Sala García Tornel. Hem de reconèixer que, de no tenir sales institucionals a disposar-ne, ha millorat la situació. És curiós llegir l'article que va fer el crític d'art Jaume Fàbrega sobre l'exposició "Mostra d'Artesania i Art Blanenc" en "El Punt", el 30 de juliol de 1987 i comprovar com és de vigent en aquests moments. L'encapçalament de l'article *Art a Blanes: un repte*,

"Fins ara, qualsevol observador desapassionat ha pogut observar, a Blanes, la misèria de la política artística de l'equip municipal sortint, tot i que potser hi havia signes d'algun canvi frustrat per mancances de l'anterior equip de cultura, que s'interessava per organitzar exposicions i manifestacions d'art i es quedava a mig camí i en l'incompliment d'enunciats."... "La Mostra d'Artesania i Art Blanenc, inaugurada –com un llegat– pel nou Ajuntament. La seva barreja indiscriminada entre obres interessants –escasses, però significatives, artesania, i mer art decoratiu pot satisfer el suposat deure en què es creu un Ajuntament de complaure tothom (hi són tots, ningú no n'és exclòs, etc...) però no respon a cap política artística coherent, que això sí a la llarga és una responsabilitat de qualsevol institució. O, si de cas, es poden organitzar aquesta mena de manifestacions si, prèviament o al costat (sense barrejar-ho), se m'organitzen de més incisives, i on siguin els professionals (i no els polítics, que prou feina tenen a organitzar i a gestionar) els qui seleccionin i facin propostes.... Per això el nou equip municipal, dins aquest camp, té un gran repte: 1- ajudar al fet de tornar a situar Blanes amb el pes específic que es mereix, en l'art per la seva gran tradició cultural, potenciant coses ja emergents. 2- solucionar el tema de les sales/espais municipals per a l'art, no limitar-se a oferir espais o organitzar l'eclecticisme (com el d'aquesta mostra), sinó a oferir, a través dels professionals, alternatives artístiques."

A la segona Mostra d'Art de la Mediterrània, que es va celebrar aquest estiu a Blanes, amb quaranta artistes "**contemporanis**" de Mèxic, Argentina, Rússia i d'arreu de l'Estat espanyol, només hi havia convidat un artista amateur en representació de tots els artistes de Blanes. Comentava un artista, que exposava a la Sala M. Lluïsa García Tornel, que a les inauguracions ara hi van més polítics i representants d'associacions de veïns que artistes. Per Nadal del 2000, els botiguers de Centre Vila, conjuntament amb l'Ajuntament, varen proposar als artistes que deixessin una obra per exposar-la als aparadors de les botigues del centre. Es va convocar

*Porta Retrat. Quim Serrano i Bou
Mixa 80x60*

una reunió per carta i només hi vàrem acudir dos artistes, la mare d'una artista i un senyor que feia treballs d'artesanía. Finalment, es va suspendre per falta de convocatòria. ¿Per què els artistes no acudeixen a les convocatòries de les institucions? Què ha passat?

Blanes té un **potencial d'artistes extraordinari**, que molts pobles se sentirien orgullosos de tenir: Artistes destacats tant en la pintura clàssica com avantguardista, artistes que treballen l'escultura, fotografia, art multimèdia, instal·lacions, *perfor-mances*, cinema i vídeo, artistes del món del teatre, la música i la dansa... La majoria d'ells el que tenen en comú és que són més coneguts a fora que a casa. L'artista Mayte Vieta és una de les artistes joves blanenques que més ressò té a nivell nacional. En canvi, cap galeria o institució local li ha ofert cap exposició. Per què no hi ha interès ni suport per als artistes contemporanis? La vida "cultural" de Blanes ha estat enfocada sempre de cara al passat i d'esquenes al futur; pateix un mal de fa molts anys que ens ha portat a aquest desinterès i a l'estat de buit en què es troba tot el que es refereix a l'art contemporani. ¿Per què a Blanes no hi ha un lloc per mostrar les noves tendències culturals? D'artistes, ja n'hi ha i gent interessada en aquests tipus de manifestacions artístiques, també. ¿Què és el que falla?

Obra de Mayte Vieta i Barragan

L'actitud de les galeries es pot entendre, perquè el seu interès principal ha estat sempre comercial, tot i que per fer una excepció i mostrar l'obra d'un artista jove local un cop a l'any, no hi perdrien tant i estimularien la vida artística de la vila. En canvi, les institucions, a part de les exposicions que ja ens mostren una part de l'expressió de l'art, haurien d'apostar també per un art més arriscat i compromès amb els nostres temps i oferir espais alternatius al marge de les propostes convencionals que ens servien per gaudir d'altres manifestacions de l'art i no quedar-nos estancats amb una visió unilateral.

Quim Serrano i Bou.

Artista i membre fundador del Group Public Project

Dossier: Vida artística a Blanes en els últims 20 anys

Les preguntes són les respotes. De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes

A N T O N I O

S E L V A G G I

*Il passo della nebbia. Antonio Selvaggi
Tinta Xina damunt paper 65x60*

Als qui s'esperen un article erudit, cronològic, acuradament documentat, suggereixo saltar ja al proper article. Els qui estan oberts a un altre tipus de relació entre els mots, que s'asseguin tranquils i donin a les paraules el temps necessari per a la reflexió. M'agradaria aprofitar l'oferiment d'aquesta plataforma per raonar al voltant d'unes preguntes la resposta a les quals sempre és aventurada, incerta i personal.

El títol general d'aquest escrit suggereix un recorregut lineal, des del passat cap al present, en la vida sociocultural blanesca. Però, en lloc de passar a vol ras damunt aquest espai de temps que se'ns mostra com una línia recta que hem de recórrer pas a pas, un després de l'altre, ens hi capficarem com si es tractés d'una esfera; un lloc sense principi ni final, sense abans ni després, un indret de simultaneïtat que ens permetrà constatar com, bàsicament, tot i l'aparença de moviment i transformació, les coses no han canviat i sempre estan presents, iguals, immutables sota la màscara del temps, quan ens girem a mirar-les. Els sentits ens enganyen. De fet, qui ens assegura que les cadires i la taula del menjador continuen existint quan deixem de mirar-les tot tancant la porta mentre en sortim? Estem parlant de cadires, objectes físics, tangibles, amb una corporeïtat, un volum, una massa, un pes

específic. Objectes comuns dels quals tothom es construeix, sense gaires esforços, una imatge mental. No obstant la familiaritat de l'objecte, la imatge mental construïda difícilment serà la mateixa en persones diferents. Encara més; no serà la mateixa tampoc en dues persones que abandonin el mateix menjador amb les mateixes cadires i taula.

Si acceptem aquesta premissa, aquest principi d'indeterminisme, demostrable en la física quàntica, el primer interrogant que ens hem de plantejar per poder parlar de l'evolució de l'art a Blanes és: Què entenem per Art? O, si volem acotar encara més, hauríem de dir: de què estem parlant quan parlem d'art a Blanes? Podem enfocar la resposta de maneres diferents. Podem parlar de les persones que, des del seu nivell de compromís, s'han erigit com a actors, amb més o menys paper; responsables de les manifestacions artístiques. També podem parlar de les mateixes manifestacions artístiques que s'han materialitzat durant aquest període. Podríem analitzar la implicació de les diferents institucions i les polítiques culturals fomentades durant aquests 20 anys. I, també, podríem analitzar la participació del públic a les diferents ofertes que s'han anat creant. Per acabar, també podem cercar els canvis provocats en la teixit urbà blanenc.

Comencem pel final. Si mirem com ha canviat Blanes en els últims 20 anys, és de rigor fixar-nos en una data: 1999, aproximadament, és una data significativa. És l'any dels grans canvis urbanístics. Es creen i es milloren els accessos viaris a Blanes. El polígon industrial s'omple de grans superfícies comercials. Les rotondes creixen i es multipliquen, també es milloren alguns carrers i places. Tota aquesta ebullició d'obres civils deixa al seu pas també alguna creació artística. Per fi l'escultura pública, urbana, comença a ocupar tímidament els espais públics compartint protagonisme amb alguna font. Però, si no ens deixem enlluernar per l'esplendor d'aquestes obres faraòniques i mirem el teixit urbà petit de la vila, si ens centrem en les infraestructures, en els receptacles on la cultura, l'art, en tots els seus aspectes, s'expressa i es realitza, què trobaríem?

Les sales d'exposició, a excepció del nou espai públic del carrer ample, continuen essent dues. El teatre Fortuny va desaparèixer i, de moment, encara només tenim un projecte per a teatre. Les sales per a assaig teatral i per a representacions, com molt bé ho descriu en Josep Alum en el número anterior d'aquesta revista, senzillament no existeixen i tot el que es fa en aquest terreny és fruit de l'esperit de col·laboració, d'improvisació i de sacrifici d'alguns. La música, la dansa, no tenen espais per a manifestar-se... No vull entretenir-me gaire sobre la llista de les mancances infraestructurals del poble, cadascú té suficients coneixements per ampliar-la o rescirure-la al seu gust.

*Instal·lació en el Celler d'Art
Foto: Group Public Project*

Però, un cop comparades ràpidament les infraestructures culturals presents en el Blanes del 1980 i el d'avui, si ens preguntem: Què ha canviat? Hauríem de contestar: bàsicament res! Aquesta constatació ens obre la porta a una altra pregunta: per què? Per què les coses no han canviat? Quina ha estat, al llarg d'aquests 20 anys, la implicació de les diferents institucions i quines les polítiques culturals fomentades?

Només ens cal fixar-nos en les manifestacions artístiques que Blanes genera i consumeix per fer-nos una idea del que s'ha entès i s'entén per Art des de l'Ajuntament. Un esbart de dansa molt bo, unes bandes i orquestres igualment bones, fires d'artesanía, culinàries, del vaixell usat, una hora del conte, una festa major opulenta... Però, sense treure importància a tot el que des de sempre existeix i funciona, què s'ha fet per donar suport i sortida a les necessàries exigències expressives dels nous creadors? On són els museus, les col·leccions públiques i privades, les biennals o certàmens per fomentar el debat i les ocasions per ensenyar el que cadascú crea. On són les beques per a la creació entesa en

tots els seus sentits, els premis literaris, sense oblidar-nos del ja consolidat premi Recull, les ajudes a les gestions privades d'espais dedicats a la cultura?

Sense voler pecar de sentimentalisme, crec que és de rigor recordar com el "Celler d'Art", un espai autogestionat de creació i experimentació d'art d'avantguarda creat el 1985 en el si del qual havíem pogut presenciar des de *performances* a dansa contemporània, a exposicions d'escultures ambientals, conceptuals i de les paraules, va haver de tancar, després de 8 anys de trajectòria, per falta de fons davant la negativa del consistori per aportar la quantitat de diners necessària (consti que estem parlant d'unes 300.000 ptes. anuals).

I ja que parlem d'art contemporani, per què no analitzem, a través de les persones, els artistes, quin tipus d'art s'està fent i ensenyant a Blanes? La reflexió que enceto és, més que res, un diàleg senzill, un discurs íntim, conduït en veu baixa, amb l'esguard posat en les arrugues, no sempre físiques, que els anys han deixat damunt la pell de Blanes.

Durant aquests últims 20 anys a Blanes, he conegut moltes persones que vivien i protagonitzaven, senzillament, professionalment, apassionadament, l'escena artística blanenca. No nomenaré tal o tal altra persona (tot i tenir molts noms a la boca i al cor per a citar), ni criticaré obres i autors. L'art no és unes obres; uns quadres, uns músiques, uns moviments de ballet, uns mots escrits damunt qualsevol suport, un alè de vent que transmet sensacions. L'Art és, sobretot, al meu parer, una manera d'entendre la vida. Un compromís amb un mateix, amb els propis ideals, amb el temps i la vida. És una reflexió contínua sobre la condició humana, l'art del dubte perpetu. L'artista com a creador de continguts i eines per a entendre la realitat ha suplantat al creador d'objectes per a la contemplació. La realitat es construeix avui a una velocitat vertiginosa. No hi ha temps ni espai per a la reflexió. Les convencions socials, el principis ètics així com els *modus vivendi* estan canviant contínuament. L'artista, des de la seva posició privilegiada, té el deure, l'obligació, d'analitzar els esdeveniments, de formular les preguntes, de crear dubtes, de replantejar les definicions. Pot l'art transformar la realitat? Certament l'art pot ajudar a construir-la, partint d'una entesa de la realitat definida no només en funció dels interessos dels qui gestionen els poders fàctics d'aquest món, sinó que englobi totes les realitats socials.

Foto: Group Public Project

Què hi ha de tot això en el Blanes actual? On creen i ensenyen les seves obres els artistes de rabiosa contemporaneïtat? És cert que uns quants viuen o treballen a Blanes però, Blanes, què en sap d'ells? Fa molt de temps, molts anys, que no puc assistir a Blanes, tret d'alguna manifestació puntual, i no per falta de ganes, a una exposició interessant; sigui aquesta d'artistes blanencs o de fora. D'altra banda és deure reconèixer que aquest és un art necessàriament minoritari, el gust del qual, crític, pertorbador; gens anestèsic, sembla massa àcid per a molts paladars. Perquè en el fons es tracta d'això. A Blanes no hi ha públic per aquest tipus d'art. No és una novetat. Avui com 20 anys enrere, les persones que es desplacen per participar en moments creatius solen ser sempre les mateixes. La mateixa gent coincideix en les diferents manifestacions artístiques i, generalment, no solen ser gens nombroses. I, sense la participació del públic, sense el suport econòmic de les institucions, l'art, que hem definit com a socialment compromès, minoritari, que no genera beneficis immediats ni quantificables en monedes, és un art destinat a desaparèixer.

Si ara, després d'aquesta senzilla i breu reflexió, ens plantejem de nou la pregunta inicial que ha donat peu a la reflexió: De què estem parlant quan parlem d'art a Blanes? Jo diria que estem parlant d'un art immobiliari. Un art les manifestacions del qual continuen essent les mateixes ara com 20 anys enrere. Un art anquilosat en el passat i, per això, passat ell també. Estem parlant d'un art complaent, burgès, comercial. Estem parlant d'un art de saló, que omple els buits de les converses de sobretaula i, tot i això, estem parlant, sobretot, d'un art quasi absent, invisible, impalpable... innecessari.

En el passat, Blanes va destrossar el seu litoral en nom d'uns diners ràpids i fàcils aportats per un turisme de massa. Avui, a tota llum i sota qualsevol angle, l'aposta que Blanes ha fet sembla ésser la mateixa. Un creixement econòmic ràpid vinculat al boom urbanístic i lligat a la indústria de l'oci. De fet, no es pot entendre d'altra manera quan, tot i l'esperit d'erigir-se a la categoria de capital de comarca, busca en el creixement urbanístic i en la construcció de parcs temàtics, la justificació al seu nou estat. De nou les obres grandioses, amb una rendibilitat ràpida i fàcilment justificables. El tot en detriment d'una aposta més humanista, més a prop de les persones, rendible en un futur no gaire llunyà.

Com deia el savi: si vols beneficis ràpids, planta arròs. Si els vols a mig termini, planta un arbre. Si els vols a llarg termini, inverteix en les persones. Això és el que no ha canviat gens a Blanes. Si ens situem en el centre d'aquesta hipotètica esfera del desenvolupament de Blanes en els últims 20 anys, com deia al principi de l'escrit, les coses importants no han canviat. Han canviat els actors i els espectadors. Els marcs de referència són en un procés continuat de transformació però, llavors com avui, no s'inverteix en les persones. Persones que, llavors com ara, són presents i estan lluitant per viure i donar sortida a la seva pràctica artística.

Estic segur que molts de vosaltres haureu formulat preguntes i trobat respostes diferents i que el vostre raonar desemboca en altres conclusions. Vull remarcar el caràcter absolutament personal, subjectiu i partidista d'aquestes reflexions i, sincerament, espero que el temps, a curt o llarg termini, em faci rectificar les meves posicions.

Antonio Selvaggi.

Artista i membre fundador del Group Public Project

L'evolució del paisatge blanenc en el període 1861-1998

I S I D R E S E R R A I C E R V A N T E S

Autor: Desconegut
Procedència: AML

El paisatge d'un territori mai es repeteix. El que avui veiem no és igual al que vèiem ahir, ni serà igual al que veurem demà. Certament, quan hom observa l'actual paisatge del municipi de Blanes costa d'imaginar un passat no gaire llunyà en què vinyes, camps de cereals i boscos esdevenien el veritable element definidor de l'espai. I és que a cada època històrica li correspon un determinat model paisatgístic que, sense cap mena de dubtes, ve condicionat per la realitat socioeconòmica del moment. El gran dinamisme que presenten els paisatges implica una transformació dia a dia i, per tant, un procés de construcció en constant evolució. Però alhora, en tant que construcció històrica, també conté les empremtes de les diverses societats que s'han succeït en el temps: *“en un mateix paisatge trobem sempre retalls d'èpoques diferents, sobreposats i barrejats com a resultat de les diferents històries o persistència de processos molt variats”* (González Bernáldez, 1981). Malgrat que l'anàlisi del paisatge ha patit una llarga evolució conceptual sota múltiples escoles i percepcions¹, aquesta “temporalitat” del paisatge ha estat present en gairebé tots els estudis des que els geògrafs i naturalistes alemanys de finals del segle XIX començaren a parlar de l'anomenat **paisatge geogràfic**.

Precisament tot això serà el que s'intentarà d'analitzar en aquest article, és a dir, l'evolució del paisatge de Blanes en un marc temporal clarament definit, de mitjans segle XIX fins l'actualitat. Bàsicament hi ha dues raons que justifiquen que aquest estudi comenci al 1861 i no a mitjans del segle XX², que és el més freqüent. En primer lloc, és en aquest període quan trobem un domini absolut de les estructures econòmiques de tipus antic o tradicionals i, per tant, també dels “paisatges tradicionals” (a mitjans del segle XX ja comencen a aparèixer elements o processos que es poden considerar com a “moderns” i, en conseqüència, propis del paisatge actual). En darrer terme, disposem de la font d'informació necessària per efectuar dit estudi (i això no sempre és així): l'Amillament de Blanes del 1861.

Blanes 1861

Per a la reconstrucció del paisatge dominant a Blanes a mitjans segle XIX s'han utilitzat els anomenats “**Amillaraments**”. Es tracta d'una font de tipus fiscal que permet establir l'evolució aproximada de l'estructura de la propietat de la terra i la distribució dels conreus i del parcel·lari municipal³. En realitat, per fer un símil amb les fonts fiscals actuals, l'amillament esdevindria la Contribució Urbana/Rústica actual. L'aplicació i la recaptació es feia per un sistema de quota. El Ministeri d'Hisenda fixava, cada any, la quota que corresponia a cada província, i les diputacions les repartien entre els diferents ajuntaments. Les juntes pericals de cada municipi establien els preus que havien d'aplicar-se per cobrar la quota que s'havia assignat a la vila. Després els perits classificaven les terres en classes (tipus de conreu) i qualitats, i calculaven el terme mitjà del producte i les baixes d'explotació per unitat de superfície de cada classe i qualitat (l'anomenada *Cartilla Evaluatoria*). A continuació es feia una avaluació de la riquesa a partir de la declaració jurada dels propietaris (*Amillaramiento*). Tot plegat es coneixerà amb el nom de “*Padrón General de riqueza*”.

La informació que contenen dits amillaraments i la seva estructuració, tot i que varia segons el municipi, tendeix a tenir moltes similituds. En tots els casos en les primeres pàgines del document es descriu: l'any de confecció del document, el municipi amillarat, la composició de l'ajuntament i de la junta pericial, la cartilla avaluatòria i les mesures d'extensió agrària utilitzades. En els darrers fulls, en canvi, hi sol constar el resum de l'amillament. És a dir, l'extensió de les terres de cada classe i qualitat, el total de finques rústiques i urbanes, el total de propietaris de finques rústiques i urbanes i el total de caps de bestiar. També hi apareix el producte total, les baixes per explotació i el líquid imposable, el producte líquid imposable total, el contingent assignat al municipi i la quota aplicada. Per a l'elaboració d'aquests resums l'amillament es basava en declaracions jurades que s'efectuava a tots els propietaris del municipi. És per això que sempre hi trobem el nom i el cognom del propietari (tan sols en alguns casos es distingeix entre veïns i forasters, indicant en aquest cas el seu lloc de residència); l'extensió, la qualitat i la classe de la terra de les parcel·les de cada propietat, amb la seva ubicació; els caps de bestiar i les cases de pagès i les propietats urbanes de cada propietari.

Paisatge tradicional, paisatge agrari...

L'amillament de Blanes de 1861 registra 1357'27 ha de terres⁴, de les quals 889'43 corresponen a terra cultivada (336'59 ha de cereals, 522'88 ha de vinya i 29'96 ha d'horta) i 467'89 ha a terra no cultivada (168'93 ha de matollar; 109'4 ha de sureda, 11'66 ha d'alzinar, 123'66 ha de pineda, 18'49 ha d'albereda i 35'75 ha d'erm). És a dir, que un 65'53% del municipi estava cultivat i un 34'47% pertanyia a terres no conreades⁵.

D'entre les terres cultivades s'aprecia el domini de la vinya (58'79% de la terra cultivada) sobre els cereals (37'84%), contràriament al que s'ha pogut observar als municipis veïns de Malgrat, Palafrúls i Tordera. L'existència de zones més o menys muntanyoses explicarien, per una part, el predomini de la vinya sobre els cereals i, per l'altre, que quedessin masses forestals importants (56'25% de les terres no cultivades). L'horta, en canvi, ocupa una extensió molt reduïda (concretament el 3'37%). De les terres no cultivades cal dir que estaven majoritàriament ocupades per boscos o pels seus estadis de degradació, és a dir, matollars⁶ (36'11% de les terres no cultivades). Sembla bastant probable que molts dels matollars descrits no fossin res més que antigues vinyes abandonades⁷. Pel que fa als boscos, pinedes i suredes eren les comunitats forestals més ben representades. Aquest fet comparteix moltes similituds amb la situació actual, encara que s'ha d'assenyalar que avui dia les sureres solen aparèixer barrejades amb pins, formant boscos mixtos. L'alzinar devia ocupar les zones més humides del municipi, encara que rarament formaria

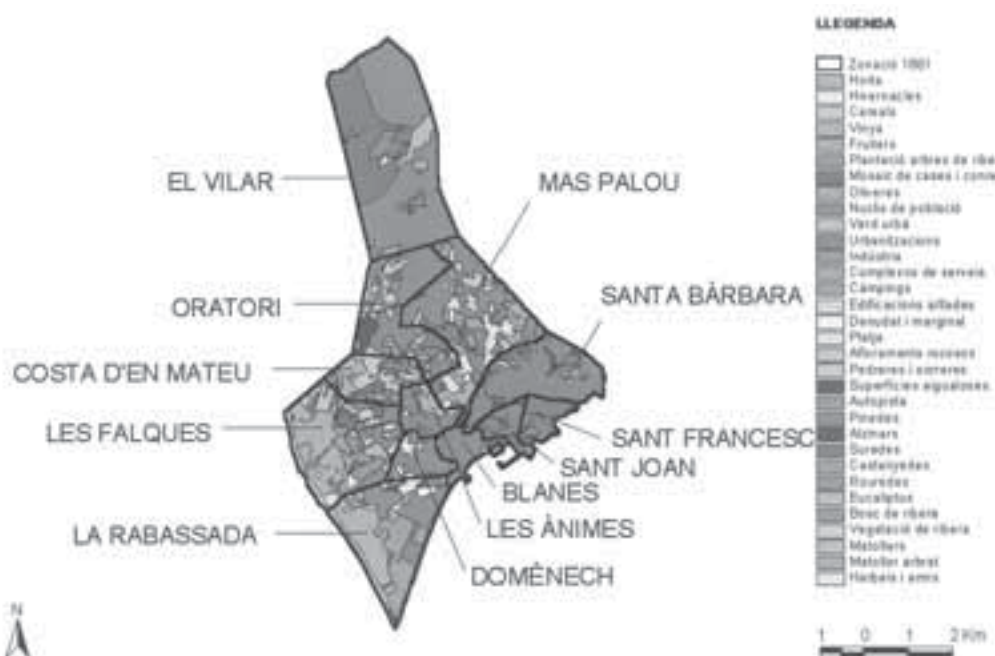
RECERQUES

masses compactes (només representaven el 2'49% de les terres no cultivades). Els erms també ocupaven una extensió molt modesta (7'64%). En aquest cas es tractaria de zones ermes reals (platja, costa rocallosa o les nombroses zones humides que encara es conservaven a mitjans del segle XIX), ja que boscos i matollars⁸ queden ja suficientment detallats en les categories anteriors.

Taula 1: Distribució dels usos del sòl de Blanes en el 1861

Classe	Superfície (ha)	% sobre el total de la terra amillarada	% sobre sup. cultivada/no cultivada
Cereals	336'59	24'80	37'84
Vinya	522'88	38'52	58'79
Horta	29'96	2'21	3'37
TOTAL sup. cultivada	889'43	65'53	100
Matollar	168'93	12'45	36'11
Sureda	109'40	8'06	23'38
Alzinar	11'66	0'86	2'49
Pineda	123'66	9'11	26'43
Albereda	18'49	1'36	3'95
Erms	35'75	2'63	7'64
TOTAL sup. no cultivada	467'89	34'47	100
TOTAL sup. amillarada	1.357'27	100	76'17

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Amillament de Blanes de 1861.

Zonació dels usos del sòl

En l'Amillament de Blanes del 1861 es distingeixen fins a uns 90 topònims. Atès que aquesta xifra resulta molt difícil de manejar a l'hora d'efectuar l'estudi del paisatge del moment i, sobretot, amb l'objectiu d'efectuar una comparació amb el paisatge dominant el 1998, s'ha optat per resumir tots aquests "llocs" en 12 àrees. Aquestes "àrees" vindrien a ser unitats de paisatge, és a dir, zones amb elements coincidents des del punt de vista paisatgístic. La divisió del municipi en les anomenades "entitats de població" aconsegueix, més o menys, aquesta finalitat. A més, té l'avantatge de tractar-se d'unitats administratives que no han patit transformacions des de la seva creació.

Taula 2: Zones dels cultius segons l'amillament de Blanes el 1861

Entitat	ha	%	Rals	%
El Vilar	328'69	24'22	85.120	14'55
Oratori	99'96	7'37	29.063	4'97
Costa d'en Mateu	60'00	4'42	29.812	5'10
Mas Palou	243'10	17'91	80.149	13'70
Les Falques	126'01	9'28	100.042	17'10
Rabassada	165'94	12'23	139.383	23'82
Ànimes	57'73	4'25	29.278	5'00
Domènech	32'23	2'38	12.777	2'18
Blanes	18'31	1'35	14.825	2'53
Sant Joan	27'41	2'10	5.539	0'95
Santa Bàrbara	141'39	10'42	34.994	5'98
Sant Francesc	11'98	0'88	3.335	0'54
Desconegut	44'52	3'28	21.026	3'59
TOTALS	1357'27	100	585.140	100

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Amillament de Blanes del 1861.

La zona anomenada "**El Vilar**", amb 328'69 ha, esdevé la més gran del municipi de Blanes (un 24'22% de la superfície amillarada). En el seu interior s'han distingit fins a 8 topònims: Santuari del Vilar, Miralles, La Sureda, Ca l'Aimeric, Sant Pere del Bosc, Can Monic i el Mas Miret. Es tracta d'una zona muntanyosa situada a l'extrem nord del terme municipal i, per això, malgrat la seva grandària, no era la que més contribuïa (85.120 rals, el 14'55%). La vinya era el cultiu dominant (91'78 ha, 27'92%); entre les no cultivades cal destacar que les suredes i les pinedes (98'8 i 67'52 ha) eren l'altre element dominant de la zona, tot i que també s'observen grans extensions de matollars (61'96 ha, el 18'85%)⁹. La presència dels cereals, normalment al costat dels grans masos, era simbòlica (4'60 ha, l'23%), com veurem més tard, esdevindrà un fenomen que es repetirà al llarg de totes les zones estudiades del municipi.

El sector de l'**Oratori**, a sota mateix de la zona del Vilar i fent frontera amb el terme municipal de Tordera, ocupava 99'96 ha (el 7'37%). La seva contribució era de 29.063 rals (el 4'97%) i aplegava els següents subsectors: Les Planes, Can Bruno, Puig de Montells, Can Jofre, Can Peixet, Can Montells, La Dona Morta i Can Paiella. Es tracta d'un sector de transició entre les zones muntanyoses del Vilar i Tres Turons i el

RECERQUES

sector de plana que s'estén al marge esquerra del riu Tordera. Per això el cultiu dominant és la vinya (67'04 ha) que, en comparació amb la zona anterior, veu reduïda les superfícies de boscos (11'61 ha de pinedes, 4'35 ha d'alzinars i 3'88 ha de suredes) i de matollars (1'42 ha). En canvi els cereals guanyen una mica de protagonisme (10'65 ha), i esdevenen el segon cultiu en importància.

La **Costa d'en Mateu** seria l'altre punt de transició fins a la zona cerealista de les Falques. Aquí el relleu és bàsicament planer; bé que amb algunes petites ondulacions. La seva extensió total era de 60 ha (el 4'42%) i el seu valor de 29.812 rals. El nombre de subsectors s'amplia notablement en relació amb les dos zones anteriors: Mas Florit, Mas Cremat, Ca la Guidó, Mas Cunill, La Costa d'en Mateu, El Maset, Replà de Cuní, Pla de la Roureda, Can Tarrassà i Can Guillaú. Com a conseqüència del que s'ha dit anteriorment els terrenys dedicats a cereals (35'24%, el 58'74%) superen per primera vegada els dedicats a la vinya (20'2 ha, el 33'67%). L'aparició de l'horta, encara que residual (0'22%), ens indica ja un cert canvi respecte de les dues zones anteriors. Les espècies forestals i els erms són ja pràcticament inexistent i, per això, la presència de matollars (3'64 ha) també s'ha de relacionar amb l'abandonament de les vinyes.

El sector de **Les Falques** esdevé l'avanç d'una de les zones més productives del municipi, la Rabassada. Sota mateix de la Costa d'en Mateu, els seus terrenys s'estenen al llarg d'un sector molt planer però amb una lleugera pendent ascendent a mesura que s'endinsa cap al centre del terme municipal. La seva extensió és de 126'01 ha (el 9'28% de la superfície amillurada) i contribuïa amb 100.042 rals. Per tant, es tracta d'unes terres bastant productives. En el seu interior es situa el Pla de Roig, el Molí de Roig, el Pla de la Roca, el Molí de la Roca, les Falques, el Pla Devall, el Mas Trull i la Sénia. En aquest sector el domini dels cereals (99'12 ha, el 78'66%) sobre la vinya (17'57 ha, el 13'94%) és absolut, i l'horta segueix apareixent de manera residual (el 0'04% dels cultius). En canvi hi ha 5'1 ha d'albereda (4'05%), la fusta de la qual s'utilitzava en les drassanes del poble o per a la construcció de cases. Es tracta d'una espècie que requereix d'alts nivells d'humitat en el sòl i, per això, no és d'estranyar que en tot el municipi de Blanes només aparegui aquí i a la Rabassada. D'entre les espècies arbòries ja només es manté la pineda (1'22 ha, el 0'97%), i matollars i erms ocupen un lloc poc rellevant dins el conjunt de la zona, amb un 1'98% i un 0'37%, respectivament.

El naixement urbanístic ha estat exponencial. El que a principis de segle eren camps de cereals i vinyes, ara esdevenen cultius de formigó.

Perspectiva de Sant Francesc des del Convent. Les vinyes es comencen a abandonar i s'inicia un procés de forestació que culmina amb la imatge actual: "pinus, pinea" i "domus".

Sens dubte la **Rabassada** era, des del punt de vista agrícola, la zona més productiva del municipi. Ocupava 165'94 ha, el 12'23% de la terra amillarada, però produïa 139.383 rals, el 23'82% de la contribució. Tres elements relacionats amb la seva ubicació en el marge esquerre de la punta del delta del Tordera expliquen la seva situació privilegiada com a zona agrícola: 1) terrenys totalment planers i, per tant, fàcils de cultivar; 2) sòls molt fèrtils per l'origen sedimentari dels materials; 3) gran disponibilitat d'aigua. Dins la Rabassada es poden distingir els següents topònims: S'Abanell, Mas Marull, Pla de la Plantera, la Plantera, Camps dels Roures, Pla de la Tordera, Rabassada i Can Ferrer del Puig. En el conjunt de l'àrea s'observa com la vinya conserva un pes molt semblant al que tenia en les Falques (12'16%). Els cereals, en canvi, pateixen una sobtada davallada (54'53 ha, el 32'86%) en favor de l'horta, en primer lloc, però també de l'albereda i de les pinedes. L'horta ocupava 22'29 ha (el 13'43%), una xifra gens menyspreable per

tractar-se d'un sector una mica allunyat del poble. A més, existia alguna parcel·la de més de 5 ha, la qual cosa fa pensar en una explotació que anava més enllà de l'autoconsum. És aquí on l'albereda troba també el seu medi més favorable; les 12'88 ha (el 7'76%) existents esdevenen la xifra més alta de tot el municipi.

A primer cop d'ull pot sobtar l'existència, en aquest context, de 12'36 ha de pineda (el 7'75%). Es tractava de pins pinyoners que van ser plantats al llarg de S'Abanell per evitar la intrusió de les dunes dins els camps de cultiu. Aquests pins, alguns dels quals encara es conserven, més tard van donar nom al barri que aquí s'aixeca, "els Pins". Les 2'34 ha d'alzinars se situarien al nord del sector de la Rabassada, en el límit amb el sector de Domènech. És allà on, a la zona coneguda com el Racó d'en Portes, hi ha uns petits penya-segats on dominen les alzines i, pel que sembla, al 1860 també. Les 4'17 ha de sorolls segurament es podrien relacionar directament amb el sorral de la platja i a les zones aiguales del delta. En darrer terme, apareixen 37'19 ha de matollars (22'41%) que s'haurien de lligar a un abandonament de les vinyes, però que progressivament s'aniran incorporant com a zones de cultiu.

Per l'altre costat, tocant amb el terme de Lloret de Mar i sota la zona del Vilar, tenim el sector de **Mas Palou**. Era el segon quant a extensió (243'1 ha, el 17'91%) i el quart quant a valor contributiu (80.149 rals,

el 13'7%). Per la seva grandària i per la gran ocupació del territori en forma de masos, també és aquí on trobem més subsectors: Font d'en Nàpols, Valldolig, Tres Turons, Mas Borinot, Las Bernas, Mas Guelo, Mas Beia, Costa de Sant Pere, Mas Palou, Puig Rodó, Mas Cusso, Mas Llambí, Turó d'en Boia, Mas Vidal, Can Calella, la Morera i la Riera. Es podria qualificar d'un sector de "mitja muntanya" on la vinya era l'element del paisatge dominant (146'97 ha, el 60'46%), però amb cultius de cereals (41'7 ha, el 17'15%) en les valls. Pel que fa als boscos, a diferència del Vilar, on suredes i pinedes compartien protagonisme, aquí les pinedes (22'39 ha, el 9'21%) dominen clarament sobre les suredes (5'95 ha, el 2'45%). Els matollars ocupaven poc més de 21 ha, mentre que només existien 2'9 ha d'ermes. Finalment, les 2'17 ha d'horta s'ubicaven al costat mateix de la riera (justament en el tram més proper al poble).

A continuació trobem el sector de **Santa Bàrbara**, de 141'39 ha (el 10'42% de la superfície amillarada) i amb un valor de 34.994 rals (5'98%). Dins d'aquest trobem els següents subsectors: Sta. Cristina, S'Agulla, Sta. Bàrbara, Mas Pitot, Turó de Llevant, Els Forns, Creu d'en Bruch, Can Mateu, El Colomer i Can Ferran. El relleu irregular també és aquí el factor dominant i el que condiciona que la vinya esdevingui el cultiu predominant, amb 67'3 ha (el 47'6%). La gran quantitat de matollar existent (29'41 ha, el 20'8%), però, fa pensar en un recobriment de la vinya molt més important en dècades passades. Els cereals també hi són ben representats amb 22'16 ha, aprofitant les zones de relleu més suau i demostrant així que, per poc favorables que fossin les condicions que oferia el medi, aquesta mena de cultius s'enfilaven en els llocs més inhòspits. Tal com succeeix avui dia, les pinedes eren la comunitat forestal més ben representada (6'12 ha, el 4'33%). Finalment cal dir que és aquí on trobem l'extensió d'erm més important de tot el municipi, concretament 15'17 ha.

Sant Francesc limita al nord amb Sta. Bàrbara, a l'oest amb St. Joan i al sud amb el mar. Tan sols té 11'98 ha (el 0'88%) i, per tant, era la més petita de tota i també la que menys contribuïa (3.134 rals, el 0'54%). Només s'han pogut distingir dos subsectors, que són Cala Bona i St. Francesc. Per les seves característiques, els tipus de cultius que apareixen són molt semblants als de Sta. Bàrbara. Les vinyes representen el 57'26% de la superfície, i els cereals passen a tenir el 9'93%. Augmenta una mica la proporció de matollars, que assoleix el 29'13%. Les pinedes,

L'expansió urbanística cap als sectors de Domènec, Rabassa i els Pins també ha estat molt intensa. El paisatge tradicional del delta cada vegada és més desfigurat.

que a Sta. Bàrbara tenien una certa presència, aquí ni apareixen. De fet, no apareix enregistrat cap bosc (quan actualment també és l'element dominant).

La zona coneguda com **Sant Joan** comprèn únicament la muntanya de Sant Joan, al llarg de la qual es pot distingir el sector del Convent, el de St. Antoni Espatllat i el Garrofer Bord, a part del propi subsector del castell de Sant Joan. Només té 27'41 ha (el 2'1%) i la seva contribució a l'amillament és de 5.539 rals. Pels forts pendents que presenta la muntanya, no és d'estranyar que la vinya fos el cultiu favorit (19'53 ha, el 71'25%). Els altres usos que es donaven aquí no mereixen més que ésser esmentats: 1'77 ha de cereals, 2'27 ha de matollars, 0'4 ha de pinedes i 3'43 ha d'erms. Algunes de les fotografies més antigues del municipi corroboren aquesta situació, que sembla que s'allargaria perfectament fins a mitjans del segle XX.

Entremig de totes aquestes zones fins ara estudiades, apareixen tres sectors de característiques molt similars. Es tracta de les **Ànimes, Domènec i Blanes**. El principal condicionant de totes tres, però sobretot de la zona anomenada "Blanes" és la presència del nucli urbà. La zona de Blanes tenia 18'31 ha, a les quals s'haurien d'afegir les ocupades per les edificacions del poble, i contribuïa en 14.825 rals. Dins caldria distingir el Fortí, el Calabruig, la Camadassa, els Massans, l'Hort de la Massaneda, Raval, la Salut, l'Església i el C/Riera. La zona de Domènec, de 32'23 ha (però amb un valor de només 3.804 rals) s'estenia a l'oest del nucli, en un sector una mica enlairat. Estava conformat per Can Formiga, Can Burcet, Mas Trons, Can Borrell i el Mas Domènec. La darrera zona de Blanes, la de les Ànimes, tenia 57'73 ha i contribuïa en 8.717 rals. Es distingien els subsectors de Mas Martí, Mas Moixa, Mas Riurans, Hort de les Ànimes, Costa d'en Ponsdomènec, Mas Monell i el Vilar Petit. En tots tres casos cal ressaltar la manca gairebé absoluta de boscos, fet que ens mostra la intensitat en l'ocupació i en l'explotació del territori. Tant en el sector de les Ànimes com en el de Domènec, vinyes i cereals es reparteixen el protagonisme. En el primer cas les vinyes representen el 48'73% i els cereals el 45'47%, i en la zona de Domènec esdevenien el 47'63% i el 36'05%, respectivament. A la zona de Blanes, en canvi, a més de vinyes i cereals (54'21 i 20'92%), també apareix l'horta (17'48%). Normalment se situaven als afores del nucli urbà, però també hem trobat molts casos en què dins els patis de les cases es declaraven petites hortes d'autoconsum.

En darrer terme s'ha optat per elaborar una categoria que esdevé una mena de "calaix de sastre". Aquí s'han inclòs tots aquells subsectors que no s'han pogut ubicar a cap de les zones anteriors. Aquí trobaríem topònims com Bahí, les Bassotes, el Camp de la Ventalla, la Tria, la Júlia, Can Peupet, Mas Roura, el Camp d'Arigós, etc. En tots els casos no ocupen més de dues hectàrees (segurament és aquesta una de les raons per les quals no s'ha conservat el nom de l'indret) i, per tant, es pot afirmar que no ha quedat cap zona

*Vinyes i algun camp de cereals
a la Cala Sant Francesc.
Ara hi ha pins i xalets.*

RECERQUES

important sense localitzar. En molts casos, a partir del tipus de sòl dominant, es podria arribar a intuir l'àrea a la qual pertanyen. En tot cas, s'ha preferit no incloure'ls en cap d'elles. Aquesta zona ocupava 44'52 ha i contribuïa en 21.026 rals. El fet que dominin els cereals (23'93 ha) i, en segon terme, la vinya (11'99 ha) sobre la resta d'usos (2'74 de matollar, 3'69 d'alzina, i 1'56 d'erm) dóna peu a pensar que es tractava de zones molt properes al nucli urbà o al riu Tordera. A més, les 0'09 ha d'horta i les 0'51 d'albereda així ho corroboren.

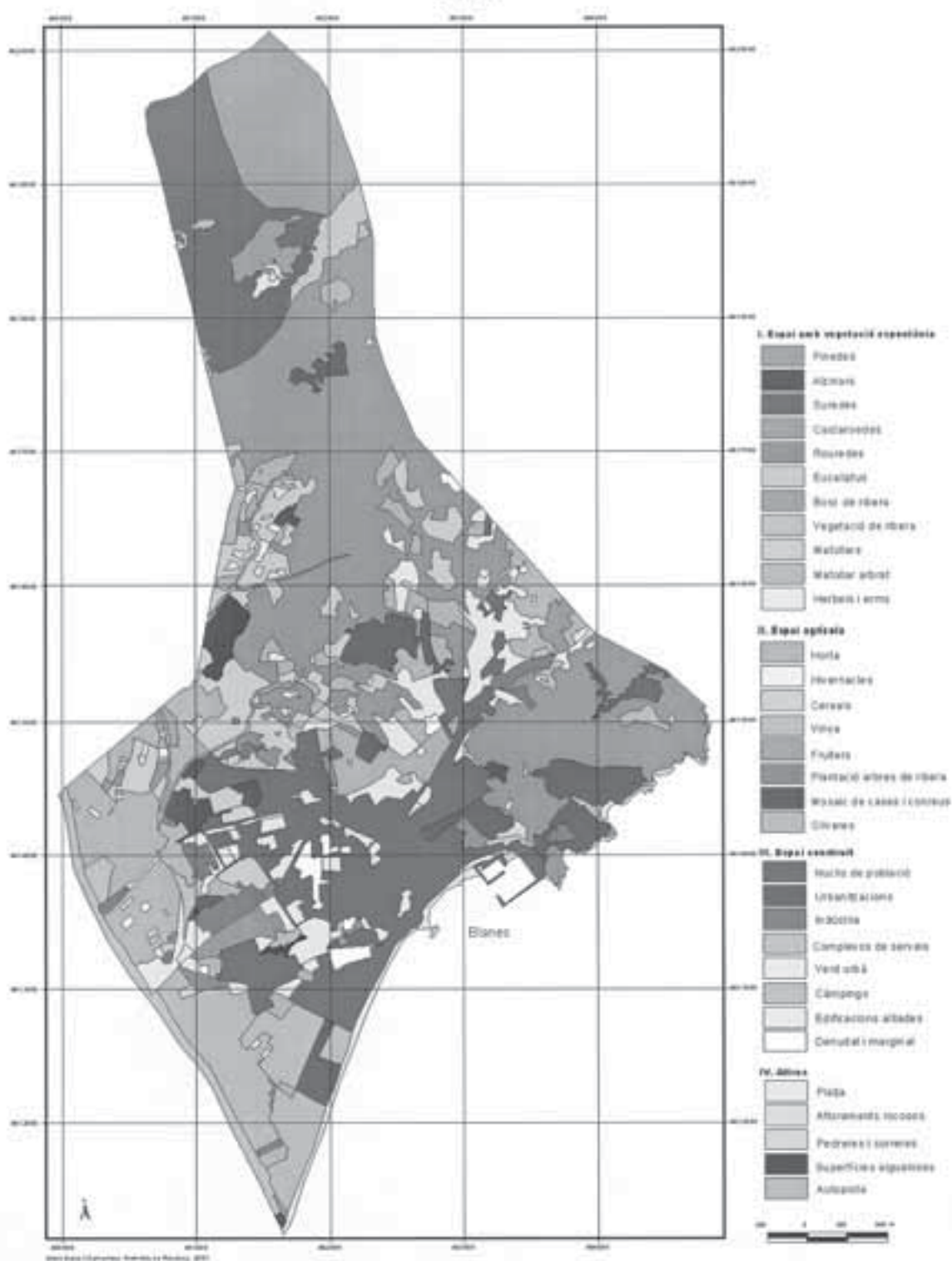
Taula 3: Zonació dels usos del sòl de Blanes el 1861

Topònim		Cereals	Vinya	Horta	Matollar	Sureda	Alzinar	Pineda	Albereda	Erms	Total
El Vilar	Ha	4'60	91'78	0	61'96	98'8	0	67'52	0	4'04	328'69
	%	1'40	27'92	0	18'85	30'06	0	20'54	0	1'23	100
Oratori	Ha	10'65	67'04	0	1'42	3'88	4'35	11'61	0	1'02	99'96
	%	10'65	67'07	0	1'42	3'88	4'35	11'61	0	1'02	100
Costa d'en Mateu	Ha	35'24	20'2	0'13	3'64	0	0'21	0'47	0	0'11	60'00
	%	58'73	33'67	0'22	6'07	0	0'35	0'78	0	0'18	100
Mas Palou	Ha	41'7	146'97	2'17	21'01	5'95	0	22'39	0	2'90	243'10
	%	17'15	60'4	0'89	8'64	2'45	0	9'21	0	1'19	100
Les Falques	Ha	99'12	17'57	0'05	2'49	0	0	1'22	5'1	0'47	126'01
	%	78'66	13'94	0'04	1'98	0	0	0'97	4'05	0'37	100
Rabassada	Ha	54'53	20'18	22'29	37'19	0	2'34	12'36	12'88	4'17	165'94
	%	32'86	12'16	13'43	22'41	0	1'41	7'45	7'76	2'51	100
Les Ànimes	Ha	26'25	28'13	0'79	0'24	0'77	0	1'57	0	0	57'73
	%	45'47	48'73	1'37	0'42	1'33	0	2'72	0	0	100
Domènec	Ha	11'62	15'35	0	3'01	0	1'07	0	0	1'19	32'23
	%	36'05	47'63	0	9'34	0	3'32	0	0	3'69	100
Blanes	Ha	3'83	9'98	3'2	0'06	0	0	0	0	1'24	18'31
	%	20'92	54'51	17'48	0'33	0	0	0	0	6'77	100
Sant Joan	Ha	1'77	19'53	0	2'27	0	0	0'40	0	3'43	27'41
	%	6'46	71'25	0	8'28	0	0	1'46	0	12'51	100
Santa Bàrbara	Ha	22'16	67'3	1'24	29'41	0	0	6'12	0	15'17	141'39
	%	15'67	47'60	0'88	20'80	0	0	4'33	0	10'73	100
Sant Francesc	Ha	1'19	6'86	0	3'49	0	0	0	0	0'45	11'98
	%	9'93	57'26	0	29'13	0	0	0	0	3'76	100
No es coneix	Ha	23'93	11'99	0'09	2'74	0	3'69	0	0'51	1'56	44'52
	%	53'75	26'93	0'20	6'16	0	8'29	0	1'15	3'50	100
TOTAL		336'59	522'88	29'96	168'93	109'4	11'66	123'66	18'49	35'75	1357'3

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Amillament de Blanes del 1861.

USOS I COBERTES DEL SÒL DE BLANES

La propietat i el parcel·lari

En l'Amillament de Blanes de 1861 apareixen enregistrats 892 propietaris, dels quals només 440 (el 49'33%) tenien algun tipus de propietat rural. Aquest percentatge és el més baix d'entre tots els municipis de la zona i, per tant, queda demostrat que ja des de mitjans segle XIX és a Blanes on trobem un major desenvolupament de la resta de sectors econòmics. La majoria de les propietats no passava de les 5 ha (la mitjana és de 3'08 ha/propietat), fet que posa en evidència el predomini de la petita propietat que ja apuntava Barbaza per als segles XVII i XVIII (Barbaza, 1988). En gran part d'aquestes petites propietats s'observa la presència de la trilogia cereals/vinya/erm i no és fins a les propietats mitjanes i, sobretot grans, que la gamma d'usos s'amplia amb l'aparició d'espècies forestals com les sureres, els pins o els matollars. L'esmentada trilogia, amb l'element "erm" com a nota a ressaltar, es deuria a la pràctica del guaret en una part de la propietat. Tot i que la petita propietat és un dels elements més característics del paisatge blanenc del moment, això no implica que no existissin alguns terratinents¹⁰ amb possessions una mica més importants. En tot cas ja es pot avançar que aquests mai seran, per la reduïda extensió del terme municipal de Blanes, tan destacats com els de Tordera, municipi gairebé cinc vegades més gran. Els que més sobresortien eren: Josep Vilar, amb 127'41 ha; Josep Llançà, amb 79'72 ha; Pau Albareda, amb 34'15 ha; Bonifàcia Fan, amb 26'07 ha; i Bonifaci Romaní, amb 22'13 ha.

Altres aspectes interessants són els de les finques rústiques existents dins cadascuna de les propietats. Dins els 440 propietaris rurals es distingeixen fins a 821 finques repartides en més de noranta zones de cultiu. La mitjana de finques per propietat és de 1'87, amb una extensió de prop de 2 ha, concretament de 1'65 ha/finca. Aquestes dades s'ajusten al que hem comentat anteriorment sobre el domini de la petita propietat i, també, com veurem a continuació, al tipus de parcel·lari dominant. De moment ja es pot avançar que el nombre de parcel·les per propietat era de 2'99, una situació intermèdia dins el conjunt de l'àrea d'estudi. Respecte al parcel·lari (vegeu taules 4 i 5), i per regla general, trobem un progressiu augment de la grandària de les parcel·les a mesura que els usos o cultius que es produeixen esdevenen de caràcter menys intensiu. És per això que l'extensió mitjana de les parcel·les és tan baixa a l'albereda (0'64 ha), l'horta (0'73 ha) i, sorprenentment, també en els cereals (0'78 ha) i en els erms (0'73 ha). En aquest darrer cas es deuria a l'associació amb els cereals mitjançant el guaret. Entremig trobem les parcel·les de vinya, amb 0'92 ha. En l'altre extrem trobaríem el matollar (1'22 ha), l'alzinar (1'46 ha), la pineda (3'75 ha) i la sureda (6'08 ha). En conjunt, l'extensió mitjana de les parcel·les tan sols és de 1'03 ha.

Taula 4: Caracterització del parcel·lari

Classe	Superfície (ha)	Núm. parcel·les	Ext- Mitj. Par
Cereals	336'59	431	0'78
Vinya	522'88	567	0'92
Horta	29'96	41	0'73
Matollar	168'93	138	1'22
Sureda	109'4	18	6'08
Alzinar	11'66	8	1'46
Pineda	123'66	33	3'75
Albereda	18'49	29	0'64
Erms	35'75	49	0'73
TOTAL	1357'27	1314	1'03

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Amillament de Blanes del 1861.

Taula 5: Caracterització del parcel·lari per intervals (ha)

Cultiu	0-1	1-2	2-5	5-10	10-25	25-50	50-100	TOTAL
Cereals	333	73	22	3	0	0	0	431
Vinya	371	176	20	0	0	0	0	567
Horta	30	4	6	1	0	0	0	41
Matollar	100	19	15	3	0	1	0	138
Sureda	13	1	1	2	0	0	1	18
Alzinar	3	2	3	0	0	0	0	8
Pineda	13	7	7	2	1	3	0	33
Albereda	24	4	0	1	0	0	0	29
Erms	39	9	1	0	0	0	0	49
TOTAL	926	295	75	12	1	4	1	1.314

Font: Elaboració pròpia a partir de l'Amillament de Blanes del 1861.

Blanes a l'actualitat (1998)

Per al recompte i l'anàlisi dels usos i cobertes del sòl actuals, i per a llur plasmació cartogràfica, una de les eines de treball principals utilitzades en aquesta memòria de recerca han estat els **Sistemes d'Informació Geogràfica (SIG)**. El programa escollit ha estat ArcView, bàsicament per la seva facilitat de maneig i pels bons resultats que s'obtenen quan s'aplica a un treball com aquest. La base cartogràfica utilitzada han estat els ortofotomapes digitals a escala 1:25.000 (en color), corresponents al darrer vol disponible (any 1998) de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC). Mitjançant un senzill procés de georeferenciació és possible començar la fotointerpretació i la digitalització dels usos i les cobertes del sòl directament sobre la imatge. Abans d'això, però, cal establir una tipologia d'usos i cobertes del sòl adequada a l'escala escollida i a les classes resultants dels amillaments. Aquest darrer punt és especialment capdal, ja que una mala elecció de la tipologia d'usos i cobertes podria impedir l'execució d'un dels objectius principals de l'estudi, la comparació de paisatge actual respecte a aquell dominant a mitjans segle XIX.

Durant el procés de fotointerpretació i digitalització es va efectuar un exhaustiu treball de camp per a verificar la correspondència dels colors i les textures dels polígons delimitats en el document cartogràfic amb la situació real. Per a alguns usos i cobertes, com per exemple els hivernacles o els matollars, ha estat suficient la simple comprovació en el camp d'un cas per a generalitzar els resultats a la resta de l'àrea d'estudi. En d'altres, però, ha calgut un exhaustiu treball de camp. D'altra manera hauria estat impossible definir l'espècie dominant en certs tipus de boscos mixtos o l'horta dels cereals de regadiu.

El paisatge - mosaic actual: diversitat i complexitat

Si alguna cosa caracteritza el paisatge actual del municipi de Blanes és la gran quantitat i diversitat d'usos i cobertes del sòl que es presenten. El resultat és un paisatge en forma de mosaic i on bona part dels elements constituents tenen llur origen en la major incidència de l'activitat humana envers el medi vers la situació que es presentava a mitjans segle XIX.

Les superfícies no cultivades (1.448'31 ha, el 82'17%), bàsicament boscos i àrees construïdes, dominen clarament sobre les terres cultivades (314'21 ha, el 17'83%). D'entre les primeres destaca la gran quantitat de boscos que encara es conserven o, més ben dit, la gran expansió del bosc respecte al 1862. Les pinedes (606'41 ha, el 34'41% del municipi i el 41'87% dels boscos) formen compactes masses d'arbres al voltant dels dos sectors de muntanya més importants del municipi, Sant Joan i el Santuari del Vilar (on també se situen les 124'07 de suredes). Els erms (108'21 ha) i els matollars arbrats (71'18 ha), en canvi, s'assenten al voltant de zones fortament urbanitzades o de determinades vies de comunicació. En molts casos, els matollars (10'33 ha) i els esmentats herbeis i erms no fan res més que servir de suport per a les pancartes que anuncien noves construccions. Tret de la vegetació de ribera (31'07 ha), les altres cobertes pertanyents a la vegetació espontània tenen un pes específic poc destacat.

Un altre fenomen observable és la gran extensió ocupada pels espais construïts (424'61 ha, el 24'09%), la tendència del qual és de créixer encara més. La superfície del nucli urbà de Blanes (al qual s'han unit alguns barris perifèrics), és de 227'33 ha (el 12'9% del municipi), quan al 1862 devia tenir poc més de 70 ha. Les urbanitzacions (87'61 ha) i els càmpings (49'35 ha) són els altres elements urbans que al segle XIX no existien i que ara tenen una gran importància. La resta de classes d'aquesta categoria (platja, espais denudats i marginals, afloraments rocosos, etc.) únicament tenen 38'22 ha.

D'entre les terres cultivades el primer que crida l'atenció és el domini absolut de l'horta (179'44 ha, el 10'18% del total de terra i el 57'11% de les cultivades), concentrada al llarg del marge esquerre del riu, sobre la resta de conreus. Dels cultius dominants al segle XIX només els cereals (97'67 ha) semblen mantenir un cert pes relatiu, ja que la vinya (8'42 ha) juga un paper poc més que simbòlic. L'horta en hivernacle, malgrat ocupar solament 5'64 ha, s'ha de considerar com un element en franca expansió i que concentra uns nivells de producció i de beneficis altament importants (en veritat esdevenen autèntiques "fàbriques d'hortalisses"). Els fruiters (2'78 ha) i les plantacions d'arbres de ribera (5'03 ha) només ocupen alguna parcel·la aïllada.

Taula 6: Distribució dels usos del sòl a Blanes el 1998

Classe	Superfície (ha)	% sobre el total de la terra	% sobre sup. cultivada/no cultivada
Horta	179'44	10'18	57'11
Horta en hivernacles	5'64	0'32	1'79
Cereals	97'67	5'54	31'08
Vinya	8'42	0'48	2'68
Fruiters	2'78	0'16	0'88
Plantació arbres de ribera	5'03	0'29	1'6
Mosaic de conreus i cases	15'23	0'86	4'85
Superfície cultivada	314'21	17'83	100
Pinedes	606'41	34'41	41'87
Alzinars	13'19	0'75	0'91
Suredes	124'07	7'04	8'57
Eucaliptus	17'65	1'00	1'22
Bosc de ribera	3'37	0'19	0'23

RECERQUES

Vegetació de ribera	31'07	1'76	2'15
Matollars	10'33	0'59	0'71
Matollar arbrat	71'18	4'04	4'91
Herbeis i erms	108'21	6'14	7'47
Total vegetació espontània	985'48	55'92	68'04
Nuclis de població	227'33	12'90	15'7
Verd urbà	8'31	0'47	0'57
Urbanitzacions	87'61	4'97	6'05
Indústria i altres activitats	27'43	1'56	1'89
Complexos de serveis	12'53	0'71	0'87
Càmpings	49'35	2'80	3'41
Edificacions aïllades	12'05	0'68	0'83
Total espai urbanitzat	424'61	24'09	0'29
Denudat i marginal	15'43	0'88	1'07
Platja	13'29	0'75	0'92
Afloraments rocosos	5'86	0'33	0'4
Pedreres i soralls	3'06	0'17	0'21
Superfícies igualoses	0'58	0'03	0'04
Total altres superfícies	38'22	2'16	2'64
Superfície no cultivada	1.448'31	82'17	100
TOTAL SUPERFÍCIE	1.762'52	100	

Font: Elaboració pròpia a partir dels ortofotomapes del 1998 i treball de camp del 2001.

Les transformacions en el paisatge (1861-1998)¹¹

La comparació dels resultats obtinguts al llarg de la caracterització del paisatge blanenc al 1861 i l'actualitat ens hauria de permetre explicar la seva evolució i identificar els principals factors de transformació. Mitjançant la zonació dels usos i cobertes del sòl efectuada per al 1861 es podria fer un estudi comparatiu a un nivell de detall prou important, encara que per qüestions d'espai aquest s'efectuarà per al conjunt del municipi de Blanes¹². A continuació s'exposen alguns dels resultats obtinguts:

Respecte a la superfície cultivada observem una disminució important, de 889'43 ha a 314'21 ha, a causa, sobretot, de la pràctica desaparició de la vinya (de 522'88 ha a 8'42 ha) i la reducció del conreu dels cereals (de 336'59 ha a 97'67 ha). Malgrat l'espectacular augment de l'horta (de 29'96 ha a 185'08) i l'aparició de noves formes de cultiu (fruiters, hivernacles, etc.) no s'arriben a equilibrar, ni de bon tros, les pèrdues abans esmentades. La pèrdua de terreny agrícola s'ha acompanyat d'un paral·lel augment de la vegetació espontània (de 432'14 ha a 877'27 ha) i de les zones urbanes, que actualment ocupen 424'61 ha (quan al segle XIX no devien assolir ni les 100 ha). Entre el boscos la pineda ha passat d'ésser la més petita de les masses forestals importants (123'66 ha el 1861), a ocupar el primer lloc de les actuals

(606'41 ha). Aquesta situació es repeteix amb les suredes, que passen de 109'4 ha a 124'07; però no amb els alzinars, que es mantenen a uns nivells similars (11'66 i 13'19 ha, respectivament). L'altre element important del paisatge de la conca, els erms, passaren de 35'75 ha a 108'21 ha. Per tant, un augment important i que, indubtablement, s'ha d'associar a la degradació d'espais directament o indirectament influïts pel fort procés d'urbanització succeït.

Conclusions

- S'observen importants canvis en l'estructura del paisatge actual respecte al dominant al segle XIX. Les principals transformacions no només vénen condicionades per l'aparició/desaparició de certs elements, sinó també per la modificació substancial d'aquells que romanen en el temps.
- La localització i les característiques de gairebé tots els elements constituents del paisatge poden explicar-se sota la lògica imposada per la conjunció dels condicionants naturals i socioeconòmics del territori estudiat. Malgrat tot, alguns d'ells no presenten una "lògica aparent" i, per tant, requereixen de noves perspectives d'anàlisi.
- La vinculació dels elements del paisatge era molt més intensa en el passat que en el present. Al segle XIX, en gran part el medi encara condicionava l'activitat socioeconòmica dels seus pobladors; actualment, però, és l'home qui per mitjà de la seva activitat pot condicionar el medi.
- Per al conjunt de l'àrea d'estudi s'hauria produït un creixement espectacular de les àrees urbanes o urbanitzades i de les masses forestals en detriment de les superfícies cultivades. En aquest darrer cas, malgrat el gran desenvolupament de l'horta, no s'arriba a compensar la important reducció dels cereals i, sobretot, la desaparició gairebé total de la vinya.

Isidre Serra i Cervantes.
Geògraf

Fonts

Arxivístiques:

ARXIU MUNICIPAL DE BLANES (AMBL). 2.4.1.1 Amillaments

Bibliogràfiques:

BARBAZA, Y. (1988). *El paisatge humà de la Costa Brava*. Edicions 62. Barcelona.

GONZÁLEZ BERNÁLDEZ, F. (1981). *Ecología y paisaje*. Blume. Barcelona.

GUTIÉRREZ, C. i ARNAU, P. (1999). *La Tordera: perspectiva geograhicohistòrica d'un riu*. Ajuntament de Sant Celoni. Sant Celoni.

PARADEDA, F. (1915). *La vila de Malgrat i sos contorns*. R. Roig impressor. Blanes.

SERRA, I. (2001). *L'evolució del paisatge a la conca baixa de la Tordera en el període 1860-1998*. Memòria de Recerca. Unitat de Geografia de la Universitat de Girona. Inèdit.

Notes

¹ De les quals, algunes de les més destacades són: la "Geografia del Paisatge" de l'escola alemanya; la "Ciència del Paisatge" de Schlüter i Passarge; l'escola de "Geografia Regional" francesa fundada per Vidal de la Blanche; l'anomenada "Ecologia del Paisatge" del biogeògraf alemany Troll; l'escola de "Geografia Física Global", nascuda a Toulouse i impulsada per Georges Bertrand; la "Landscape Ecology", que es desenvolupa amb força als EEUU a partir de la dècada dels 80; etc.

² L'existència de fotografies aèries de l'any 1956 i dels ortofotomapes digitals del 1998 permet efectuar una comparació molt acurada, mitjançant els SIG (Sistemes d'Informació Geogràfica), amb el paisatge actual, de l'evolució del paisatge entre ambdós períodes.

³ Tot i que la Llei d'hisenda pública aprovada el 1845 pel conservador Alejandro Mon no establia l'obligatorietat que els amillaments anessin acompanyats de plànols parcel·lars d'àmbit municipal, la veritat és que una gran quantitat d'ajuntaments en van aixecar. Malauradament a Blanes, com a molts altres municipis, no s'ha conservat dit plànol parcel·lari i, per tant, resulta del tot impossible la representació exacta del parcel·lari perquè es desconeix la forma i la situació exacta de cada parcel·la.

⁴ La superfície real del municipi de Blanes és de 1.782 ha, de manera que existeix una diferència respecte a la superfície registrada en l'amillament de 424'73 ha. Així doncs el percentatge de territori amillat és del 76'17%.

⁵ La proporció actual és de 17'83% i 82'17, respectivament. Per tant, una situació totalment oposada a la de 1861 i que indica ja canvis substancials en l'estructura del paisatge.

⁶ En altres indrets s'ha equiparat el "monte bajo" a alzinars que han estat tallats per a la seva explotació. Pel que fa al municipi de Blanes sembla no ser aquesta la situació, ja que en el cas contrari tindríem molta més superfície d'alzinars tallats i, per tant, en estat arbustiu, que alzinars en estat arbori.

⁷ Tot i que la fil·loxera encara no havia arribat a cap dels municipis de l'àrea d'estudi, sembla bastant probable que la vinya hagués iniciat ja un cert retrocés (veure Barbaza, 1988).

⁸ El que a Blanes es qualifica com a matollars a la resta de municipis de l'àrea d'estudi sembla clar que quedava inclòs dins la categoria d'erms.

⁹ Potser podria ésser un primer indici de l'abandonament de les vinyes que s'hauria produït a partir del 1853.

¹⁰ Encara que mai comparables amb els d'altres zones de Catalunya, i sobretot d'Espanya, on per les característiques pròpies dels municipis (gran disponibilitat de sòl i una densitat d'ocupació relativament modesta), trobem grans propietats forestals o extenses superfícies de cultius.

¹¹ La diferència entre la superfície de 1998 (1.762'52 ha) i la de 1861 (1.357'27 ha) es deu bàsicament al percentatge d'ocultació que presenten els amillaments (que d'altra banda tampoc són gaire alts).

¹² En el mapa d'usos actuals s'ha cartografiat l'esmentada zonació i, per tant, és possible efectuar una comparació visual entre ambdós períodes.

“La herencia de la lepra”

Una comunicació de 1906 del metge blanenc Miquel Balvey i Bas

J O S E P T R I A S I F I G U E R A S

La Lepra, una malaltia amb referències a la Bíblia, és encara prou desconeguda a la nostra societat. Per això ens crida l'atenció la comunicació que Miquel Balvey Bas, metge de Blanes, va fer el 21 d'abril de 1906 en el XV Congrés Internacional de Medicina a Lisboa.

El 28 de gener d'aquest any 2001 es va celebrar el Dia Mundial de la Lepra. Fa ja 20 anys que se celebra. El Dia Mundial de la Lepra ha de servir per a conscienciar tothom que la lepra no és cap malaltia fora del que és habitual i que sol estar associada amb la pobresa. Continua essent una malaltia endèmica en molts països, com a exemple podríem citar Brasil, que actualment té censats 75.000 casos.

En referència a Espanya està disminuint fins al punt que en pocs anys podria ésser eradicada, encara que aquest any s'han presentat uns 40 casos, 9 d'aquests a Catalunya. Sembla que aquests casos són principalment entre la població immigrant que arriba al nostre país.

Aquest estudi del 1906 intenta demostrar que l'herència té un paper importantíssim amb la propagació de la lepra. La influència genètica, sobretot a la resistència individual a la lepra, és discutida des de dècades. Fins ara no ha pogut establir-se cap relació entre el sistema immunitari i la susceptibilitat a la malaltia.

La distribució de la lepra entre la població pot variar segons l'edat, el sexe, la seva forma clínica i l'existència o no de contagi familiar. Sembla que les edats entre els deu i els catorze anys i entre els trenta i els seixanta anys són de predomini entre els diversos estudis. Entre la població adulta, la relació entre home i dona és de dos a u.

Sembla ser que la malaltia és més o menys contagiosa segons el tipus de clínica. Si apareix un cas de lepra multibacil·lar en el si d'una família el risc de contagi estaria triplicat o fins i tot quadruplicat.

Podríem, doncs, afirmar que els casos relacionats en l'estudi de 1906 no tenien cap factor genètic de transmissió i sí que eren deguts, en canvi, a variants clíniques multibacil·lars, que feien que el contagi familiar fos determinant. La lepra no ha de continuar essent considerada com una malaltia incurable i mutilant, però sí com una malaltia infecciosa, el pronòstic de la qual sí que és directament proporcional amb l'ambient social i mèdic.

Per tractar i eradicar aquesta malaltia és, doncs, important el seu diagnòstic precoç i el seu correcte tractament al més aviat possible, perquè així es podrien evitar contagis i també podríem evitar les mutilacions que es poden produir molt aviat. Aquí voldríem remarcar que una malaltia que té curació pot tenir seqüeles incurables.

Existeix una aliança per a l'eradicació de la lepra que en principi la OMS s'havia programat per al 2000. Aquesta data no ha estat possible i s'ha traslladat al 2005. Aquesta aliança per a la seva eradicació està formada per la mateixa OMS, la Nipon Foundation i Novartis, laboratori farmacèutic que ha promocionat i subvencionat la distribució dels tres fàrmacs que avui dia són capaços de curar la lepra.

Aquí teniu, doncs, la interessant comunicació del Dr. Miquel Balvey i Bas.

HERENCIA DE LA LEPROA COMUNICACIÓN LEÍDA EL DÍA 21 DE ABRIL DE 1906 EN LA SECCIÓN VIII DEL XV CONGRESO INTERNACIONAL DE MEDICINA, CELEBRADO EN LISBOA POR Don Miguel Balvey Bas (Médico de Blanes) GERONA Imprenta y Librería de P. Torres Plaza de la Constitución, número 9, 1906.	HERENCIA DE LA LEPROA ⁽¹⁾ Tengo el honor de aportar á la discusión del tema « L' hérédité de la lèpre » material de observación, lúmpido de toda prevención y relacionada con el tema oficial anunciado. Los casos de lepra que acompañamos son propios de la localidad donde ejercemos y para dar una idea aproximada de su distribución en nuestra urbe incluimos una esquema topográfico con numeración de sus domicilios y calles respectivas. Nuestra villa de Blanes cuenta con una población de 5.500 habitantes y pertenece á la provincia y diócesis de Gerona, Cataluña, España, partido judicial de Santa Coloma de Farnés; está situada al pié del monte llamado de San Juan, cuya falda forma una llanura y playa al mar Mediterráneo en donde está emplazada la urbe, una de las más hermosas de la costa levantina. Situación astronómica de Blanes: paralelo ó sea latitud Norte: 41° 40'. — Longitud Este del Meridiano de Greenwich: 2° 47'. (1) Tema oficial puesto á discusión en el XV Congreso Internacional de Medicina. — Lisboa, 19-26 Abril 1906. — Sección VIII. — <i>Dermatología y Sifilografía</i>.
---	--

— 4 —

Las doce señales de numeración en el plano son las tantas casas que han vivido nuestros leprosos y van con ellas comprendidos todos los diez y siete. Hay un domicilio con cuatro casos, otros dos con dos casos cada uno y, el individuo viviente que suma los dieciocho se ha trasladado á un pueblo vecino, Palafolls, en donde reside en la actualidad.

Un resumen demográfico de los atacados de lepra ocurridos en Blanes, y que comprende un período de treinta años, según el Registro civil de la localidad, dará una rápida idea del asunto, sobre el cual, de biendo relacionarse con el enunciado escueto del tema huelga todo comentario.

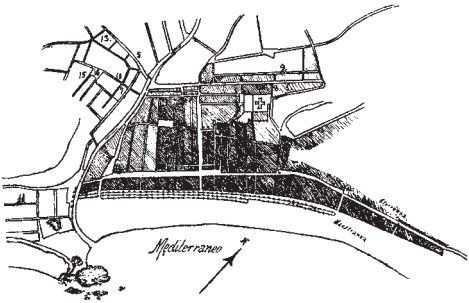
Así mismo, estimamos indispensable para redondear el asunto un apunte diagramático en forma de unidades, con la debida correlación, según sea el más próximo grado de parentesco, de todos los individuos que estudiamos y les consideramos agentes probatorios de la tesis que se discute, además de marcar, los mismos, el trazado ó filiación de herencia de la enfermedad en las líneas directas y en las colaterales próximas.

Resumen demográfico de la lepra en Blanes desde el año 1876

Número de orden	Parentesco	NOMBRES Y APELLIDOS	Sexo y estado		Edad Años	Profesión
			V.	H.		
1	Padre	José Comas Uñet	Casado		60	Labrador
2	Madre	Rosa Turront Camps	Casada		58	
3	Hijo	José Comas Turront	Casado		36	Labrador
4	Hijo	Juan Comas Turront	Soltero		40	Labrador
5	Primos hermano	Miguel Roger Comas	Casado		45	Labrador
6	Primo hermano	Pedro Roger Comas	Casado		40	Labrador
7	Prima hermana	Teresa Roger Comas		Casada	32	
8	Primos segundas	Miguel Ribas Roger	Soltero		30	Labrador
9	Prima segunda	Josefa Janoy Ribas		Casada	32	
10	Hermanos	Donoso Gelabert Torruella	Casado		15	Sereno
11	Madre	Petronila Gelabert Torruella		Casada	32	
12	Hijo	José Angé Gelabert	Soltero		22	Pescador
13	Hermanos	Joaquina Abril Vilà		Casada	28	
14	"	Francisco Abril Vilà		Casado	31	Labrador
15	"	Agustina Carles Roca		Casada	45	
16	"	Teresa Valentí Torruella		Casada	65	
17	"	José Reig Ros	Casado		43	Restista
18	"	Francisca Pagés Torres		Casada	63	

— 5 —

PLANO DE LA VILLA DE BLANES

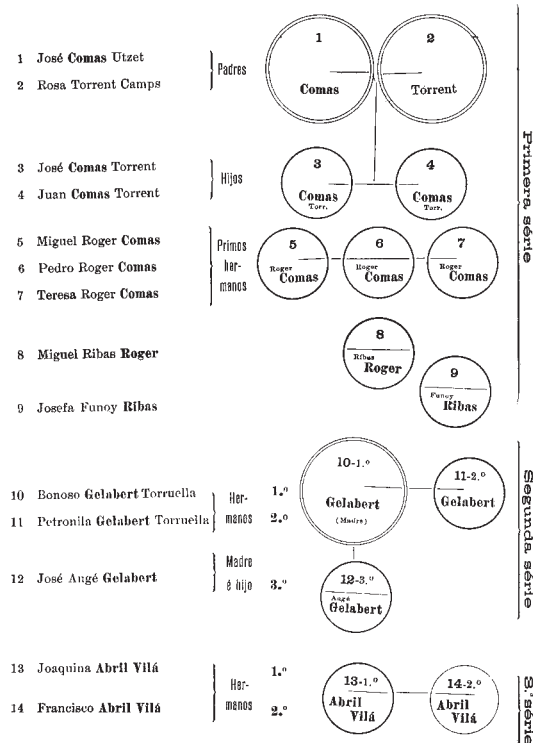

á 1906, (treinta años) según el Registro Civil de la localidad.

Domicilio Barrio	Apodo	Sexo	Marim	Diagnóstico	Fecha del fallecimiento
Arrabal, 104,	Musich	si		Lepra maculosa	12 de Marzo de 1884
Id.	Hu	si		Lepra	10 de Agosto de 1898
Id.	Musich	si		L. Tuberculosa	10 de Diciembre de 1904
Id.	Musich	si		L. mutilante	Hptal. S. Lázaro (Barc.ª)
Palafolls (campo)	Toya ragera	si		B.ª exilicne. (Bascow)	21 de Junio de 1901
San Juan, 15	Toya ragera	si		L. tuberculosa	
Arrabal, 100	Mullera	si		Id.	17 de Julio de 1888
Arrabal, 93	Finoy	si		Id.	18 de Abril de 1903
S. Pedro Pescador	Albert	si		Stringomelia leprosa	
Id.	Diana	si		L. tuberculosa	11 de Abril de 1894
Id.	Diana	si		Id.	15 de Agosto de 1883
Id.	Diana	si		L. mutilante	12 de Marzo de 1900
Confolin	Calles	si		Id.	18 de Noviembre de 1884
Id.	Calles	si		L. elefantiasa	18 de Febrero de 1891
San Cayetano	Motta Sant	si		L. tuberculosa	5 de Julio de 1905
Plaza Mollet	Capella	si		Lepra	11 de Febrero de 1906
Esperanza	Largé	si		Id.	30 de Septiembre de 1903
Mollet, 6	Borra	si		L. elefantiasa	12 de Septiembre de 1893

— 6 —

Filiación hereditaria de la lepra en Blanes, Gerona (España)

— 7 —

Abrigamos la idea que la segunda y tercera series están unidas por herencia consanguínea con el tronco de la primera. Por falta de tiempo no podemos continuar la investigación hasta la plena confirmación de tal supuesto. La forma estereotipada de lepra que los informa, asegura y afirma la presunción de la preexistencia de otros casos de franca individualidad nosognómica que estableciesen gradación con los ya conocidos, los cuales, por el carácter mutilante y elefantisiaco de su lepra los consideramos, en conclusión, como finales de serie morbosa.

En aras del interés científico venimos obligados, en este estudio, al apunte de todos los datos consignados anteriormente con la seguridad de que ninguna de las familias de los interesados se dará por ofendida.

Del estudio anterior se deducen las siguientes

Conclusiones

I. La lepra en nuestro litoral marítimo generalmente es enfermedad típica de familia. La filiación de la lepra en sus variadas manifestaciones y entre los individuos de las tres series afirma la idea de la transmisión de la enfermedad por herencia (consanguínea) en línea directa y en las colaterales.

II. También resulta evidente la herencia de la predisposición (terreno) entre los individuos atacados y su prole, y en estos se propaga la lepra por contagio directo y personal.

III. De entre los individuos no leproso y comprendidos en los límites de la herencia que estudiamos se registran enfermedades del simpático: neurosis centrales y trófico-vasomotoras; enfermedad de Basedow y angio y trofoneurosis.

IV. Los primeros ataques de la serie observan y afectan formas y estereotipaciones de la lepra, francas y bien delineadas: la forma maculosa y de tubérculos de focos circunscritos. En los restantes, tanto más bajos de la serie cuanto más alejados del punto de origen, se mistifican las formas y resultan tipos más complejos y malignos, ya que sucumben en el período de la virilidad ascendente de la vida, de los 25 a los 40 años.

V. En los pocos casos separados de las series ha de admitirse la

— 8 —

línea del contagio é infección á la vez para poder explicar su filiación.

VI. Sería de gran interés práctico un estudio médico-topográfico internacional, á guisa de un plebiscito científico, para estudiar la lepra universal y en sus variadas manifestaciones, como ha hecho últimamente Alemania con el cáncer.

VII. Los datos que acompañamos vienen compulsados con documentación oficial del Registro civil y Parroquial de la localidad y las conclusiones formuladas sin forzar la deducción.

MIGUEL BALVEY BAS.

Blanes, (Provincia de Gerona), España.

Reproducido del *Boletín del Colegio de Médicos de la provincia de Gerona*.
N.º 7, año XI. — Julio 1906.

Bibliografia

PRAXIS MEDICA. Tomo VI. 6.199. (2001)

DERMATOLOGIE ENC. Maladie de Hausen.
Lèpre (B. Flafeul) 12.520-A-10

JANO. MEDICINA Y HUMANIDADES 2-8
Febrero 2001. Vol. LX Núm. 1373 pp 30-31

Josep Trias i Figueras.

Metge i director de la divisió sociosanitària de BCGEST

Papers de Joaquim Ruyra

P E P V I L A I M E D I N Y À

En el ric fons de l'escriptor i promotor cultural Josep Alemany i Borràs, a l'Arxiu Municipal de Blanes, es conserven alguns papers, que tinc per inèdits o per poc coneguts, del gran escriptor blanenc Joaquim Ruyra¹, que mostren nous relleus de la seva obra, breu però intensa, i que passo a comentar i editar tot seguit. Pel que fa als textos presentats, els transcrib amb la màxima fidelitat possible. En tot moment respecto les solucions ortogràfiques i lèxiques que Ruyra adopta en cada cas.

I

El primer document és una carta² que Joaquim Ruyra adreça a l'escriptora Carme Karr on aquest li comenta la seva satisfacció en haver llegit un article seu sobre estètica, aparegut a la revista "Feminal", treball que no figura recollit a les seves *Obres Completes*³. Ruyra s'interessà des de molt jove pels temes estètics⁴. En diversos moments de la seva vida confessa la seva intenció de reunir en un volum aquest tipus d'obres de reflexió i de pensament. Per a Ruyra el plaer estètic neix de la percepció. En l'article de "Feminal" Ruyra lloa la bellesa de les coses usals, l'espiritualitat dels estris més quotidians.

La dona com a mestressa de casa, curadora de la roba, de la indumentària dels qui hi viuen, dels estris i objectes de cuina, posa també bellesa en aquests ordres minúsculs de la vida diària. La dona és "fada embellidora de les coses efímeres i dels petits objectes usals". El 1904, en un discurs que fa ver a Moià, Ruyra ja tenia definida la seva teoria estètica dintre dels cànons impressionistes. Tenia un sentiment franciscà per la contemplació de la bellesa, per la concepció vital de la vida.

A través de les seves obres veiem com la vida sensitiva de Ruyra és molt intensa, agafa volada en qualsevol composició. En *El Rem del trenta-quatre* explica, a través de l'afecció per la pintura que sent la protagonista, el seu ideari estètic. Les causes de la bellesa són d'ordre sensual i afectiu. En diferents moments de la seva obra fa diverses observacions sobre la importància de la riquesa de percepció, l'art com a passió. L'home, al llarg de la seva vida, s'enriqueix amb tot allò que viu i veu: "tot allò que perfeccioni la contemplació serà favorable a la bellesa". La contemplació dels objectes té una funció espiritual, una còpula perfecta entre la percepció i la intel·ligència.

*Escultura en bronze de Joan Rebull que presideix el monument a Ruyra. Juliol de 1959.
Procedència: AMBL*

La bellesa radica en la veritat percebuda. Ruyra, format dins del Modernisme, formula en aquest article, de caire esteticista, un culte a l'art i la bellesa en el vestit. Fa pedagogia de l'entorn social, de l'ambient de la llar domèstica. Avui dia l'èxit del disseny industrial fa que molts articles usuals els escollim en funció de la seva bellesa i acurat disseny. Ruyra, sense proposar-s'ho s'acosta a la sensibilitat contemporània, que dóna relleu a una nova província de l'art amb la creació d'objectes eficaços, treballats amb gust. Aquest article de "Feminal" és un precedent de *Modèstia i elegància*⁵, també adreçat al públic femení, on insisteix, de nou, en la bellesa de les coses petites:

"És cert que, entre les belles arts, la de la indumentària i el seu feliç comportatge és una de les més frívoles; els grans pensadors i els grans sants no solen pas afeccionar-s'hi gaire; més sigui com vulgui, ella és noble en si mateixa i us roba el cor a vosaltres, dames gentils, que sou les fades embellidores de les coses efímeres i dels petits objectes usuals"

Sra. Donya C. Karr

Honorable y molt atenta Sra: mil y mil gràcies per totes les atencions que ab mi ha tingudes ab motiu del articlet que he fet per "Feminal".⁶

Vaig rebre la seva expressiva y afectuosa postal de gracies y, després, la Sra. Vidal me les repetí verbalment en nom de vostè.

Estich satisfet de que'l meu articlet li hagi agradat y desitjo que agradi aixís mateix a les lectores de "Feminal".

Adjunto les probes. Fent us de l'autorització de V. he arreglat la ortografia al meu gust. Cal advertir al corrector de probes, que s'atempere a les meves correccions, perquè si n'esmenés algunes segons el seu sistema y en quedessen d'altres del meu el total resultaria un cent peus.

Me repeteixo de V. afm. amich y servidor que besa s.m.

J. Ruyra. Blanes 19 d'agost de 1907

APÈNDIX

La bellesa en les coses usuals

Sra. Directora de FEMINAL

Honorable senyora: accedint al vostre prech amabilíssim, us remeto l'adjunt article per la vostra interessant revista FEMINAL, a la que professa ver a afecte'l vostre atent amich y servidor, J. RUYRA.

Quina afició més providencial han manifestada sempre les senyores en conreuar la bellesa de les coses usuals, aduch de les més fútils y poch duradores! Quí, com elles, se preocupa del bell vestir; de la finesa y netedat de les robes de cambra, del lluhiment y ordenada disposició del mobiliari, de la polidesa en la conversa familiar; de la bona escayensa de totes les coses casulanes, per insignificantes que sien? Entreu en una casa habitada d'homes sols y desseguit us salta a la vista qualche desordre feridor. Mes, allà hont hi hà una dòna, no la heu pasa de vèurer per endevinar qu'hi es, la sentiut palpar

en poesia sota l'ombra plascèvola de les cortines, en la rítmica quietut de les cadires, tal volta en el somrís d'un ram de flors, qu'us miren com ab éxtasi de beatitut desde un artístich pitxer; tal volta en un graciós aplech de bibelots sobre una cònsola, per tot arreu, en la dolsa llum qu'entra per les persianes, en la netedat dels recons mitx-velats d'ombres pudoroses, assí y allà, en tots els detalls qu'aneu descobrint; sentiú que per allí han passat unes mans encantadores, un'ànima enamorada d'ideal, y... l'ayre mateix guarda un sospir flayrós de la benèfica fada. Oh graciosa fada domèstica que n'es de gran la vostra obra, mitx d'àngel, mitx d'insecte!

Els poetes, per un'aberració extranya, sovint han menyspreuat la bellesa de les coses usuals. En temps d'Horaci diu que feyen ostentació de dexadesa en el vestir y que, més que per llurs versos, se'ls podia conèixer per la negror de les seves ungles, per la brutícia de les seves robes y per l'incuria de ses cabelleres. Y ¿què direm dels romàntichs? Quí, que sía una mica entrat en la passada centuria, no'ls ha vistos macilents, desmanyotats, ab barbes llargueres y despentinades, emboscassats de cabells, respirant missantropía y poca llatja? Sens dubte d'aquesta manera, fent com aquell qui no s'adona de les coses menudes, debíen creure desempenyar més be'l seu paper de sumitats humanes. Còm parar ment en el nus de la corbata, en el sabó y en el respall l'home preocupat ab altíssimes concepcions? Y, certament, aquests oblits y dexadeses son ben naturals y ben respectables en certes circumstancies; però, vaja's necessita ser ben estúpit per ferne, com n'han feta'ls poetes adotzenats, una norma de vida, una moda y... sembla mentida... un objecte d'orgull. Infelissos! Què hauríen sigut sense l'educació d'aquestes coses menudes, que han estat en contacte ab ells a cada instant y en les quals les mares, ab un bon sentit digne de tota alabansa, han procurat posar el ritme més harmoniós, la major suma de bellesa? Quína mena de versos hauríen fet? Quínes fineses de sentiment hauríen tingudes?

Els ascetes, al predicar contra la faustuositat, forsa vegades no fan les distincions degudes y's dexen escorre lleugerament a condemnar la bellesa, sobre tot ab referencies al vestir. Sembla que voldríen que tothom prengués per patró un hàbit de frare ò de monja. Nó, axò no fora pas bo; axò no fora pas seguir les inspiracions del nostre Pare Celestial, que, ab signes evidents en la naturalesa, marca un altre voler als que no han rebut una interna vocació excepcional.

Mireu les flors, aquexes insensibles manifestacions d'amor; mireules. Quíns vestits porten més gays, més sedosos, més esplèndidament colorits! Còm podríen expressar millor el desitx d'agradar? Naturalment...se'm dirà que ni elles, ni les plantes, que les críen, senten cap voler; ni son capasses de sentiment. Però ningú'm podrà negar que'l desitx està en elles com la música en una solfa. Axís com cap intel·ligent pot interpretar una solfa sense comprendre que'n ella ve senyalat un pensament musical d'algú que l'ha escrita, axís tampoch no podem contemplar les flors sense llegirhi les volicions y sentiments del gran Artista, qu'hi conuiu y que les ha formades. Y es ben cert que'l gran Artista diu en elles: siau gayes, siau fresques, oloroses, agradívoles... Y es ben cert que, després d'haver dextat caure aquest preludi en el món de l'inconsciencia, canta de la mateixa manera dintre'l cor de la joventut, ja abans que la primera alba d'amor aclarexi'l designi final.

Donchs be, ¿fora prudent que les mares contrariessen en el cor de sos fills y filles aquest impuls tan clarament divinal? Ah! dexem que'ls joves se vestixin com les flors.

Dexem que rumbegin colors lluminosos y ben casats, que s'ajustin al cant d'alegria de les galtes fresques, dels llavis encesos, de les dents esmaltades y'ls cabells abundosos y brillants. Dexem que's vesteixin com les flors.

Axò sí, no oblidem may l'esperit cristià, que, al ensemps qu'una norma de moral, es una norma de bellesa. Rè de'enfatechs, rè de superbiòses faustuositats. Una preponderant ostentació de riquesa es engelosidora y produheix un sentiment d'antipatia, que trenca'l goig seré, ab qu'hem de fruhir del ideal. Rè tampoch que pugui excitar cap baix instint. Allí hont s'inicia una passió orgànica, la bellesa celestial abaxa'l cap avergonyida... y desapareix. Mes en aquest punt, que es certament delicadíssim, hem d'enviar també'l perill d'una meticulositat immotivada. Al istiu, quan el temps ho demana y'ls-i dona honesta intenció, uns brassos francament nuus y un coll de soca-a-rel descobert, y aduch una mica espitregat, causen una impressió de frescor tota purificadora.

Cada edat reclama'l seu vestuari. Es qüestió de seguir el to de la naturalesa sempre bella. Si donem a l'edat madura les galindaynes, que tan escauen a l'infantesa y a la joventut, forsosament ens faràn mal efecte; y es que'ls alegres bonicoys no s'acorden a les hores ab la pauta mestre, que pinta la virilitat ab entonacions severes y robustes y diu les belleses de la ancianitat ab notes greus, tremoloses y febles, plenes de suau tristor. Cal sempre cercar l'harmonia.

Axís en totes les coses. El poble que té amor a la bellesa de les coses usuals, adquireix a poch a poch el bon gust y la rica y ordenada imaginació, d'hont nexen els grans artistes y filosophs.

Jo no dubto pas de que an aquest amor, que possehien en grau superlatiu, degueren els grechs en bona part la seva exuberant florida intel·lectual. Ells volien viure en contacte constant ab la bellesa. Volien que fossen artístichs sos vestits, ses cases, sos mobles.... Volien que l'ànfora tingués una forma esbelta, que s'adaptés graciosament a la cadra de la minyona que l'havía de portar. Volien que les llanties, de rich ò pobre material, ab les quals donaven llum a ses cases, fossen prou hermoses d'elles matexes per proporcionalsi, allora que'l treball de mirar, el benefici d'un bell veure. Volien que les cràteres, hont havien de saborejar el vi, fossen de noble forma y esquisidament treballades, de manera que, al aplicar els llavis en elles, poguessen besarhi quelcom d'ideal y purificador ans d'entregarse al pler orgànich de la beguda, Què més diré?... No basten aquestes indicacions per compendre que d'un poble, que té tals gustos, se'n poden esperar grans coses?

No he fet sinó apuntar idees a salts, a salts. Però, estich segur de qu'en aquesta materia, sobre la qual té'ls ulls tan oberts l'instint femení, les lectores de FEMINAL, m'hauràn entès a mitja paraula. Y, en veritat, el meu propòsit no ha sigut altre qu'aplaudir y estimular en elles la disposició, que ja tenen, de conreuar la bellesa dels objectes usuals, nobilíssim instint, que les fa mares en un alt sentit: mares d'art, d'elevació moral, de civilisació.

Retrat de Joaquim Ruyra

Procedència: Obres Completes, ed. Selecta, 1949

II

El segon text és una lletra que Ruyra⁷ va adreçar el 17 de maig de 1912 a Josep Alemany, que llavors oficiava de secretari, perquè convoqués la junta que havia de signar l'acta dels Jocs Florals d'aquell any. L'any 1912 els mantenidors dels Jocs eren Eberhard Vogel⁸, president, al qual li van encomanar un discurs que després fou polèmic⁹; Joaquim Ruyra, Lluís Segalà, Joan Perpinyà, Miquel Roger i Crosa i Josep Alemany, secretari. En absència del Dr. Vogel, que en aquell estava a Alemanya, és Joaquim Ruyra qui convoca la junta. L'acta de 1912 no era un document de pur tràmit. A més dels premis de rigor que es concedien, any rere any, es va atorgar el premi Fastenrath a la novel·la de Narcís Oller; *Pilar Prim* que competia amb *Els naufrechs* de Prudenci Bertrana i *La ben plantada* d'Eugeni d'Ors. Hom pot llegir els criteris i valoracions del jurat en la *Memòria*¹⁰ que hi va llegir el Secretari.

Il·lustració Catalana¹¹

Mallorca, 287. Barcelona

Sr. Don Joseph Alemany

Barcelona, 17 maig de 1912

Estimat amic: he llegit l'acta, que vostè ha extés segons l'acort del Consistori. Me sembla que està bé. Mes, com en aquest assumpte desitjo que's procedeixi ab la major formalitat, determino convocar sessió per a'l dilluns, vint de maig, en el lloch de costum, de dotze a una. Serveixis citar al afecte als senyors mantenidors posant en llur coneixement que l'objecte de la sessió és llegir, aprobar y firmar l'acta de referència.

De vostè afectíssim amic y segur servidor.

J. Ruyra

E. Vogel. Procedència: Il·lustració Catalana

III

Amb motiu de l'estada a Barcelona del catalanòfil alemany Doctor Eberhard Vogel per tal de pronunciar el discurs com a president que era dels Jocs Florals de Barcelona de 1912, diversos amics i intel·lectuals catalans van promoure un homenatge a la seva figura, en el qual li van oferir un àlbum¹² de record amb textos diversos. Vogel havia promogut al seu país la traducció a l'alemany de diverses obres literàries catalanes, entre les quals hi havia un text de Ruyra. Entre d'altres lletraferits que participen en l'homenatge hi trobem les glosses i els textos de reconeixement, cap a la figura i obra d'aquest catalanòfil, de Josep Alemany, Narcís Oller, Artur Masriera, Àngel Guimerà, Carme Karr, Pere J. Bassegoda, Lluís Via, Riera i Bertran, R. Suriñach Sentís, etc. Joaquim Ruyra hi té un text, un poema en prosa, de filiació goethiana, en la qual fa un paral·lelisme entre els mites germànics i els catalans, de com la jove Catalunya a través de Lluís i Verdaguer desitja incorporar-se al concert d'una nació culta com l'Alemanya, pàtria de Hegel i de Goethe. Els catalans encara que modestos tenim la nostra mitologia popular; la nostra religió sensible, un esperit col·lectiu que cal

incorporar al concert europeu. D'aquí neix aquest text regeneracionista que té com a rerefons la Catalunya industriosa de tombant de segle, en el qual Ruyra reconeix la tasca que Vogel portava a terme per difondre la cultura catalana a Alemanya.

Text

“L'antich Valhalla¹³ fou destruït y sos deus finaren. Mes la bella Freya¹⁴ restà sempre viva al cor de la gran nació germànica. Y havent retrobat el néctar de la poesia l'espargí entorn seu a faysó de rosada. L'ayre s'estremí, els elfs romperen a cantar dins el calzer de les flors, brollaren al cel les flames auries d'un sol sense posta y, a sa llum, ressorgí un nou Valhalla de pau, d'amor y de delícies. Tornà a obirarse l'arcada de colors del pont d'Heindal¹⁵, però ara aquest pont s'entaforca y cada un de ses múltiples caps descansa en una distinta nació de la terra, oferint pas a totes les ànimes excelses.

La jove Catalunya, feble y humil, prou volia pujarhi... Vos, oh Dr. Vogel l'heu ajudada en sas primers passas y li heu fet present de les ruïnes d'Odin¹⁶, claus maravelloses, ab les quals pot obrir totes les portes del nou Valhalla. La noble matrona, Alemanya, l'ha rebuda ab un óscul de simpatia. Les ombres d'Hegel y de Göethe han somringut a les d'En Lluís y En Verdaguer; y les normes¹⁷ han mesclat cánem català al maixell¹⁸ de llurs filoses.

Joaquim Ruyra. Barcelona, 8 maig 1912

Pep Vila i Medinyà. Filòleg

Notes

¹ En aquest fons hi trobem també un exemplar de la traducció que l'escriptor rossellonès R. de Lacvivier va fer d'una obra de Ruyra. El llibre conté una carta proemial en la qual l'autor blanenc agraeix al traductor la versió francesa del text: "en la rica y finíssima llengua francesa, a la qual professo especial estimació". Aquest text, que crec que no és sencer, figura en aquesta presentació a la traducció d'*El rem de trenta quatre* al francès, *Le rame de vingt pieds (El rem de trenta quatre. Nouvelle extraite de MARINESY BOSCATGES. Traduction du catalan par... Perpinyà, Imp. Barrière, Perpinyà, 1911)*. Lacvivier té moltes dificultats per traduir aquest llibre al francès perquè molts dels dialectalismes i frases fetes que emprà Ruyra a la seva narració són difícils de girar en francès. Per tal de curar-se en salut, el traductor posa, en català, a peu de pàgina, totes aquelles expressions, frases fetes, modismes, dialectalismes, familiars a un hipotètic lector rossellonès, perquè es faci càrrec de la dificultat de l'empresa. Llegiu la transcripció de la carta a Lluïsa Julià Capdevila, *Epistolari de Joaquim Ruyra*, Barcelona, Curial, 1995, pàg. 112-113.

Agraeixo a Antoni Reyes, cap de l'Arxiu, les facilitats que m'ha donat per a la consulta i reproducció d'aquests documents.

² Fons Alemany. Correspondència.

³ Els articles sobre aquests temes, recollits a les O.C. (Barcelona, Selecta, 1982) són aquests: 1. *El sentiment estètic en el moment de la sensació*. 2. *Estètica de les imatges abstractes* (Discurs presidencial dels Jocs Florals de Girona, l'any 1907). 3. *Paganisme i cristianisme en la literatura*. 4. *Modèstia i elegància* (Conferència, 1a de la sèrie, organitzada per la M. Il·ltre. Junta de Dames de Barcelona, pronunciada el dia 7 de febrer de 1919 a la Sala Mozart) pàg. 671 i ss.

⁴ Sobre l'estètica de Ruyra, vegeu-ne un esbós en el llibre de Josep Maria Capdevila, *Estudis i lectures*, Barcelona, Selecta, 1965, pàgs. 176-182. En una carta de 9 d'agost de 1907, que Joaquim Ruyra adreça al pare Ignasi Casanovas amb motiu d'haver rebut dues obres seves: *La religió natural* i *L'harmonia en l'art*, Ruyra li confessa: "jo crech que l'art consisteix en un conjunt d'imatges perceptives encaminades a una finalitat, que pot ser arbitrària (filla de l'enteniment humà) o natural (filla dels pensaments, sentiments y volicions divinals, de què tota la naturalesa va plena)". (*Epistolari de Joaquim Ruyra*. A cura de Lluïsa Julià i Capdevila, Barcelona, Curial, 1995, pàgs. 93-94).

⁵ OC. Barcelona, Selecta, 1982, pàg. 687 i ss.

⁶ "Feminal" era un suplement mensual de la revista l'"Il·lustració Catalana", dirigit per Carme Karr; adreçat principalment a la dona. Va sortir de 28 d'abril de 1907 al 30 de desembre de 1917.

⁷ Fons Alemany. Capsa dels Jocs Florals, 1912.

⁸ (Düsseldorf 1861-1934), catalanòfil, traductor. Autor d'un diccionari alemany-català, i d'una antologia de la literatura catalana. Maria Lluïsa Julià Capdevila va publicar una carta de Vogel a Ruyra, datada el 18 de desembre de 1910, pàgs. 281-282. En les *Obres Completes* (Barcelona, Selecta, 1972), de Víctor Català podem llegir una primera lletra d'aquesta escriptora adreçada, el setembre de 1922, a Francesc Matheu en la qual li sol·licita un ajut econòmic per al Dr. Vogel, que en aquell moment es trobava atrapat per la greu depressió econòmica alemanya, ocasionada per la Primera Guerra Mundial (pàg. 1812 i ss).

⁹ *Una indignitat. Historia del escàndol promogut sobre unes esmenes del Dr. Vogel en son discurs dels Jocs Florals*. Barcelona, estampa de la Renaixensa, Barcelona, 1912, 31 pàgs.

¹⁰ *Jocs Florals de Barcelona*. Any LIV de llur restauració, Barcelona, Estampa La Renaixensa, pàgs. 33 i ss.

¹¹ Capsa dels Jocs Florals de 1912.

¹² Fons Alemany. Al Dr. Vogel. Capsa dels Jocs Florals de 1912.

¹³ En la mitologia escandinava és la mansió d'Odin on s'apleguen els herois caiguts en combat. Cada nit els herois hi bevien aigües, servida per les valquíries.

¹⁴ Personatge de la mitologia islandesa. Freyia tenia poder sobre la pluja, el sol i la vegetació. Freya era filla de Njörd, un déu menor tutelat per Odin.

¹⁵ Divinitat dels pobles nòrdics, déu poderós, coneixedor del futur. Com a guardià dels altres déus vivia a l'entrada del cel.

¹⁶ Odin o Mercuri, déu dels guerrers i dels poetes, era la divinitat més important dels pobles germànics i nòrdics. A Odin se li atribueix el do, la troballa de la poesia. Odin també representa el senyor dels morts, els quals elegeix en el lloc de combat perquè les valquíries els portin al Valhalla.

¹⁷ Deessa del destí, equivalent a la parca, en la mitologia escandinava.

¹⁸ *Maixella*: part plana de ferro d'un martell o d'un eina de picar.

Breu noticiari de l'Arxiu

Es comencen a organitzar els fons d'imatges de l'Arxiu

D'entre els diversos fons i col·leccions que es conserven a l'Arxiu Municipal, els fons d'imatges eren dels pocs importants que encara no havien rebut un tractament arxivístic sistemàtic i adequat a la demanda de consultes que havien suscitat. Les intervencions que fins aquest moment s'hi havien produït tenien a veure amb la concentració de documents dispersos entre diverses oficines productores, a garantir-ne la seva conservació amb un mínim de bona instal·lació i a establir algun criteri de recerca per a alguna de les col·leccions més consultada.

Foto: Dep. Rec. Tecnològics

La signatura del conveni de col·laboració amb l'Associació de Veïns del Barri de Sa Carbonera per a la recerca i reproducció de les imatges de la gent del barri va ser un dels punts de partida de l'actual projecte d'organització. Aquest conveni, a banda de permetre obtenir unes importants col·leccions de còpies fotogràfiques d'alt valor informatiu, va servir per prendre contacte amb un col·lectiu de veïns molt interessats en el tema i que actualment formen la punta de llança del nou projecte. És de justícia anomenar en Josep Rabassa, en Quim Malvesí, en Juli Baca i, sobretot, en Francesc Ros.

El nou projecte, desenvolupat pel personal de l'Arxiu en col·laboració amb el Departament de Recursos Tecnològics de l'Ajuntament i una empresa de suport, pretén incidir en l'organització de tots els fons en imatge (tant fixa com en moviment) creats o custodiats per l'Ajuntament i els organismes que en depenen. A grans trets, es tracta de dotar-se d'un seguit de recursos que permetin un control i una gestió integral de totes les imatges.

En aquest sentit, està pràcticament enllestit un programa informàtic que preveu gestionar els diferents aspectes que giren al voltant de les imatges. És a dir, les qüestions relacionades amb la seva procedència i identificació, amb la seva descripció física, amb la descripció del seu contingut iconogràfic i, finalment, amb la seva utilització. Cada un d'aquests apartats compta amb diversos camps descriptius i, lògicament, també preveuen incloure la visualització de la imatge en pantalla. Aquesta eina ens permetrà una correcta gestió interna dels documents i atendre amb promptitud qualsevol demanda dels usuaris, per minuciosa que sigui.

Paral·lelament, ens estem dotant del maquinari adequat per desenvolupar aquestes funcions (ordinador; impressora, escàner ...) i del material de conservació necessari per a garantir el bon estat dels suports i les emulsions. També cal dir que comptem amb uns recursos humans suficientment motivats no només per a

Foto: Dep. Rec. Tecnològics

treballar en l'organització de les fotografies i pel·lícules sinó també per a efectuar tasques de rescat de nous fons externs que siguin d'interès per a la nostra comunitat.

La tasca d'organització no serà fàcil ni de curta durada, però tots els implicats estem convençuts que és un projecte pel qual val la pena escarrassar-s'hi. Entre els que som i els que s'hi vulguin apuntar aconseguirem un gran banc d'imatges de Blanes de tots els temps. Unes imatges que es podran consultar i reproduir a gust de tothom.

Estudiants en pràctiques

Durant els mesos d'estiu l'Arxiu ha comptat, per primera vegada, amb la col·laboració de dos estudiants en pràctiques provinents de la Universitat de Girona (UdG). Això va ser possible gràcies al conveni de cooperació educativa que es va signar entre l'Ajuntament de Blanes i la UdG. Aquests convenis preveuen l'estada d'estudiants en institucions i empreses per tal que ampliïn la seva formació. En el nostre cas vàrem comptar amb la presència de la Montse Riquelme, d'Arbúcies, i d'en Lluís Salsas, de Girona, ambdós estudiants del darrer curs d'Història, interessats a adquirir experiència en el món dels arxius de l'Administració local.

Aquest programa preveu que els estudiants tinguin un tutor de l'Ajuntament i un altre de la Universitat que han de definir un pla de treball i, posteriorment, fer-ne el seguiment. Així, mentre des de l'Ajuntament hem ofert la possibilitat que els estudiants s'iniciessin en l'arxivística teòrica i, sobretot, pràctica, i també un ajut per als desplaçaments, des de la Universitat s'oferia el reconeixement d'un cert nombre de crèdits en l'expedient acadèmic de l'estudiant en funció de les hores esmerçades. Els nostres col·laboradors varen obtenir entre 2 i 5 crèdits.

La principal ocupació dels dos estudiants, a banda d'una certa col·laboració administrativa, va girar al voltant de l'organització del fons documental Brunet – Vilà Vidal. Aquest fons va ser donat per la Sra. Montserrat Palma i està compost per la documentació generada per una família de metges i hisendats de Blanes i Lloret entre 1740 i 1966, aproximadament. Després d'una breu introducció teòrica, el primer pas que es va efectuar va ser el d'esbrinar l'existència de fons o subfons entre la documentació. A continuació es varen dedicar a destriar les diverses sèries documentals que hi havia i a ordenar-les convenientment. En darrer lloc es va arribar a esbossar una primera descripció a nivell de catàleg per a diverses de les sèries existents.

Creiem, doncs, que ha estat una experiència enriquidora per ambdues parts. Des de l'Arxiu hem aconseguit posar un fons documental més a l'abast dels nostres usuaris i per als estudiants ha suposat prendre contacte directe amb l'organització d'un fons documental de caràcter històric i, d'altra banda, conèixer les activitats diàries que es desenvolupen a l'interior d'un arxiu. Totes dues qüestions són difícilment experimentables per un estudiant per altres vies que no siguin aquestes.

El Premi de recerca històrica Bru Centrich i Nualart

Com ja va passar en les dues primeres edicions, l'Arxiu Municipal també ha col·laborat en l'organització de la tercera convocatòria del premi de recerca d'història local Bru Centrich i Nualart, que atorga la secció d'ERC de Blanes. La nostra col·laboració es va centrar d'una banda en la recepció dels treballs que es presentaven i, de l'altra, a coordinar i ser membres del jurat.

En aquesta tercera edició es varen presentar tres treballs que seguien la mateixa línia qualitativa de l'edició anterior. Eren un treball sobre l'evolució dels noms dels carrers de Blanes, titulat *Canvis de noms de carrers i places de Blanes, 1900-1975*; un altre on s'analitzava la societat blanenca a partir de les vivències d'una pagesa, titulat *90 anys de vida a Blanes*; i el darrer que analitzava la trajectòria de la revista *Recull* es titulava *Aproximació a una revista blanenca. Recull*.

El veredict de d'aquesta convocatòria es va fer públic el passat 24 de novembre. El jurat va ressaltar el bon nivell dels tres treballs i va animar l'organització perquè perseverés en el manteniment i la difusió de la convocatòria. El premi va recaure a parts iguals entre el treball sobre els carrers de la Vila i el que repassava la vida de la pagesa de sa Massaneda, la senyora Quimeta Alum i Roger.

En l'acte d'atorgament del premi també es va fer pública la convocatòria per a la IV edició del premi. En aquesta ocasió els organitzadors van creure convenient introduir un seguit de canvis. Coincidint amb la rehabilitació de la Casa del Poble i amb la recuperació de l'edifici de la Cooperativa La Blandense s'ha volgut que l'àmbit d'estudi dels treballs per a la IV edició girin al voltant de qualsevol aspecte que tingui a veure amb aquestes dues associacions. Cronològicament abastaria de l'any 1905 fins a la fi del segle. També cal assenyalar el substancial augment de la quantitat de diners del premi. La voluntat de l'organització seria atorgar el IV premi coincidint amb l'acte d'inauguració de la Casa del Poble, a finals del 2002 o a l'inici de l'any 2003.

L'exposició "Paisatges Viscuts" esdevé itinerant

L'exposició *Paisatges Viscuts*. Blanes, Folch i Torres i Junceda, que es va poder veure a la sala polivalent de l'Arxiu Municipal entre els mesos d'abril i juny d'enguany, ha sofert unes lleugeres modificacions i s'ha convertit en itinerant. Es va creure que atès el seu contingut didàctic relacionat amb la literatura, l'art, la història i uns personatges relacionats amb Blanes però també amb tota la societat catalana de la primera meitat del segle XX, podria ser interessant fer-la arribar als centres educatius i a algunes associacions de la Vila.

En una primera fase l'exposició s'ha ofert als centres educatius: als tres instituts i als dos col·legis concertats que fan el segon cicle d'ESO. La segona fase preveu que els plafons de l'exposició circulin per diverses associacions i centres públics de la Vila. Per tal de fer arribar la proposta als centres es varen utilitzar dues vies. D'una banda es va introduir l'ofertament de l'exposició en el catàleg general dels recursos educatius que l'Ajuntament de Blanes proposa a les escoles i instituts i, d'altra banda, es va establir contacte directe amb els responsables educatius.

De moment la resposta dels centres està essent molt positiva en el sentit que la majoria han mostrat el seu interès per a poder muntar l'exposició en les seves instal·lacions. I, àdhuc, diversos professors han manifestat la intenció d'organitzar activitats i classes al voltant dels personatges i la temàtica de l'exposició.

En el terreny logístic els únics requisits que es demana als centres són els relacionats amb la seguretat i la integritat del material prestat. Fins i tot, en el cas que no disposin d'un transport adequat, els hem ofert la possibilitat de col·laborar-hi a través dels serveis municipals.

Els centres reben una vintena de plafons petits amb il·lustracions blanques de Junceda, un text de Folch i Torres i un altre de localització geogràfica de la il·lustració; un de mitjà de presentació i dos de grans amb el títol de l'exposició i amb text i imatges relatives als dos personatges.

Amb aquesta iniciativa s'ha volgut apropar una acció de difusió cultural amb fons de l'Arxiu directament als llocs on potencialment existeix una demanda per a aquesta mena de muntatges culturals. D'aquesta manera s'amplia enormement la difusió i el rendiment que a priori es busquen en una exposició.

Enquadernació de l'hemeroteca

L'hemeroteca de l'Arxiu és una de les seccions que més ha crescut els darrers anys. Aquest creixement s'ha degut, d'una banda, a la incorporació de col·leccions de revistes antigues a través de donacions i, de l'altra, pel fet que s'han anat incorporant nous números de les revistes que estan en actiu. D'aquestes, la majoria provenen de Blanes i la resta s'ingressen a través de la política d'intercanvis que l'Arxiu manté amb diversos centres culturals, administratius, polítics i educatius de tot Catalunya.

L'augment de les col·leccions ha anat propiciant que el volum d'informació que s'hi acumula cada vegada sigui més valuós i en conseqüència més aprofitat pels usuaris de l'Arxiu. En els darrers anys ha esdevingut una gran font d'informació a la qual cal recórrer per tal de completar adequadament els treballs d'investigació.

L'augment de la consulta d'aquestes col·leccions ha fet plantejar-nos el tema de la seva conservació. Per a alguna de les revistes més demandades s'havia optat per oferir còpies. Amb això se soluciona el problema de la manipulació d'originals i el de les reproduccions. Però, enguany també s'ha decidit començar una política d'enquadernacions. Amb això tindrem més ben conservats i instal·lats els originals. Els exemplars estan més ben protegits, no en queden de solts i es millora la seguretat en les consultes si no hi ha còpies.

L'Arxiu col·labora amb el programa del Canal 33 Thalassa

Una dels serveis que ofereix l'Arxiu és el de col·laborar en activitats de difusió cultural relacionades amb el patrimoni històric de la Vila. En aquest sentit, al marge del fet estricte de servir informació i documentació des dels espais de consulta de l'Arxiu, sovint es reben demandes de persones físiques o jurídiques que depassen l'àmbit de les parets de l'edifici de l'Arxiu. En casos com aquests sempre es valora si el resultat de l'esforç afegit que suposarà per al personal de l'Arxiu redundarà en un aprofitament social ampli del projecte en el qual cal col·laborar. En el cas de la col·laboració amb el programa Thalassa emès per el Canal 33 es va considerar que sí.

La intenció dels responsables del programa era fer un reportatge

Foto: AMBL

Fotos: AMBL

sobre la figura de l'estudiós de temes marítims Emerencià Roig i Raventós. Com és sabut l'Emerencià Roig als anys vint i trenta del segle passat va publicar molts treballs etnològics sobre la vida marítima catalana. Les seves investigacions les va dur a terme sobretot a Blanes i a Sitges, d'on era fill. Aleshores, la nostra aportació al programa va consistir a localitzar el màxim de lligams entre Blanes i la figura estudiada. La vinculació de l'Emerencià i Blanes era relativament fàcil de trobar: Només calia repassar la seva bibliografia general i, sobretot, els seus articles al *Recull*.

El que no va ser tan fàcil fou trobar lligams materials i humans que encara el vinculessin a Blanes. Seguint les recomanacions de la productora, es va procedir a trobar persones grans que el recordessin o que l'haguessin conegut. Se'n va localitzar un nombre suficient com per a donar un cert joc als realitzadors del programa. Es va parlar amb en Falet, el Sr. Francesc

Illas; amb el Marroi, el Sr. Eusebi Esgleas; amb el Sr. Pere Puig i Llensa, amb el Sr. Guelfo Zola i amb el Sr. Rafel Bataller; que ens van posar en contacte amb gent de la família Roig-Raventós Miralbell.

D'altra banda, amb la col·laboració de Televisió de Blanes, es varen localitzar imatges fixes i en moviment sobre la Vila dels anys vint i trenta del segle passat, i es varen proposar alguns exteriors per a les filmacions.

En el moment de redactar aquestes ratlles encara no hem vist el resultat final d'aquesta col·laboració però, en tot cas, per a les diverses persones que vàrem intervenir en l'afer va suposar una experiència molt enriquidora que ens va mostrar nous camins en l'anàlisi i la difusió del patrimoni comú.

L'hemeroteca de l'Arxiu Municipal

En el segon número d'aquesta revista, l'any 1999, vàrem publicar una primera aproximació al contingut de les publicacions periòdiques de l'arxiu. En aquells moments s'havien iniciat les tasques d'organització de les col·leccions per la qual cosa ens vàrem dotar d'un programa informàtic capaç de controlar els diversos títols custodiats així com també la gestió dels exemplars de cadascun (els nous ingressos, el total de números, els inexistents... etc). En aquells moments l'estat de la catalogació va permetre fer un tast dels exemplars disponibles que havien estat editats a Blanes o que s'hi referien molt directament. Això també coincidia amb el fet que un servei com el de l'hemeroteca local, que estava rebent moltes consultes, setmanals calia que disposés d'alguna eina per a orientar de manera ràpida tots els seus usuaris.

Enguany, amb la feina força més resolta i amb un cert increment també de les consultes de revistes de caràcter general, ens veiem amb cor de començar a mostrar el contingut global de la nostra hemeroteca, per bé que només ho farem a títol informatiu, sense entrar en el detall de tot el contingut de les entrades de la catalogació. Amb les cinc que hem triat pensem que l'abast de les col·leccions queda prou ben il·lustrat.

Així, en aquests moments comptem amb 172 títols de publicacions, de les quals tenim registrats 1720 exemplars. La publicació periòdica més antiga que custodiem és el diari El Nacional, del qual conservem alguns exemplars de 1840. A partir d'aquí hi ha diversos títols del segle XIX, però la majoria són del XX. La procedència d'aquestes col·leccions és molt diversa. Una part molt important prové de la política d'intercanvi de publicacions, d'altres provenen del propi Ajuntament i una altra part important s'ha ingressat gràcies a les donacions. D'altra banda, aquestes publicacions s'han editat en 43 viles o ciutats diferents, algunes d'elles a l'Amèrica del Sud.

Instal·lació provisional d'una part de l'hemeroteca

Aquí teniu la relació dels títols:

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
ACTUAL	De Blanes, Lloret de Mar i Palafolls	Blanes	1995	2001
ACTUALIDAD BLANDENSE	Portavoz juvenil de Información Local	Blanes	1947	1947
AFANYS	Revista Escolar J. Ruyra	Blanes	1969	1969
AIXA	Revista bianual del museu etnològic del Montseny La Gubella	Arbúcies	1990	1999
ANC	Full Informatiu de la Generalitat de Catalunya	Sant Cugat del Vallès	1997	2001
ANNALS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS EMPORDANESOS		Figueres	1959	2000
ANNALS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS GIRONINS	Institut d'Estudis Gironins	Girona	1946	2001
APAC	Homenatge a Lluís Companys	Lloret de Mar	1991	1991
APAs	Butlletí informatiu de les APAs de Blanes	Blanes	1994	1994
ARA BLANES	Butlletí ERC i JERC	Blanes	1994	1995
ARDALES	Boletín de Información Local	Ardales	2000	
ARXIBAR	Butlletí de l'Arxiu Municipal de Barcelona	Barcelona	1999	2001
ARXIU D'IMATGES EMILI MASSANAS i BURCET	Diputació de Girona	Girona	1993	1995
ARXIU HISTÒRIC DE TARRAGONA	Butlletí Informatiu de la Generalitat	Tarragona	1999	2001
ARXIUS	Butlletí del Servei d'Arxius de la Generalitat de Catalunya	Barcelona	1993	1998
ASPRONIS	Boletín de Información para los socios Blanes y Comarca	Blanes	1975	1976
ASSOCIACIÓ CAPS DE FAMÍLIA		Blanes	1971	1977
ATENEU	Revista Cultural de Malgrat. Centre d'Estudis i Documentació Zenobia Camprubí	Malgrat	1992	1998

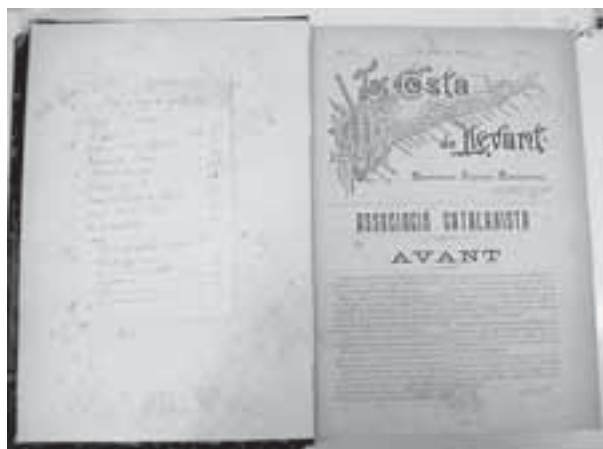
NOTÍCIES DE L'ARXIU

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
AUBA	Revista d'arts i lletres	Barcelona	1901	1901
BARCELONA ATRACCIÓN	Sociedad de Atracción de Forasteros	Barcelona	1918	1918
BLANDA	Publicació de l'Arxiu Municipal de Blanes	Blanes	1998	2001
BLANES	Ajuntament i Foment del Turisme	Blanes	1966	1973
BLANES, GUIA DEVACANCES		Pineda de Mar	1998	1998
BLAPAS	Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes de Blanes	Blanes	1998	1998
BUTLLETÍ APA	Associació de pares d'alumnes del CEIP Joaquim Ruyra	Blanes	1998	1998
BUTLLETÍ DE L'ARXIU	Arxiu Municipal	Palafrugell	1996	1999
BUTLLETÍ DEL ST. JAUME		Blanes	1995	1997
BUTLLETÍ INFORMATIU	Arxiu Històric Comarcal de la Generalitat de Catalunya	Santa Coloma de Farners	1997	2001
BUTLLETÍ INFORMATIU AAC	Informatiu de l'associació d'arxivers de Catalunya	Barcelona	1997	2001
CAMBRA	Butlletí Informatiu	Girona	1999	1999
CAN BECH	Butlletí de l'Arxiu Municipal de Palafrugell	Palafrugell	1997	1997
CARTA POBLA	Full Informatiu de l'Ajuntament de Palamós	Palamós	1992	1994
CATALANA	Revista	Barcelona	1918	1925
CATALUNYA ARTÍSTICA	Semanari Il·lustrat de Literatura, Arts y Teatros	Barcelona	1901	1903
CATALUNYA GRÁFICA	Revista Catalana d'Informació Nacional i Estrangera	Barcelona	1922	1922
CENTRE DE FORMACIÓ D'ADULTS DE BLANES	Revista	Blanes	2001	2001
CENTRE EXCURSIONISTA DE BLANES	Circular d'informació per al soci	Blanes	1977	1987
CERETÀNIA	Quaderns d'estudis cerdans	Puigcerdà	1998	1998

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
CETRENCADA	Full Cultural	Barcelona	1998	1999
CIRCULAR INFORMATIVA	S.T.M. SL	Barcelona	1997	1998
CLUB DEVELA BLANES	Butlletí d'informació Social	Blanes	1978	2001
COSTA EXPRES	Blanes - Lloret - Tossa	Blanes - comarca	1973	1973
CRÒNICA	Butlletí d'informació Municipal	Pineda de Mar	1992	1993
CRÒNICA DE LLAGOSTERA	Publicació de l'Arxiu Municipal	Llagostera	1990	1998
CUADERNO INFORMATIVO QUADERN INICIATIVA BLANES	Iniciativa per Catalunya, Blanes	Blanes	1988	1992
CUADERNOS FILATÈLICOS	Asociación Filatèlica i Numismàtica de Pineda de Mar	Pineda de Mar	1998	1998
DE TOTS COLORS	Revista Popular	Barcelona	1908	1908
DESTINO		Barcelona	1951	1951
DICCIONARI POPULAR	Quaderns de la Llengua Catalana	Barcelona	1905	1906
DLLEURE	Un espai al servei de l'educació	Girona	2000	2000
DRASSANA	Revista del Museu Marítim	Barcelona	1994	1997
EL ARTE DEL TEATRO	Revista Quincenal Ilustrada	Madrid	1906	1906
EL ATALAYA	Periódico Semanal	Blanes	1896	1897
EL BLANDENSE	Periodico Semanal	Blanes	1868	1868
EL BUTLLETÍ D'I C DE BLANES		Blanes	1994	1994
EL FOMENTO INDUSTRIAL Y MERCANTIL	Revista gráfica i científica de economía nacional	Madrid	1909	1909
EL MERCAT DE LA COSTA BRAVA	Periòdic comercial quinzenal	Girona	1999	1999
EL MOTIN	Periódico Satírico Semanal	Madrid	1889	1898

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
EL MUJAL	Butlletí del Museu-Arxiu Municipal	Calella	1998	2001
EL NACIONAL		Barcelona	1840	1840
EL PLAFÓ	Butlletí d'informació cultural d'Olot	Olot	1997	2001
EL REC CLAR	Revista de Vidreres	Vidreres	2000	2001
EL TEATRE CATALÀ	Revista Setmanal Il·lustrada	Barcelona	1912	1912
EL XAMPANY	Butlletí Mont-Ferrant	Blanes	1996	1998
ELS FULLS DE L'ESCRITORI		Girona	2001	2001
ELS PITEUS	Revista d'informació i cultura	Blanes	1982	1987
ELS PITEUS 3ª època	Revista trimestral d'informació i cultura	Blanes	1994	1998
EN PATUFET		Barcelona	1905 1969 /2a	1938 1970/2a
ERC	Full Informatiu de Grup Municipal	Blanes	1998	1998
ES BUFEC	Grup Fondistes Blanes	Blanes	1993	2001
ES FURIÓ	Associació d'Amics del Cau de la Costa Brava, Museu de la Pesca de Palamós	Palamós	1997	1997
ESCUCHA	Centro de estudios hispánicos J.M. Chacón	Mataró	1996	1996
ESTUDIS DEL BAIX EMPORDÀ	Publicacions de l'Institut d'estudis	Sant Feliu de Guíxols	1997	2001
		del Baix Empordà		

Fotos: Dep. Rec. Tecnològics

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
FULLA DOMINICAL DE LA PARROQUIA DE BLANES		Blanes	1915	1925
FULLA PARROQUIAL DEL BISBAT DE GIRONA		Blanes-Girona	1925	1931
FUNDACIÓ RAFAEL CAMPALANS	Arxiu Històric de la fundació	Barcelona	1996	1997
GERMANOR	Revista mesadera de la col·lectivitat catalana de Xile	Santiago de Xile	1924	1928
GOL. 4a Etapa	Butlletí Informatiu mensual C.D. Blanes	Blanes	2001	2001
GOL. 1a Etapa	Semanario deportivo Boletín informativo del deporte	Blanes	1946	1950
GOL. 2a Etapa	Boletín del Club Deportivo Blanes	Blanes	1963	1964
GOL. 3a Etapa	Informatiu mensual del C.D. Blanes	Blanes	1999	2000
GRUP TÈCNIC CONSERVADORS RESTAURADORS	Full informatiu, Butlletí de Conservació – Restauració	Barcelona	1998	1999
HATUEY	Butlletí informatiu del casal d'Amistat Català – Cubà Julio Trigo	Blanes	1998	1998
HEROÏNES	Butlletí sobre la vida i fama de martiri	Olot	1994	2001
HOJA PARROQUIAL DE SANTA MARIA DE BLANES		Blanes	1939	1965
IL·L·STRACIÓ CATALANA	Revista setmanal il·lustrada	Barcelona	1903	1917
INFORMACIÓ ARXIU HISTÒRIC DE GIRONA	Generalitat de Catalunya	Girona	1997	2001
INFORMATIU DE L'ARXIU I MUSEU		Sant Feliu de Guíxols	1990	1990
JOCHS FLORALS DE BARCELONA		Barcelona	1859	1936
JOVENTUT	Periòdic Catalana	Barcelona	1905	1906
L'APARCAMENT	SABA	Barcelona	2000	2000

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
L'ATZAVARA	Butlletí de la Secció de Ciències Naturals del Museu Comarcal del Maresme -Mataró	Mataró	1979	2001
L'AVENÇ	Revista d'Història, 2ª època	Barcelona	1982	2001
L'ENLLAÇ	Butlletí d'informació municipal de l'Ajuntament de Blanes	Blanes	1987	1990
L'ESCORCOLL	Portavoz de la agrupación del PSC en Blanes	Blanes	1990	1991
L'ESPURNA	Butlletí de l'Associació de mares i pares d'alumnes	Blanes	2001	2001
L'ESTOIG	Publicació de l'Arxiu i del Museu de Palafrugell	Palafrugell	1989	1989
L'INFORMATIU	Butlletí d'informació municipal de l'Ajuntament de Blanes	Blanes	1981	1985
L'INFORMATIU C i U	Convergència i Unió de Blanes	Blanes	1995	1995
LA COSTA DE LLEVANT	Periòdic defensor dels interessos de la comarca en general i de cada un dels seus pobles en particular	Blanes-Canet	1894	1922
LA ESQUELLA DE LA TORRATXA	Periòdic satíric, humorístic, il·lustrat i literari	Barcelona	1892	1892
LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA	Periòdic quinzenal artístic, Literari y Científic	Barcelona	1880	1893
LA IL·LUSTRACIÓ LLEVANTINA		Barcelona	1900	1901

Fotos: Dep. Rec. Tecnològics

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
LA ILUSTRACIÓN OBRERA		Barcelona	1904	1905
LA LEGALIDAD	Periodico semanal literario, Industrial y de Noticias	Blanes	1868	1868
LA NOVELA BREVE	Revista Semanal	Barcelona	1916	1916
LA NOVELA CORTA	Revista Semanal Literaria	Madrid	1916	1916
LA REVISTA	Parròquia de la Sagrada Família de Blanes	Blanes	2001	2001
LA SAGRADA FAMILIA		Barcelona	1916	1917
LA SELVA.	Semanari Català Il·lustrat Portaveu del districte de Sta. Coloma de Farners	Blanes-Santa Coloma	1906	1906
LA SENYERA	Orfeó de Blanes	Blanes	1903	1903
LA TORDERA	Revista de la conca del riu	Riells i Viabrea	1999	1999
LECTURA POPULAR	Biblioteca d'autors catalans	Barcelona	1913	1921
LO TEATRE CATALÀ	Periòdic independent, de literatura, art, notícies y anuncis	Barcelona	1893	1895
LO TEATRO REGIONAL	Setmanari de Literatura, novas y Anuncis	Barcelona	1892	1993
LLETRES		Girona	1907	1907
MATERIALS	Materials del Baix Llobregat	Sant Feliu de Llobregat	1997	1999
MD'A	Butlletí Informatiu del Museu d'Art de Girona	Girona	1993	2001
MÉS i MÉS	Revista informativa i publicitària	Blanes - comarca	1992	1993
MESTALL	Butlletí de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines	Girona	1999	2001
MONTSENY XPRESS	Informació d'Interès general de la Selva, Vallès Oriental i el Maresme	Riells i Viabrea	1999	2001
MUNDO GRÁFICO	Revista Popular Ilustrada	Buenos Aires	1917	1917
NOSALTRES	La revista de l'IES S'Agulla	Blanes	1997	1998
NUEVO MUNDO	Revista Popular Ilustrada	Madrid	1909	1916

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
PALOMERA S.A.	Colla Sardanista	Blanes	1996	1997
PARRÒQUIA SANTA MARIA DE BLANES	Suplement del Full Parroquial	Blanes	2000	2000
PARTICIPA	AAVV Ctra. de Lloret-La Pedrera	Blanes	1998	2000
PERXADA		Arbúcies	1999	1999
PLECS	Arxiu Municipal	Cassà de la Selva	1992	1995
PLECS 2a ÈPOCA	Arxiu Municipal, Ajuntament de Cassà de la Selva	Cassà de la Selva	1999	2001
PONT VELL	Butlletí d'Informació Municipal	Castelló d'Empúries	1986	1986
PROA DE BLANES	Suplemento de la Hoja Parroquial	Blanes	1945	1947
PUNT DE VISTA	Butlletí informatiu PSC	Blanes	2001	2001
QUADERNS CENTRE D'ESTUDIS COMARCALS DE BANYOLES		Banyoles	1998	1999
QUADERNS D'ESTUDIS ARENYENCS		Arenys de Mar	1999	2000
QUADERNS DE LA SELVA	Revista del Centre d'Estudis Selvatans	Santa Coloma de Farners	1983	2001
QUADERNS DE SILS	Revista Municipal d'Informació i Cultura	Sils	1996	2001

Fotos: Dep. Rec. Tecnològics

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
QUADERNS DE VALLS	Arxiu Municipal	Valls	1990	1991
RANDES	Butlletí del Museu Marès de la Punta	Arenys de Mar	1997	2001
RECVLL		Blanes	1920	2001
RESCAT	Butlletí del Servei de Restauració de Béns Immobles de la Generalitat de Catalunya	Barcelona	1997	2001
RESTAURACIÓN DEL VILÁ	Boletín publicado por la junta de organización de las fiestas de restauración del Vilá	Blanes	1940	1940
REVISTA CATALANA		Barcelona	1909	1909
REVISTA DE CATALUNYA		Barcelona	1934	1934
REVISTA DE GIRONA		Girona	1979	2001
REVISTA DE PALAFRUGELL		Palafrugell	1992	1993
REVISTA MUSICAL CATALANA	Butlletí de l'Orfeo Català	Barcelona	1919	1924
ROTARY CLUB BLANES		Blanes	2001	2001
SA FINESTRETA	Butlletí Informatiu Esbart Joaquim Ruyra	Blanes	1989	1990
SALOBRE	Butlletí del Centre d'Estudis Josep Baralt	Arenys de Mar	1994	1996
SEMILLA	Suplemento de la Hoja Parroquial	Blanes	1942	1942
SERRA D'OR		Monestir de Montserrat	1965	1993
SESMOND	Butlletí del Servei d'Arxiu Municipal	Lloret de Mar	1998	2000
SIGNAL		Berlín	1942	1942
SINDICAL	Portavéu del Sindicat Agrícola i Caixa Rural de Blanes	Blanes	1913	1913
TALLER D'HISTÒRIA		Sant Feliu de Guíxols	1990	1990
TERME	Centre d'Estudis Històrics. Arxiu històric comarcal	Terrassa	1991	1998
TRADICIÓ	Periòdic de vulgarització del programa de les tradicions	Blanes	1913	1913

NOTÍCIES DE L'ARXIU

Nom	Subnom	Lloc	Any inicial	Any final
TURISSA (2)		Tossa	1990	1997
TURISSA (I)		Tossa	1965	1969
UNIÓN IBERO AMERICANA		Madrid	1908	1908
USTED	Publicació Gràfica Gironina	Girona	1982	1993
VERTICE	Revista Nacional de Falange Española tradicionalista i de las Jons	Bilbao	1937	1939
VIDA	Revista de Cultura Ètnica i Social	Barcelona	1906	1906
VIDA CATALANA	Periodic Catalanista	L'Havana	1921	1921
VIDA NOVA		Blanes-Pineda	1916	1918
VILLA CASTILIONIS IMPURIARUM	Arxiu Municipal	Castelló d'Empúries	1993	1997
VILLA DE BLANES	Boletín Informativo de la Jefatura Local del Movimiento	Blanes	1966	1970
VITRINA	Publicació del Museu Comarcal de la Garrotxa i de l'Arxiu Històric Comarcal	Olot	1997	1999
XARXA	Informatiu dels professionals	Blanes-Calella	2000	2001
XERIN-HOLA	La revista de Palafolls	Palafolls	1997	1999
XERIN-HOLA 2a època	La revista de Palafolls	Palafolls	2000	2000

Donacions i cessions 2001

Donació de la fundació Aspronis:

- Documentació diversa sobre les seves activitats:
 - Balanç social, 1998 - 1999.
 - Fulls informatius.
- Les publicacions: Maria Pallisera (coord), Atenció a persones adultes amb discapacitat psíquica i Trenta anys d'Aspronis.
- Tríptics, fullets informatius, ...etc.

Donació de la Sra. Mercè Palma i el germans Palma López de Blanes

- Fons patrimonial de la família Brunet - Vilà Vidal (metges i hisendats). Segles XVIII- XX.

Donació del Sr. Maurici Corominas i Dolcet de Blanes

- Impresos i publicacions de formacions polítiques del període de la Transició Democràtica.

Donació de Sr. Pau Gerez i Alum de Blanes

- Dossier sobre la figura de Roig i Jalpí.
- Microfilms i fotocòpies de llibres de Roig i Jalpí.
- La publicació: l'impenitent germà de Roig i Jalpí. Biografia autògrafa de Gaspar de Palafolls (1620-1692).

Donació de la Vila

- Documentació procedent del col·legi de la Vila – Joaquim Ruyra, 1927-1984.

Donació del pintor Rafael Bataller de Blanes

- Documentació diversa i llibres de la seva família.

Donació del Sr. Fèlix Roca i Piferrer de Blanes

- Cartell dels tres corders de Blanes. Representació de 1980.

Donació del Sr. Josep Portas i Ribas de Blanes

- Donació de dibuixos i caricatures originals de personatges de Blanes efectuats pel propi dibuixant.

Foto: Dep. Rec. Tecnològics

Donació de la Sra. Esperança Garcia-Junceda Portas de Barcelona

- Correspondència manuscrita original entre Josep M. Folch i Torres i Joan G. Junceda. Consta de 6 cartes datades entre 1924 i 1929.
- Un manuscrit original de les Pàgines Viscudes de Folch i Torres titulat La Fira.
- Una fotografia de Junceda (positiu en paper) d'Antoni Ollé-Pinell.
- Una fotografia de Josep M. Folch i Torres (positiu en paper) del fotògraf Amadeo.

Donació del Sr. Vicens Ruiz Vidal de Blanes

- La publicació: Coma i Soley, V, Los Vizcondes de Cabrera. Monografia històrica. Librería Balmes, 1968. Barcelona.
- Fullet del Centenari del Col·legi Cor de Maria. Blanes 1880-1980. I.G. Montserrat, Blanes, 1980.
- Fullet del Centenari del Col·legi Santa Maria de Blanes (Els Padres).
- Àlbum de cromos del Cid i còpia de la litografia de N. Oliva sobre l'altar barroc de Santa Maria de Blanes.

Donació del Sr. Raimon Elías Campins de Barcelona

- Fulletó: Les encantèries de Blanes. 1925.

Donació dels Sr. Valentí Gras i la Sra. Merçè Cabré de Blanes

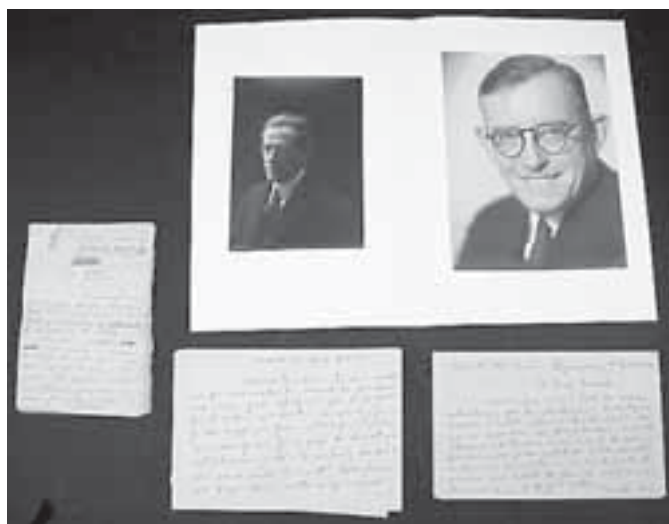
- Col·lecció miscel·lània de llibres d'història, art i costums i tradicions.

Donació del Sr. Josep Costa i Lacumba de Blanes

- Còpia del gravat de Sant Jordi de Junceda.

Donació Sr. Joan Elías i Mata de Barcelona

- Col·lecció de cintes de vídeo i pel·lícules sobre Blanes. Consta de 12 bobines de 120 de súper 8 i 10 cintes de vídeo en beta. Corresponen a actes públics de Blanes dels anys setanta i vuitanta del segle XX.

Fotos: Dep. Rec. Tecnològics

En darrer lloc volem fer menció de les persones i famílies que han col·laborat en el programa de recerca i còpia d'imatges familiars de la secció d'imatges de l'Arxiu.

Són les següents:

Persones / Famílies / Associacions	Àlbum	Imatges
AAVV SA CARBONERA	0A	0001-0100
AAVV SA CARBONERA	0B	0101-0150
AAVV SA CARBONERA	29	1848
ABRIL PERE / PERPINYÀ PARES DOLORS	18	1169-1172
ALBERTÍ MARIA	19	1210-1212
ALUM UTSET JOSEP	16	1029-1044
ALVENTOSA BONET MIQUEL	32	2080-2084
ALVENTOSA BONET MIQUEL	23	1428-1447
AMAT CARMÉ	14	0971-0973
AMDREU GEREMIES M. DOLORS	10	0730-0744
ARMERO MILAGROS	28	1800-1801
ARXIU IMATGES PER LLIBRE	30	1868-1886
BADIA SURÍS QUIMETA	10	0729
BALTRONS BITLLOCH FRANCESC	28	1802
BALTRONS TERESA	30	1866-1867
BARNES ANNA		
BRUGET PUJADAS FRANCISCA	32	2094
BUIXEDA TERESA	16	1085-1094
BURGUET PUJADES PAQUITA	12	0870-0880
BUSQUETS LACUMBA JOAQUIM	15	0987-0997
CALDERÓ GES ANTONI	22	1411-1418
CALDERÓ GES ANTONI	23	1448-1483
CAMPS CORNELLÀ MARIA	13	0880-0893
CAMPS GARCIA JOAQUIM	12	0864-0869
CAMPS VERDAGUER MARIA	29	1840-1846
CARBÓ AURORA	24	1555-1558
CARRERAS NONELL PAQUITA	32	2095-2124
CASTANYÉ SAGRERA ANTON	30	1896-1914
CLUSELLS QUELDRA FINA		
COMAS PUIG BARTOMEU	19	1219-1222
COMAS JOSEFINA	13	0894
CORCOY DALMAU PILAR	10	0745-0748
CORTÉS ESGLEAS JOSEP	13	0912
COSTA PUIG JOSEP	18	1186-1203
CRESPO SALA VDA.	11	0822-0823
CROUS COLLELL JESUS	30	1865
CROUS COLLELL JESÚS	24	1545-1546

Persones / Famílies / Associacions	Àlbum	Imatges
ESCARPENTER ROSITA	13	0914-0917
ESCARPENTER ROSITA	30	1915-1925
ESGLEAS SEGUÉ M. ROSA	12	0904
ESTEBAN RAFAEL	29	1815-1839
ESTRADA COSTANERA RAMON	30	1863
EXPOSSICIÓ A L'ERMITA DE SANT FRANCESC	31	1832-1987
FERNÀNDEZ JUANITA	12	0881-0887
FERRER FERRER JOAN	13	0905-0910
FRADERA BORNAS	27	1640-1646
GALLART VILA LOLA	08	0576-0603
GELPÍ DOLZ JOSEP / RELAT PEPITA	27	1690-1725
GIBERNAU ESTEBA	14	0926-0933
GIRONÈS LOLA	11	0824-0831
GONZÀLEZ PEDRO / ROCAFORT BUSQUETS M.TERESA	10	0771-0786
GUICH VERDAGUER BENITO	13	0913
ILLAS ILLAS M.ANGELS	32	2029-2043
ILLAS RIBAS M.ANGELA	10	0749-0755
ILLAS RIBAS FCO. / RIBAS LLORENS M. DOLORS	22	1408
ILLAS-RIBAS	20	1250
JUST JOSEP ALONSO	13	0911
LLAMBÍ ALUM MONTSERRAT	07	0569-0575
LÓPEZ GIRALT MERCÈ	12	2138-2141
LÓPEZ GIRALT MERCÈ	12	0832-0863
LUNA TARRES SÒNIA		
MALVESÍ POCH JOAQUIM	28	1771-1799
MALVESÍ POCH JOAQUIM	09	0651-0722
MARCÓ CARLES	22	1410
MARESMA RIERA JOSEP	07	0553-0568
MARTÍNEZ CORRIPIO ELVIRA	16	1023-1028
MARTÍNEZ AMPARO	19	1214-1216
MAS MONTSERRAT	17	1142-1143
MASMIQUEL GEREMIES ESPERANÇA	01	0154-0163
MATAS DURANT GERONI	22	1409
MIRALBELL JAUME	28	1726-1743
MOLINA JEREZ PERE	25	1577-1615
MOLINA JEREZ PERE	26	1617-1639
MOLINÉ CASAS ANITA	16	1016-1022
MOLINÉ FAMÍLIA	22	1419-1423
MOLLFULLEDA ESMEL JAUME	18	1153-1155
MONTELLS BOU JOSEP	03	0279-0292
MONTELLS FAMÍLIA	23	1425-1427

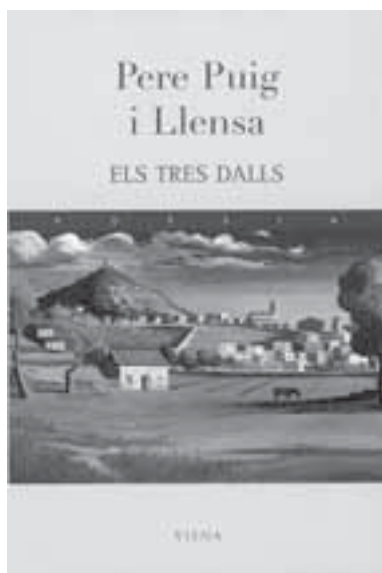
NOTÍCIES DE L'ARXIU

Persones / Famílies / Associacions	Àlbum	Imatges
MOSTRA TROBADA PUNTAIRES	31	1988-2028
NONELL ROCA ALFONS	18	1156-1168
NONELL ROCA ANNA	15	0980-0981
PARÉS CUNÍ JOAN	14	0974
PARRÒQUIA SANTA MARIA	19	1248-1249
PI USTRICH PEPITA	11	0794-0801
PLA CARRERAS M. DOLORS	24	1523-1544
PLANELLS PAQUITA	32	2085-2093
PLANELLS PAQUITA	32	2049-2050
PONSDOMÈNECH TOSAS LLUIS	14	0962-097
PONSDOMÈNECH MULIÀ LOLA	27	1647-1656
PORTAS POU JOAN	18	1173-1185
PORTAS ROCA ANNA	02	0210-0256
PORTAS COLL JOSEP	13	0918-0925
POU J.	24	1547-1549
POU ROS JOAQUIMA	01	0151-0153
PRAT SERRA CRISTOFOL	29	1849-1850
PRAT SERRA JOSEP	11	0787-0793
PROA (REVISTA)	27	1657-1670
RABASSA BOTA JOSEP	01	0164-0209
RAMS ALUM JOAN	14	0942-945
REYNALDOS JOSETTE	15	0982-0986
RIBAS ESCARPENTER MONTSERRAT	19	1204-1209
ROBERT RABASSA JOAQUIM	17	1117-1133
ROBERT RABASSA JOAQUIM	24	1560-1572
ROCAFORT CABRUJA JOSEP	17	1134-1141
ROGER - PARRILLAS	30	1887-1895
ROGER REIXACH JOAN	14	0958-0961
ROGER - CASADEVALL	19	1123-1247
ROGER CARMÉ VDA. JOSEP CAMPS	28	1744-1770
RONDON GIBERNAU LOLA / SERRAT AYATS RICARD	24	1576
RONDON GIBERNAU LOLA / SERRAT AYATS RICARD	07	0406-0552
RONDON GIBERNAU LOLA / SERRAT AYATS RICARD	06	0406-0552
RONDON GIBERNAU LOLA / SERRAT AYATS RICARD	05	0406-0552
ROS BALDRICH SIXT	11	0802-0821
ROS COLL ALBERT	19	1217-1218
ROS PORTAS FRANCESC	03	0257-0278
ROS PORTAS FRANCESC	AR01	2051-2079
ROS QUELDRA XAVIER	24	1573-1575
ROS XAVIER	13	0895-0903
ROVIRA LLAMBRICH JOAN	15	0998-1004

Persones / Famílies / Associacions	Àlbum	Imatges
SAFA (NYLSTAR)	29	1855-1862
SAGRERA SAGRERA JOSEP (VDA.)	24	1484-1522
SALA SURÍS PAQUITA	04	0333-0334
SANTAEULÀRIA BALTRONS MONTSERRAT	28	1803
SANTAEULÀRIA JOAN	19	1213
SAURA TORDERA JÚLIA	24	1550-1551
SEMON JAUNE	14	0934-0941
SERRA POU MARIA	33	2125-2137
SERRAT RONDON RICARD	05	0406-0552
SERRAT RONDON RICARD	06	0406-0552
SERRAT RONDON RICARD	07	0406-0552
SICRA OLIU PAQUITA	08	0604-0650
SUREDA CASAMOR ANTON	32	2044-2048
SURÍS SALA FINA	10	0723-0728
TEIRA PRAT MARINA	04	0335-0394
TORRENTÓ CARTRÓ MIQUEL / BORRAS JULIÀ VICENTA	03	0293-0332
TORRUELLA MUNSÓ MARIA	10	0756-0770
TOSAS (DE CAL ESGABELLAT)	30	1926-1931
URGELL VILA JOSEP M.	14	0975-0979
UTSET PRESAS ISABEL	17	1095-1116
UTSET PRESAS MONTSERRAT	17	1144-1152
VALLS - TURON	28	1804-1814
VALLS MARIA	05	0395-0405
VALLS RIERA PEPITA	29	1851-1854
VIDAL ESGLEAS LOLA	27	1671-1689
VIETA GIBERT JOAN	16	1045-1084
VILARET M. ROSA	24	1552-1554
VIVES LOLA / ROBERT VIVES AGUSTÍ	14	0946-0957
ZOLA GÜELFO	15	1005-1015

RESSENYA

Els tres dalls

Autor: Pere Puig i Llena

Edita: Viena Edicions

Lloc: Barcelona

Any: 2001

Pàgines: 943

Poeta d'aire lliure, poeta de la natura... Així anomena Roig i Raventós el nostre poeta, Pere Puig i Llena. I és veritat: Hi ha un aire molt pur en els seus versos, molta natura. És un poeta autèntic: líric, bucòlic, espiritual..., però sobretot blanenc.

Pere Puig porta Blanes al cor i a la retina. Blanes és el gran tema dels versos de Pere Puig, que ara tenim la sort de veure aplegats en un sol volum: frondós i boscós, amb remor d'onades i xiscles de gavina, versos pentinats per l'oreig del matí o esbullats per un buf de tramuntana. Versos que van eixint de dos en dos, de quatre en quatre, com les cireres d'un cistell de maig. O com les flors d'una catifa que no s'acaba mai, perquè hi transiti el Rei de la Glòria. Perquè cada blanenc hi pugui trobar la seva flor, la seva fruita preferida o el seu raconet ombrívol i estimat. Des de Sa Palomera a l'espigó del port, des de la punta de la Tordera al santuari del Vilar la seva mirada àvida no ha deixat ni un bri d'herba per versificar. Dic "versificar", i algú pot pensar que evito la paraula "poema". En part és veritat: L'evito. Però és per fidelitat a la immensa quantitat de rimes (de bones rimes) que contenen els seus versos.

Pere Puig és un poeta musical, un rimador, hereu dels grans versificadors dels "Jocs Florals". I hereu també de Sagarra i de Joaquim Folguera. El Sagarra de "Vinyes verdes vora el mar" i de les "Cançons de rem i de vela" o del popularíssim "Poema de Nadal". I admirador de Joaquim Folguera, sempre tan espiritual i perfeccionista.

Però no s'acaben aquí les referències (dic referències, no necessàriament influències, que també, però això exigeix una anàlisi més acurada que aquesta simple ressenya). Pere Puig no es deixa seduir pels experimentalismes formals i va de dret al vers: el vers rimat. La forma, en el conjunt de la seva obra, domina a vegades el fons, el condiona. Però jo no estic segur que això sigui un defecte sinó "una manera" de fer, una manera de pensar. Pere Puig *pensa* en vers. És un poeta inspirat, tal com volia Maragall que fossin els poetes. Aprofita els moments dolços de la inspiració, que en el seu cas sovintegen, l'acompanyen en el viure de cada dia. El viure de cada dia! Heus aquí una altra de les claus del seu art. Igual que l'obsessió pel pas del temps, el pas de les estacions, cadascuna amb el seu aire i la seva flaire.

Això és així perquè Pere Puig és terrassà de tota la vida. "Mig escriptor, mig terrassà", va escriure Ruyra en un poema llunyà que s'inclou en

la present edició. Avui ja no diria el mateix. El terrassà s'ha jubilat, resta el poeta. Però no *mig*, sinó sencer. Un poeta com un campanar: El campanar parroquial de Santa Maria, la seva llar de pregària. Pere Puig té moltes coses en comú amb Ruyra. L'amor a Blanes i la fe. La fe sempre és present en els versos de Pere Puig. Invisible a voltes, però sempre poderosa. La fe clàssica: Déu és pare i creador. Totes les coses les ha fet bé. I ell s'agenolla davant la bondat i la bellesa de la natura. Com un fra Sadurní –un franciscà– dels nostres dies. Ruyra advertia als lectors que era creient i que volia anar al cel amb les seves obres sota el braç. Pere Puig, el nostre poeta blanenc, s'ha ben guanyat el cel amb *Els tres Dalls*, que són –deixem-ho dir– com una escala de versos infinita. Però mentre no arribi aquell dia de trucar a la porta que guarda Sant Pere, el seu patró, ja s'ha guanyat, amb els seus versos, l'estimació i la gratitud de tots els blanencs.

No sé si això afegeix alguna cosa a tot el que –“A tall de Pòrtic”– ha escrit Joan Domènech en el pròleg d'aquesta magnífica edició que patrocina l'Ajuntament de Blanes. Amb una esplèndida coberta il·lustrada per Joan Padern i unes paraules entusiastes de l'enyorat Benet Ribas, en les quals subratlla els mèrits i la constància del “Poeta de Recull”. Repeteixo: No sé si aquestes notes meves afegeixen res a tot el que trobareu en aquesta edició de l'obra lírica completa de Pere Puig i Llensa. En tot cas, hi afegeixen la meva admiració pels seus versos i la meva adhesió a la seva persona.

Jaume Reixach.
Capellà i escriptor

RESSENYA

L'auca del Senyor Esteve i L'alegria que passa i altres obres

Títols: *L'auca del senyor Esteve*
L'alegria que passa i altres obres

Autor: Santiago Rusiñol

Edició: Josep Bota Gibert

Edita: Hermes Editora General

Col·lecció: Biblioteca Hermes
Clàssics Catalans

Lloc d'edició: Barcelona

Any: 1999 / 2000

Pàgines: 245 / 256

Hermes Editora General decideix l'any 1999 publicar una nova edició de *L'auca del senyor Esteve* de Santiago Rusiñol dins la seva col·lecció Biblioteca Hermes - Clàssics Catalans. Així, al costat de Ramon Llull, Joanot Martorell, Ausiàs March, Jacint Verdaguer i molts d'altres, apareix l'obra de Santiago Rusiñol. Un any més tard Hermes ens torna a oferir una altra edició del mateix autor. Aquest cop es tracta de *L'alegria que passa i altres obres*.

Aquesta col·lecció de clàssics catalans pretén fer arribar les obres dels nostres grans autors al públic en general, però, especialment, als lectors adolescents. Per aquesta raó les edicions s'elaboren de manera que puguin ser utilitzades com una eina didàctica. Amb aquesta intenció l'editora s'ha encarregat de trobar els millors especialistes en les obres tractades per tal que no només en facin l'edició del text, sinó que, a més, hi afegixin un estudi introductori sobre l'autor i l'obra en qüestió, i elaborin una sèrie d'activitats destinades a aprofundir en aspectes concrets de les lectures.

L'encarregat d'aquesta feina ha estat, per a totes dues obres, el blanenc Josep Bota Gibert, tants d'anys *profe* a l'Institut (fem-ho bé: catedràtic d'Ensenyament Secundari de llengua catalana i literatura) i ara, més amagat, transformat en estudis de tots els vessants de la filologia, tant del lingüístic com del literari.

Més que no pas ressenyar l'aparició d'una nova edició de Rusiñol (si busqueu per les biblioteques de les universitats catalanes hi trobareu fins a 443 entrades per a aquest autor), m'agradaria fer esment de la magnífica tasca duta a terme per Josep Bota a l'hora d'afegir-se a la llista d'edicions.

Si tenim en compte, tal com dèiem més amunt, que tots dos volums, com els de la resta de la col·lecció, tenen una intenció didàctica, entendrem el perquè de l'organització de tot el que no és pròpiament el text literari. Totes dues obres consten, en primer lloc, d'una introducció a l'autor i a l'obra; segonament, s'hi inclou una selecció de fragments bibliogràfics extrets d'estudis sobre el tema; tot seguit hi trobem un quadre cronològic que situa els esdeveniments més importants de la vida de Rusiñol al costat de fets històrics, culturals, tècnics i literaris (tant nacionals com internacionals); immediatament després hi ha el text de creació; tot seguit s'elabora un recull d'activitats destinades a treballar el

text des de diversos punts de vista (lectura, expressió oral i escrita, lèxic...); i, finalment, apareix la bibliografia utilitzada per l'autor de l'edició.

Haurem de destriar una mica tot aquest embalum per percebre'n, realment, la importància. Si ens aturem en les introduccions, de seguida ens adonem que ens trobem davant de dos estudis molt acurats sobre l'autor i les obres, tant pel que fa a tota la documentació utilitzada (sempre citada fidelment) com per les interpretacions i aportacions personals de Josep Bota. No hem de menystenir, tampoc, la coherència de l'organització i la distribució de tota la informació, que ens va acostant al tema des del més general al més particular, de manera que no queda cap escletxa en el conjunt. No sé si és heretgia considerar tan interessant el text de l'estudi com el de Rusiñol... Tot i que les introduccions coincideixen en una bona part, la que pertany al volum de l'any 2000 aprofundeix en la figura de Santiago Rusiñol, de manera que completa el treball iniciat amb *L'auca del senyor Esteve*. Potser valdria la pena, amb tot aquest munt d'informació, de fer-ne un estudi independent.

S'ha d'agrair als coordinadors de les edicions que hagin volgut afegir al text un recull de fragments bibliogràfics i un quadre cronològic, útil no només per als lectors adolescents! Pel que fa a la selecció de fragments, es tracta de textos que pertanyen a altres estudis anteriors sobre el mateix tema. Entre els autors, hi apareixen especialistes de renom (Molas, Casacuberta, Gallén...), ja citats per Bota en la seva introducció, i també, i potser més interessant perquè no se solen tenir tan a mà, autors contemporanis de Rusiñol que ajuden a completar la visió d'aquest creador i del seu temps. I, a més, amb les seves pròpies paraules. Curiosa i, alhora, reeixida la decisió d'incorporar les crítiques periodístiques a l'estrena de *L'auca*, que tingué lloc el 1997 al TNC, i els dos primers capítols de la novel·la en un apèndix documental.

Troblem tot seguit, l'edició de les peces literàries, en tot moment precisa i rigorosa. Hi tenim comentaris de tot tipus, des de semàntics fins a lingüístics i històrics, que ens permeten, juntament amb els comentaris de cada una que apareixen a la introducció, una millor comprensió dels textos. En tot moment, ens admira la desimboltura de l'autor en tots aquests temes.

Els volums acaben amb un recull d'activitats pensades per als alumnes de les classes de literatura, i amb la bibliografia utilitzada per l'autor. Les activitats, moltíssimes i molt elaborades, treballen tots els punts possibles: des de l'expressió, tant oral com escrita, fins a la literatura comparada. Si els destinataris les fan amb la cura que pertoca, estem segurs que arribaran a ser experts en molts de camps.

En conclusió, bona feina d'edició per a un bon text literari. Segur que avui entenem molt més bé Rusiñol.

Neus Baltrons i Graboleda. Filòloga

RESSENYA

Quaderns de la Selva núms. 12 i 13

Estudis en honor de Josep M. Pons i Guri

Títols: *Quaderns de la Selva, 12*
Quaderns de la Selva, 13
Bibliografia de Josep M. Pons Guri

Edita: Centre d'Estudis Selvatans

Lloc: Santa Coloma de Farners

Any: 1999 / 2000 / 2001

Pàgines: 245 / 256 / 22

La vinculació de Josep M. Pons i Guri amb el que entenem com a comarca natural de la Selva (que englobaria l'actual Selva i part del Maresme, fins a Arenys), identificada sovint amb l'antic vescomtat de Cabrera, ha estat com a mínim constant. A banda dels lligams familiars que Pons i Guri pugui tenir a Blanes o a Lloret, la seva trajectòria professional ha mirat sempre cap a terres gironines. I no és una trajectòria professional qualsevol: els seus estudis sobre la història del dret i sobre la documentació medieval són un referent indefugible per a tothom que es vulgui dedicar a aquesta època. Si, a més a més de tot això, hi afegim els seus anys d'experiència (amb més de 90 anys continua al peu del canó, a l'Arxiu Històric Fidel Fita d'Arenys) i tota la xarxa de relacions que ha anat teixint, publicació darrere publicació, conversa darrere conversa, potser entendrem millor aquest esforç col·lectiu, impulsat i capitalitzat pel Centre d'Estudis Selvatans.

Es tracta d'un homenatge, tanmateix, que té poc de protocol·lari i en canvi s'adiu molt amb la manera com Pons i Guri ha desenvolupat la seva feina: de forma molt encertada, el Centre d'Estudis ha cregut que la millor manera d'homenatjar-lo, de tornar-li ni que sigui de forma simbòlica tot el que ens ha donat, és fer possible que surtin a la llum estudis que ens ajuden a conèixer millor el nostre passat

històric. És en aquest sentit que el dos volums adquireixen un plus especial, i es converteixen en un recull, modest però rigorós, d'estudis que directament o indirectament tenen alguna cosa a veure amb Josep M. Pons i Guri. Si els analitzéssim de forma separada (cosa que no farem aquí) segurament hi trobaríem una relació directa, de més o menys intensitat, de cada autor amb el nostre personatge. Ho veiem, per exemple, en el magnífic article d'Hug Palou sobre el retaule de Sant Romà de Lloret, o l'estudi de Jesús Rodríguez sobre la reconstrucció dels llibres d'actes de Calella feta el 1564, o en l'article de M. Josepa Arnall...

El conjunt dels articles publicats és, per definició, heterogeni. Des dels articles que parlen directament de Pons i Guri que s'apleguen en l'apartat titulat "Llinda" (de Joan Domènech, Antoni Reyes o Max Canher) fins a estudis d'àmbit supralocal, passant pels directament relacionats amb alguna de les poblacions de la comarca històrica de la Selva, i, encara, els que tracten d'algun jurista o algun personatge literari. Cal destacar, també, que juntament amb els dos volums dels *Quaderns...* s'ha publicat una completíssima bibliografia sobre Pons i Guri, a cura d'Emma Llach i Elvis Mallorquí.

Els que som d'aquesta part de la Marina de la Selva, quan ens trobem amb els dos volums editats, no podem fer una altra cosa que alegrar-nos-en. És ben curiós que sigui precisament la vitalitat del Centre d'Estudis de la Selva qui hagi permès que això sigui possible. L'esforç diari, el mestratge i la coherència de Josep Maria Pons i Guri bé que s'ho mereixen!

Josep M. Crosas i Malleu.
Arxiver Municipal de Malgrat

RESSENYA

El dia que em vaig conèixer

Autor: Jaume Reixach

Edita: Ajuntament de Riells i Viabrea

Lloc: Riells i Viabrea

Any: 2001

Pàgines: 257

La diada de Sant Jordi d'enguany ens va portar una agradable sorpresa. Jaume REIXACH va editar el seu sisè llibre titulat *El dia que em vaig conèixer*, patrocinat per l'Ajuntament de Riells i Viabrea. El llibre, de 256 pàgines, és una selecció d'articles que varen aparèixer en diverses publicacions, bàsicament en el diari *Avui*, el diari *El Punt* i la revista *Foc Nou*.

Un famós periodista digué una vegada que el seu principal "enemic" perquè la gent llegís el que ell havia escrit era el "croissant" amb el cafè amb llet. Es referia a la fugacitat dels seus articles i en general de tots els que escriuen a la premsa diària. El seu article, els articles, es llegeixen, es consumeixen en el temps d'un esmorzar, d'un trajecte en metro o autobús, en l'espera d'una consulta, etc. L'endemà, la majoria de lectors, ja no se'n recorden de l'article del dia abans. La fugacitat és una constant.

Jaume Reixach, articulista de la premsa diària, com hem dit abans i coneixedor d'aquest fet, el de la fugacitat, la premsa, ens ha volgut oferir quelcom més sòlid: un llibre d'articles.

El dia que em vaig conèixer és un seguit de reflexions sobre fets molt diversos de la seva i nostra vida de cada dia. Fets quotidians que s'han produït i que tots en som coneixedors. I com ho fa? Ens diu Miquel Pairolí en el pròleg... *en tres traços principals: cristià, home de lletres i catalanista... honestament i lleialment. Reixach no refusa parlar de temes conflictius. És, afegim nosaltres, en aquest aspecte un llibre valent. No defuig cap tema. En tots hi té quelcom a dir, a pensar-hi. En tots intenta, sobre una realitat concreta, trobar-hi a través de la reflexió una resposta millor. Potser una altra nova esperança.*

El llibre, en paraules de Miquel Pairolí, està escrit per un home que mira, que escolta, que pensa però que no calla, sinó que es pronuncia amb veu clara i amb llibertat -de vegades amb un to combatiu de qui no tem ni defuig polèmica- sobre aquesta societat del canvi de segle, on les condicions de vida són prou més confortables que en altres èpoques, però on es van tornant infreqüents el pensament independent i el sentit crític.

El dia que em vaig conèixer s'ha de llegir article per article. Potser en uns hi estaràs d'acord, en d'altres, no tant, i en alguns, totalment en desacort, o no. Poster et coneixeràs més a tu mateix.

Joaquim Abril i Roig. Director de Recvll

RESSENYA

Pastors i Misteris

Autor: Pere Puig i Llena

Edita: Viena Serveis Editorials SL

Lloc: Barcelona

Any: 2000

Pàgines: 115

Aquesta publicació, feta en homenatge a Pere Puig i Llena, recull el text íntegre de la versió que aquest autor féu d'*Els Pastorets* així con les onze partitures de la música que Mn. Joan Batlle i Valls va compondre per a l'obra original i que l'han acompanyat sempre en les representacions.

L'escriptor blanenc Pere Puig i Llena és autor de poesia (recentment s'ha publicat la seva obra lírica completa sota el títol d'*Els Tres Dalls*), de nombroses obres teatrals i articles periodístics. *Pastors i Misteris* és el títol que va donar als seus Pastorets (gènere teatral de caire popular; de llarga tradició a casa nostra, en què es reviu l'adoració de Jesús pels pastors). Els va escriure en vers i els va estructurar en sis episodis de diverses escenes cadascun, excepte el darrer, d'escena única. Els presentà a Blanes l'any 1929 al local del Centre Catòlic.

Dir que tots Els Pastorets s'assemblen potser és dir una veritat perquè, en realitat, tots pretenen reviu els esdeveniments religiosos a través d'uns personatges que ens siguin propers perquè els identifiquem amb virtuts i defectes propis de la condició humana. Les diferències en tot cas rau en la riquesa o la gràcia del text, en la música que els acompanya o en la força dels personatges. A *Pastors i Misteris* aquestes característiques es combinen sàviament. Trobem àngels (Sant Miquel i Sant Gabriel) i dimonis (en Punxadís -L'Amo del Bosc- i el seu company Entrebanc), personatges que personifiquen la crueltat i l'autoritarisme (L'Amo de Tots i el Preferit) però a qui els esdeveniments acabaran endolcint i rectificant el seu mal caràcter; i els bons pastors (El Rossinyol, El Cucut, El Pinetell i el Vell Garriguet) protagonistes ingenus de mil maldecaps i situacions més o menys confuses que donen sovint a l'obra un toc d'humor.

L'autor, en Pere Puig, és un home del camp. La seva condició de pagès traspua al llarg de tota l'obra, resultant especialment deliciosos determinats passatges on les imatges són extraordinàriament descriptives i de gran bellesa, com la Cançó del vi novell, o l'inoblidable fragment on el Cucut relata als seus companys, que es troben al voltant d'una foguera, la creació d'Adam i Eva i la temptació de la poma.

La representació Els Pastorets, a casa nostra, ha estat una activitat fonamental de la celebració del Nadal -diuen també que han sigut una gran pedrera d'actors i actrius-. Aquestes festes, que tornen any rere any amb més o menys intensitat des del punt de vista

religió, han generat, en la tradició cristiana, una sèrie d'històries, personatges, situacions... que sobrepassen creences i se situen en l'àmbit dels sentiments més tendres o, fins i tot, nostàlgics. Fer cagar el tió, desembolicar i col·locar aquelles figuretes del pessebre que tenen tants anys o assistir a una representació dels Pastorets formen part o han format part alguna vegada del nostre costumari familiar.

Els Pastorets d'en Pere Puig són Els Pastorets de Blanes. S'han representat tantes vegades que molts blanencs serien capaços de recitar-ne algun fragment o en recordarien algun del seus personatges. I els actors que hi ha intervingut? Probablement cada generació de blanencs pot recordar alguna memorable actuació d'en Punxadís, del Cucut, de l'Amo de Tots, del vell Garriguet...

Tendresa, nostàlgia... Llegint i rellegint el text jo també he experimentat aquestes dues sensacions. Tendresa, en comprovar que recordava, gairebé íntegrament, llargs fragments del text i de la música; una certa nostàlgia, de tantes i tantes representacions d'Els Pastorets, com un ritual inqüestionable, en aquells hiverns d'infantesa i adolescència on l'Esbarjo era el marc setmanal de tants petits esdeveniments personals.

M. Àngela Sagrera i Perpiñà.
Professora d'Història

RESSENYA

Catàleg de Paisatges Viscuts

Blanes, Folch i Torres i Junceda

Edita: Ajuntament de Blanes
Arxiu Municipal de Blanes

Lloc: Blanes

Any: 2001

Pàgines: 28

Amb motiu del cinquantenari de la mort de Josep M. Folch i Torres (1880-1950), l'Arxiu Municipal de Blanes va presentar de mitjan abril a mitjan juny d'enguany una exquisida exposició anomenada *Paisatges viscuts* (Blanes-Folch i Torres, i Junceda) la qual, sota un discurs coherent i treballat, feia memòria dels lligams existents entre l'escriptor més representatiu de la literatura infantil catalana de preguerra (al costat de l'escriptora i alhora il·lustradora Lola Anglada) i la nostra vila. Del prolífic i original autor m'agradaria destacar la senzillesa, ja que, de la manera que ara us transcriuré, s'adreçava al seu públic per tal d'agrair-li amb escreix la fidelitat que aquest li dispensava: "Escric així, tal com us ho contaria vora la llar una nit d'hivern. Estic content de què us agradi el que escric i tal com ho escric, perquè, àdhuc volent complaure-us, no sabria pas fer-ho d'altra manera. Jo, per la meua part, hi poso tot el meu cor, ja que no puc el meu talent; vosaltres, volguts lectors i lectores, és també amb el cor que heu de jutjar-me i llegir-me. I així ho deveu fer, segurament, car les veig ben corals i sinceres les mostres de simpatia que m'envieu, i per les que una vegada més us remercio pregonament". Per a resseguir aquest objectiu havia d'aparèixer en escena de forma indefectible el plomí del dibuixant Joan G. Junceda el qual, a més d'amic personal de Folch i Torres, va esdevenir el principal il·lustrador de les seves històries, ja que tenia el paisatge blanenc pintat a la retina i gravat als espais més profunds de la seva memòria d'artista.

L'exposició era excel·lent tant pel que fa al seu contingut com a la forma. Tot el seu contingut (i més) podia trobar-se en el llibret editat pel mateix arxiu (i amb igual paciència i rigor elaborat), amb què era obsequiat el visitant a l'inici d'aquest recorregut màgic.

El llibret era plenament fidel a l'exposició fins i tot des d'un punt de vista cromàtic: les cobertes eren d'un groc pàl·lid i les il·lustracions d'un amable granatós, seguint el joc als plafons que emplenaven la sala que acollia l'exposició. Gairebé podríem parlar d'aquest catàleg com d'una **exposició de butxaca**, perquè les seves pàgines contenien tot el gruix de l'exposició, a excepció òbvia de la vitrina amb mostres de correspondència original enviada per Folch i Torres a Junceda, exemplars de novel·les folchianes (*La fortuna d'en Pere Violet* i *La germana gran*, entre d'altres), un manuscrit original també de *Pàgines viscudes* i, fins i tot, suplement de la revista *En Patufet*, i del vídeo la projecció del qual tenia uns vuit minuts de duració, en el decurs dels quals es presentaven i comparaven amb un altíssim grau de fidelitat (i per què no, de bon gust, altra volta) les il·lustracions folchianes de l'exposició amb les imatges reals. Tot plegat per dir que

d'una manera o altra parlar de l'exposició i del catàleg és com parlar d'una mateixa entitat, desplegada en dos formats diferents, però altament similars.

El **catàleg raonat** (és la denominació que millor designa l'objecte després d'una fugaç visita al diccionari) s'iniciava amb una necessària presentació de l'exposició¹ així com del seu plantejament que no era altre que el de mostrar els vincles o relacions existents entre l'obra folchiana, Blanes i els blanencs. Els lligams serien els paisatges blanencs inserits per Junceda en les obres de Folch i Torres, la creació a Blanes (com a d'altres indrets de la geografia catalana) dels Pomells de Joventut² i la multitud de lectors i adeptes que l'escriptor posseïa al poble.

Posteriorment, el catàleg desenrotllaria els tres lligams esmentats i també abordaria d'una forma directa les dues grans figures en qüestió: s'introduiria la figura literària del prolífic escriptor, -fent especial incís en les *Pàgines viscudes*, inaugurades l'any 1915 com a secció de la revista *En Patufet*-, per donar pas al dibuixant mitjançant l'hàbil publicació d'una carta, prova irrefutable de l'estret sentiment d'amistat que unia ambdós artistes, i que Folch i Torres enviava al seu amic el març de 1925.

A continuació, el catàleg raonat ens oferia una selecció de set il·lustracions de Junceda de les ja imperibles *Pàgines viscudes*, en les quals tot blanenc podia descobrir-hi un paisatge proper absolutament precís, real (a més, se n'indicava la ubicació exacta). Algunes d'elles són: *Patates fregides*, *La caritat*, *La fugida* i *Cura de repòs*. Cada il·lustració apareixia acompanyada d'un extracte (realitzat pel propi arxiu) de la particular història a la qual es feia referència. Després se succeïen més pàgines (sis concretament), aquest cop dedicades més als ambients blanencs que als llocs concrets, exactes i determinats. Arriba el torn de les reproduccions (sempre resseguits tots els contorns d'aquell granat infal·lible) de portades de la revista *En Patufet*, que reflectiran paisatges que ens són ben familiars. Tornem a les imatges i els respectius extractes, aquest cop de la novel·la de Folch: *La família del capità Delmar*, amb les ja habituals localitzacions. S'abandona aviat la novel·la per a introduir-se en el gràcil món dels acudits "patufetistes", l'escenari dels quals és novament aquell en què molts de nosaltres ens movem a diari. És justament aquest l'únic apartat que, segons el meu parer, no ha estat ubicat en el lloc que, segons l'ordre lògic que impera en la totalitat de la publicació, li pertoca. Aquests acudits han estat extrets de diferents números de la revista "patufista" i, per tant, podrien haver estat col·locats a continuació de les portades de la revista (cloent així la part a ella dedicada) per donar pas, ara sí, a la secció dedicada a les novel·les, tant d'autor com d'altri. En les dues darreres pàgines guspiregen estampes de conegudes novel·les primer folchianes (*L'anell perdut* i *El retorn accidentat d'en Pere Violet*) i després d'autors com Jonathan Swift i Robert Louis Stevenson: *Els viatges de Gulliver* i *La isla del tesoro*, respectivament.

Clou el catàleg una relació exhaustiva de la bibliografia emprada pels membres de l'arxiu en l'elaboració del material (24 títols) que dóna una idea del rigor amb el qual des de l'arxiu municipal es va afrontar el repte d'un merescut homenatge.

Voldria acabar felicitant-ne els membres, especialment el seu arxiver: en Toni Reyes i Valent, per haver estat capaços d'obsequiar els blanencs amb una exposició (i alhora una publicació)³ tan digna com modesta, d'haver-se emparat en els criteris del rigor i del bon gust, i per haver convertit una exposició petita (pel seu espai físic) en un gran esdeveniment.

Permeteu que em situï novament i de ple en l'exposició i us faci partícips de les paraules de Jaume Reixach, que em serviran de colofó a aquest article i abrigaran el sentiment d'admiració que de ben segur conservem tots els que hem estat visitants d'aquesta "illeta del tresor folchià": ***L'exposició és també un cant a la nostàlgia. I una invitació a l'examen de consciència col·lectiu. Un saludable exercici que aquesta exposició posa a l'abast de tots els blanencs.***

Alèxia Roura i Valls. Diplomada en Empresarials i estudiant de Filologia

Notes

¹ En un mes havien visitat l'exposició més de mil persones. Al final n'hi varen passar més de mil set-cents.

² L'octubre de 1920 Folch i Torres va realitzar una important crida en aquest sentit des de les seves *Pàgines Viscudes*. Molts joves hi varen respondre favorablement.

³ Molts ens preguntem encara qui va ser primer; si l'ou o la gallina.

AJUNTAMENT DE
BLANES

